

Projekt CISUR – Jačanje pravosudne suradnje u primjeni Uredbe o nasljedivanju u Hrvatskoj i Sloveniji”/„CISUR – Enhancing Judicial Cooperation on the Implementation of the Succession Regulation in Croatia and Slovenia“

Koordinator: Hrvatski pravni centar (HR). Partneri: Mirovni inštitut (SI), Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske (HR), Hrvatska javnobilježnička komora (HR) i Notarska zbornica Slovenije (SI). Suradnik: Vrhovni sud Republike Hrvatske (HR).

Slađana Aras Kramar, Marko Turk i Katarina Vučko,
stručnjaci na projektu

**ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O PROVEDENOM
ISTRAŽIVANJU O PRIMJENI UREDBE O
NASLJEĐIVANJU U HRVATSKOJ I SLOVENIJI**

listopad 2019.

Ovaj projekt sufinanciraju Program za pravosuđe Europske Unije (2014-2020), Hrvatski pravni centar, Mirovni inštitut, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske i Hrvatska javnobilježnička komora.
Za sadržaj ovog dokumenta odgovoran je isključivo Hrvatski pravni centar.

Copyright © 2019
Hrvatski pravni centar (sva prava pridržana)

SADRŽAJ

I. UVOD	6
II. UREDBA O NASLJEĐIVANJU	9
A. OPĆENITO O UREDBI O NASLJEĐIVANJU I AKTIVNOSTIMA EU-A.....	9
B. PODRUČJE PRIMJENE	11
1. Materijalno područje primjene.....	11
2. Teritorijalno područje primjene	23
3. Vremensko područje primjene	23
C. NADLEŽNOST	24
1. „Sud“ u smislu članka 3. stavka 2. Uredbe o nasljeđivanju i javni bilježnici.....	24
2. Opća nadležnost	25
3. Sporazum o izboru suda (prorogacija nadležnosti).....	32
4. Supsidijarna nadležnost	34
5. <i>Forum necessitatis</i>	35
6. Ostala pravila	36
6.1. Ograničenje postupka.....	36
6.2. Prihvatanje ili odricanje od nasljedstva, legata ili nužnog dijela	36
6.3. Pokretanje postupka	37
6.4. Ispitivanje nadležnosti	37
6.5. Ispitivanje dopustivosti	37
6.6. Litispendencija	38
6.7. Povezani predmeti.....	39
6.8. Privremene i zaštitne mjere.....	39
D. MJERODAVNO PRAVO	39
1. Načelo jedinstva ostavine.....	39
2. Područje primjene mjerodavnog prava	42
3. Opće pravilo i mogućnost odstupanja od općeg pravila	43
4. Izbor prava	44
5. Posebna kolizijska pravila.....	47
5.1. Raspolaganje za slučaj smrti i ugovori o nasljeđivanju	47
5.2. Valjanost oblika izjave o prihvatanju ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela.....	49
5.3. Posebna pravila o imenovanju i ovlastima upravitelja ostavine u određenim situacijama	49

5.4. Posebna pravila o ograničenjima koja se odnose ili utječu na nasljeđivanje određene imovine	49
5.5. Prilagodba stvarnih prava.....	50
5.6. Komorijenti	50
5.7. Ošasna ostavina.....	50
5.8. Upućivanje na daljnje pravo ili uzvrat (<i>renvoi</i>)	51
5.9. Javni poredak (<i>ordre public</i>).....	51
5.10. Države s više od jednog pravnog sustava	51
E. PRIZNANJE I IZVRŠENJE ODLUKA O NASLJEĐIVANJU	52
1. Priznanje odluka o nasljeđivanju	52
2. Država članica podrijetla	52
3. Država članica izvršenja	53
4. Razlozi za odbijanje priznanja odluke o nasljeđivanju.....	53
5. Zastajanje s postupkom priznanja odluke o nasljeđivanju.....	56
6. Postupak za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju	56
7. Mjesna nadležnost sudova	56
8. Zahtjev za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju.....	57
9. Odluka o zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju	58
10. Žalba protiv odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju.....	59
11. Zastajanje s postupkom izvršenja odluke o nasljeđivanju	60
12. Privremene i zaštitne mjere.....	61
13. Troškovi postupka i besplatna pravna pomoć.....	61
F. PRIHVAĆANJE I IZVRŠENJE JAVNIH ISPRAVA I SUDSKIH NAGODBI U NASLJEDNIM STVARIMA	62
1. Prihvaćanje javnih isprava u nasljednim stvarima.....	62
2. Javna isprava u nasljednim stvarima.....	62
3. Dokazna snaga javne isprave u nasljednim stvarima.....	62
4. Osporavanje autentičnosti javne isprave u nasljednim stvarima	64
5. Osporavanje pravnih akata ili pravnih odnosa utvrđenih javnom ispravom u nasljednim stvarima.....	65
6. Proglašenje izvršivosti javne isprave u nasljednim stvarima.....	65
7. Sudska nagodba u nasljednim stvarima	66
8. Proglašenje izvršivosti sudske nagodbe u nasljednim stvarima.....	66
9. Nespojivost javnih isprava, sudske nagodbe te odluke o nasljeđivanju.....	67

G. EUROPSKA POTVRDA O NASLJEĐIVANJU.....	69
1. Uspostava i svrha Europske potvrde o nasljedivanju.....	69
2. Nadležno tijelo	72
3. Zahtjev za Potvrdu	76
4. Postupak i izdavanje Potvrde	79
5. Sadržaj Potvrde	85
6. Učinci Potvrde	89
7. Ovjereni preslici Potvrde	94
8. Ispravak, izmjena ili opoziv Potvrde.....	97
9. Pravni lijekovi protiv odluke tijela izdavanja Potvrde.....	101
10. Privremena obustava učinaka Potvrde	102
H. SURADNJA I RAZMJENA PODATAKA.....	103
I. EDUCIRANOST PRAVNIH PRAKTIČARA I GRAĐANA U HRVATSKOJ I SLOVENIJI	103
III. LITERATURA.....	107

ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O PROVEDENOM ISTRAŽIVANJU O PRIMJENI UREDBE O NASLJEĐIVANJU U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

I. UVOD

Ovo „Završno izvješće o provedenom istraživanju o primjeni Uredbe o nasljeđivanju u Hrvatskoj i Sloveniji“ nastalo je u sklopu projekta „CISUR – Jačanje pravosudne suradnje u primjeni Uredbe o nasljeđivanju u Hrvatskoj i Sloveniji“ (u dalnjem tekstu: projekt CISUR), projekta financiranog iz Programa za pravosuđe Europske unije (2014. – 2020.). Projektom CISUR želi se dati doprinos implementaciji Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju¹ (u dalnjem tekstu: Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju; Uredba) u Hrvatskoj i Sloveniji, ali posljedično i u drugim državama članicama Europske unije (u dalnjem tekstu: EU). Projekt provodi Hrvatski pravni centar u partnerstvu s Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske, Hrvatskom javnobilježničkom komorom, Mirovnim inštitutom (organizacija civilnog društva iz Slovenije) i Notarskom zbornicom Slovenije, a u suradnji s Vrhovnim sudom Republike Hrvatske.

Sloboda kretanja unutar EU-a dovodi do situacija da se sve veći broj osoba kreće iz jedne države članice u drugu radi zaposlenja ili života nakon umirovljenja, a što posljedično često rezultira time da su građani EU-a vlasnici imovine u različitim državama članicama. Tomu treba pridodati i sklapanje brakova među građanima EU-a koji su državljeni različitim državama članica ili njihovu prisutnost u državi članici koja nije država njihova državljanstva. U slučaju smrti tih osoba otvaraju se brojna nasljeđopravna pitanja s prekograničnim elementom. Budući da europsko stanovništvo stari, problem je tim izraženiji. Ocjenjeno je da otprilike 4,5 milijuna osoba umire svake godine u EU, a što obuhvaća imovinu u ukupnoj vrijednosti od 646 milijarde EUR godišnje. Izneseno je i da se razumno može pretpostaviti da otprilike 9-10 % nasljeđivanja od ukupnog broja (dakle, cca 450.000 slučajeva) uključuje međunarodno

---

¹ Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of successions and on the creation of a European Certificate of Succession, SL EU, L 201, 27. 7. 2012., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012R0650> (5. 9. 2019.). Napomena: u Završnom izvješću se koristi pojam „izvršenje“ i njegove izvedenice budući da je to pojam koji se koristi i u službenom prijevodu Uredbe na hrvatski jezik. V. Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL EU, L 201, 27. 7. 2012., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN> (5. 9. 2019.).

obilježje, a na što otpada imovina u ukupnoj vrijednosti od 123,3 milijarde EUR godišnje (v. Commission of the European Communities 2009: 4.).

Kao odgovor na opisanu situaciju te u želji osnaživanja temeljnih načela na kojima počiva EU, slobode kretanja unutar EU-a, 4. srpnja 2012. godine donesena je Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju. Unatoč iscrpnim odredbama o području primjene, priznanju i izvršenju odluka o nasljeđivanju, prihvaćanju i izvršenju javnih isprava i sudskih nagodbi, Europskoj potvrdi o nasljeđivanju (u dalnjem tekstu: EPN; Potvrda) i njezinim učincima, kao i odgovarajućim obrascima zahtjeva za izdavanje EPN-a i same Potvrde, primjena Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju u državama članicama EU-a vrlo je izazovna. Na to ukazuju problemi koji su se izdiferencirali u praksi nadležnih hrvatskih i slovenskih tijela već u fazi pripremanja projekta CISUR, posebice implementacije prve faze projekta, poput pitanja određivanja „prekograničnog elementa“ i „uobičajenog boravišta“ kod pojedinih nasljeđopravnih stvari, ili pitanja koje je sve osobe potrebno pozvati na ročište u svjetlu zahtjeva za izdavanje EPN-a, odnosno je li takvo ročište uopće potrebno, kao i kojim je sve osobama potrebno dostaviti EPN, uz što treba pridodati i kompleksnost sadržaja zahtjeva za izdavanje Potvrde. Nimalo manje izazovne nisu bile niti situacije izvršenja Potvrde izdane u drugoj državi članici EU-a, u prvom redu Njemačkoj, koje nisu sadržavale sve podatke potrebne za upis prava u odgovarajući upisnik, zemljишnu knjigu, prema *lex fori*.

Projektom CISUR se stoga nastoji istražiti u kojoj mjeri i na koji način Hrvatska i Slovenija uspješno primjenjuju Uredbu br. 650/2012 o nasljeđivanju i nacionalne provedbene zakone, i to putem sekundarne analize podataka te empirijskog istraživanja, kao i probleme s kojima se susreću nadležna tijela prilikom primjene Uredbe. U tom okviru, prvo su pravni stručnjaci na projektu iz Hrvatske i Slovenije izradili „Pregled postojećeg regulatornog i institucionalnog okvira za primjenu Uredbe o nasljeđivanju – u Sloveniji i Hrvatskoj“ (travanj 2019.). Potom su u Hrvatskoj u svibnju i lipnju 2019. godine te u Sloveniji u lipnju 2019. godine uslijedili polustrukturirani intervjuji s tri profesionalne skupine sudionika istraživanja, javni bilježnici, suci i (viši) sudski savjetnici te odvjetnici². Intervjuje u Hrvatskoj su vodili studenti pravnih

---

² Na sastanku Odbora projekta dana 15. travnja 2019. godine dogovoreno je da će se intervju provoditi s različitim omjerom sudionika po profesionalnim skupinama u svakoj zemlji. Različit broj u uzorku sudionika istraživanja po skupinama metodološki je opravдан s obzirom na fenomenološko istraživanje nakon što se temeljem analize relevantne literature i stanja u praksi utvrdila razina informiranosti pojedine grupe uzorka. Posljedično navedenom, odabralo se tzv. svrsishodno uzrokovanje u kojemu se slučajevi odnosno dijelovi ili grupe uzorka biraju namjerno i svrsishodno budući da su bogati informacijama ključnima za provedbu istraživanja. U skladu s navedenim dogovoren je omjer sudionika istraživanja po profesionalnim skupinama u Hrvatskoj i Sloveniji od ukupno 15 sudionika intervjuja u svakoj zemlji i to na dalje prikazani način. Navedeni omjer postavljen je upravo iz razloga što su u Hrvatskoj praksi javni bilježnici uzorak koji je u najvećoj mjeri

fakulteta u Hrvatskoj koji su prethodno pohađali edukaciju o sadržaju Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju te intervjuu kao kvalitativnoj metodi prikupljanja podataka, a koja je održana u organizaciji Hrvatskog pravnog centra. U intervjuima je sudjelovalo petnaest hrvatskih pravnih praktičara, i to u skupini javni bilježnici (7), skupini suci i (viši) sudski savjetnici (5) i skupini odvjetnici (3). Prethodno, hrvatski pravni stručnjaci na projektu CISUR izradili su protokole za vođenje intervjeta za pojedine profesionalne skupine. Provedeni intervjeti u Hrvatskoj rezultirali su prikupljenim iskustvenim empirijskim podatcima pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu br. 650/2012 o nasljeđivanju u različitim teritorijalnim područjima Hrvatske (i to, Zagreb, Ivanec, Varaždin, Čakovec, Osijek, Pula, Novigrad). U drugom dijelu empirijskog istraživanja u okviru projekta CISUR, provedenog u Hrvatskoj, hrvatski pravni stručnjaci na projektu pripremili su i moderirali četiri fokusne grupe u kojima su sudjelovali pravni praktičari (srpanj 2019.). Održane su fokusne grupe u Zagrebu, prema prethodno izrađenim protokolima, sa skupinom javni bilježnici (5), odvjetnici (6), suci i sudski savjetnici (6). Uz to, u Puli je održana i zajednička fokusna grupa s pravnim praktičarima, u sastavu javni bilježnici (2), suci i sudski savjetnici (2) te odvjetnici (2). Ukupno, održane fokusne grupe obuhvatile su dvadeset i jednog hrvatskog pravnog praktičara. Osim toga, održane fokusne grupe u Hrvatskoj rezultirale su raspravom te prikupljenim iskustvenim empirijskim podatcima pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu br. 650/2012 o nasljeđivanju u različitim teritorijalnim područjima Hrvatske (i to, Zagreb, Ivanec, Varaždin, Mursko Središće, Osijek, Pula, Novigrad).

U Sloveniji su u lipnju 2019. obavljeni polustrukturirani intervjeti sa sucima, odvjetnicima i javnim bilježnicima. Intervjue je proveo Mirovni institut, na temelju protokola koji su prethodno pripremljeni za svaku od profesionalnih skupina, uzimajući u obzir njihovu specifičnu nacionalnu ulogu u provedbi Uredbe o nasljeđivanju. U Sloveniji je također u intervjuima sudjelovalo 15 ispitanika: 7 sudaca odnosno stručnih suradnika, 5 javnih bilježnika i 3 odvjetnika. Pri odabiru ispitanika posebna pažnja posvećena je činjenici da dolaze iz različitih dijelova Slovenije i da su također pokrivena pogranična područja. Sudionici su dolazili iz Ljubljane, Maribora, Kopra, Kranja, Novog mesta, Jesenica i Ilirske

---

bogat informacijama potrebnim za provedbu istraživanja te ostvarivanje postavljenog cilja, potom u nešto manjoj mjeri suci, a najmanje odvjetnici. Iako je iskustvo potonjih najmanje zastupljeno u slučajevima povezanim s ciljem istraživanja postoje i pojavljuju se partikularni primjeri u praksi za koje se smatra da ih je važno uključiti u istraživanje. U Sloveniji, u kontekstu primjene Uredbe o nasljeđivanju javni bilježnici nemaju onu ulogu kakvu imaju javni bilježnici u Hrvatskoj u ostavinskim predmetima. Stoga je u Sloveniji postavljen najveći uzorak sudaca, u nešto manjoj mjeri javnih bilježnika te također najmanji odvjetnika. Na taj će se način postići mogućnost komparativne perspektive između različitih skupina u uzorku kao i na razini između dvije zemlje uključene u istraživanje.

Bistrice. U drugoj fazi empirijskog istraživanja u Ljubljani su (rujan 2019.) provedene četiri fokus grupe, i to sa sucima (2), odvjetnicima (3), javnim bilježnicima (4) te zajednička fokus grupa, sa sudionicima iz sve tri profesionalne skupine, u kojoj su sudjelovali odvjetnici (2), javni bilježnici (1) i suci (1). Fokus grupama prisustvovao je manji broj sudionika nego što je bilo planirano zbog otkazivanja nekih sudionika na dan fokus grupe zbog nepredviđenih radnih obveza te bolesti. Unatoč tome, fokus grupe ispunile su svoju svrhu, jer su potvrđile iskustva iz intervjeta, odnosno pružile su dodatni uvid u provedbu Uredbe o nasljeđivanju u Sloveniji.

Glavna je svrha ovih provedenih, projektnih aktivnosti ispitati stanje u primjeni Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju u Hrvatskoj i Sloveniji, u cilju analize i rasprave otvorenih pitanja, na temelju koje će se razviti smjernice koje bi olakšale njezinu koherentnu implementaciju te preporuke za možebitnu buduću izmjenu njezine primjene u praksi, kako unutar dvije države, tako i na razini EU-a.

II. UREDBA O NASLJEĐIVANJU

A. OPĆENITO O UREDBI O NASLJEĐIVANJU I AKTIVNOSTIMA EU-A

Nakon dugotrajnih aktivnosti i rasprave u okviru EU-a, 4. srpnja 2012. godine donesena je Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju. Ideja šireg prihvaćanja te ratifikacije Haških instrumenata među državama članicama, naime, nije se pokazala uspješnom (v. Max Planck Institute for Comparative and International Private Law 2010: 7; Ivanc, Kraljić 2016: 249-250; Aras Kramar 2018: 186.).³ Stoga je već u „Bečkom akcijskom planu“ iz 1998. godine⁴ bilo određeno kao prioritet donošenje europskog instrumenta na području nasljeđivanja. Potom je uslijedio „Haški program: jačanje slobode, sigurnosti i pravde u Europskoj uniji“ iz 2004. godine⁵ kojim je, među ostalim, bila naglašena potreba donošenja europskog instrumenta koji bi propisivao pitanja mjerodavnog prava u nasljednim stvarima, nadležnosti, uzajamnog priznavanja i izvršavanja odluka o nasljeđivanju te kreiranje Europske potvrde o

³ Haška konvencija od 5. listopada 1961. o mjerodavnom pravu za oblik oporučnih raspolažanja, stupila na snagu 5. siječnja 1964., <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=40> (6. 9. 2019.), Haška konvencija od 2. listopada 1973. o međunarodnom upravljanju imovinom umrlih osoba, stupila na snagu 1. srpnja 1993., <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=83> (6. 9. 2019.), Haška konvencija od 1. srpnja 1985. o mjerodavnom pravu za *trust* i o njegovu priznanju, stupila na snagu 1. siječnja 1992., <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=59> (6. 9. 2019.), Haška konvencija od 1. kolovoza 1989. o mjerodavnom pravu za nasljeđivanje imovine umrlih osoba, nije još stupila na snagu, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=62> (6. 9. 2019.).

⁴ Vienna Action Plan od 3. prosinca 1998., SL EU, C 19, 23. 1. 1999., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31999Y0123%2801%29> (6. 9. 2019.).

⁵ The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union, SL EU, C 53, 3. 3. 2005., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52005XG0303%2801%29> (6. 9. 2019.).

nasljeđivanju. „Stockholmskim programom – otvorena i sigurna Europa u službi i zaštiti građana“ iz 2009. godine⁶ išlo se korak dalje sa širenjem prijedloga te načela uzajamnog priznavanja odluka o nasljeđivanju te oporuka, uzimajući u obzir posebnosti pravnih sustava država članica (v. više Popescu 2014: 8-9; Aras Kramar 2018: 186-187.).

2005. godine objavljena je „Zelena knjiga o nasljeđivanju i oporukama“ koja je sadržavala upitnik o načelima i pravilima mjerodavnog prava, nadležnosti, priznavanju i izvršavanju odluka o nasljeđivanju, pitanja koje je trebalo uzeti u obzir prilikom izrade europskog instrumenta na području nasljeđivanja.⁷ Nadalje, 2009. godine objavljen je Prijedlog Uredbe o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.⁸

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju sadrži odredbe o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju ili, ako je to slučaj, prihvaćanju, izvršivosti i izvršenju odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi u nasljednim stvarima te o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju. Cilj je Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju olakšati pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta uklanjanjem prepreka slobodnom kretanju osoba koje se trenutačno susreću s poteškoćama u ostvarivanju svojih prava u kontekstu nasljeđivanja koje ima prekogranični element. Uz to, građani EU-a moraju moći unaprijed organizirati svoje nasljeđivanje te je potrebno učinkovito zaštititi prava nasljednika i legatara, drugih osoba bliskih ostavitelju i vjerovnika ostavine (t. 7., t. 80. Preamble Uredbe).

Radi ispravne te ujednačene primjene Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju donesena je i Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju⁹ koja sadrži obrasce za ovjeru odluke o nasljeđivanju,

---

⁶ The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens, SL EU, C 115, 4. 5. 2010., <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/EU-framework/EUframeworkgeneral/The%20Stockholm%20Programme%202010/Stockholm-Programme-2010-EN.pdf> (6. 9. 2019.).

⁷ Green Paper on Succession and Wills, COM(2005) 65 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005DC0065> (6. 9. 2019.).

⁸ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of successions and the creation of a European Certificate of Succession, COM(2009) 154 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009PC0154> (6. 9. 2019.).

⁹ Commission Implementing Regulation (EU) No 1329/2014 of 9 December 2014 establishing the Forms referred to in Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic

odnosno sudske nagodbe i javne isprave u naslijednim stvarima, kao i zahtjeva te Europske potvrde o nasljeđivanju.

Na nacionalnoj razini, u Hrvatskoj je donesen Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u naslijednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u dalnjem tekstu: Zakon o provedbi Uredbe)¹⁰ kojim se određuje mjesna nadležnost za odlučivanje o ostavini, nadležna tijela za postupanje i donošenje odluka te postupci u području primjene Uredbe (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju. U Sloveniji je pak Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o nasljeđivanju dodano treće poglavje u Zakon o nasljeđivanju,¹¹ naslovljeno „Odredbe za provedbu Uredbe 650/2012/EU“, koje posebice određuje nadležna tijela za provedbu Uredbe.

B. PODRUČJE PRIMJENE

1. Materijalno područje primjene

Uredbom br. 650/2012 o nasljeđivanju prihvacen je široki koncept pojma nasljeđivanja. Uredba se primjenjuje na sve građanskopravne aspekte nasljeđivanja za slučaj smrti (čl. 1. st. 1. reč. 1. Uredbe); dakle, na sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza za slučaj smrti, bilo dobrovoljnim prijenosom raspolažanjem imovinom za slučaj smrti, bilo prijenosom zakonskim nasljeđivanjem (čl. 3. st. 1. (a) Uredbe).

Propisujući materijalno područje primjene, Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju ne određuje pojam „prekogranični element“ kod nasljednopravnih stvari u smislu primjene Uredbe, posebice koje bi okolnosti nadležno tijelo države članice trebalo uzeti u obzir:

Primjer, bi li se moglo tumačiti kao nasljednopravnu stvar s prekograničnim elementom slučaj hrvatskog državljanina s uobičajenim boravištem u Republici Hrvatskoj iza kojega je ostala imovina u RH, ali i u drugoj državi članici EU (npr. novac na (štедnom) računu ili jedna nekretnina)? Pritom su i nasljednici hrvatski državljeni s uobičajenim boravištem u Republici Hrvatskoj.

---

instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, SL EU, L 359, 16. 12. 2014., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32014R1329> (6. 9. 2019.) (u dalnjem tekstu: Provedbena uredba br. 1329/2014).

¹⁰ Narodne novine Republike Hrvatske, br. 152/14.

¹¹ Zakon o dedovanju, Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16 (u dalnjem tekstu: SloZN).

Navedeno je pitanje iz područja primjene Uredbe zbog njegovog merituma i specifičnosti postavljenom svim trima skupinama sudionika istraživanja (javnim bilježnicima, súcima i odvjetnicima) u intervjuiма i fokus grupama u Hrvatskoj. U tom kontekstu promatrat će se i nalazi provedenog istraživanja dobiveni u njihovim odgovorima.

Javni bilježnici su pritom suglasni da se navedeni primjer može tumačiti kao nasljednopravna stvar s prekograničnim elementom te dodatno obrazlažu neposrednim primjerima iz prakse na sljedeći način: „...nasljednici koji će naslijediti taj račun ili nekretninu koja se nalazu u nekoj od država, članica u Europskoj Uniji, neće moći prenijeti vlasništvo na sebe bez da ne zatraže Europsku potvrdu o nasljeđivanju. Pri tom moram naglasiti da Europska potvrda o nasljeđivanju nije obavezna, može se desiti da strano tijelo uzme u obzir samo rješenje o nasljeđivanju koje će ja donijeti, prevedeno po ovlaštenom sudskom tumaču, a imam i konkretan primjer iz prakse. Znači, ja sam rasporedila u ostavinskoj imovini na nasljednika stan u Italiji, ja sam ga opisala prema svim ispravama koje mi je stranka dostavila i zamolila sam stranku poslije da mi baš izričito dostavi povratnu informaciju da li je dakle, da li se uknjižila kao vlasnik temeljem rješenja i stranka mi je rekla da je. Znači da talijansko tijelo nije tražilo izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju za tu, taj konkretan stan.“ (JB2_RH)¹² ili „Po mojem mišljenju, to jest prekogranični predmet. Bez obzira što su i pokojnik i nasljednici hrvatski državljanini sa uobičajenim boravištem u Hrvatskoj, samom okolnošću što se imovina nalazi izvan područja Hrvatske... definira, kvalificira to kao prekogranični predmet. I tu jest uloga javnog bilježnika koji će provodeći ostavinski postupak, donijeti rješenje o nasljeđivanju. Jednako tako, po zahtjevu nasljednika donijeti i Europsku potvrdu o nasljeđivanju, unutar koje će biti obuhvaćena imovina izvan područja Republike Hrvatske, konkretno se spominje nekretnina i račun, ma da ovdje moram primijetiti da u praksi zapažam da, talijanske banke konkretno, postupaju već i na temelju hrvatskoga rješenja o nasljeđivanju koje je prevedeno na talijanski jezik i apostilirano. Dakle, ne ustraju na zahtjevu da nasljednici prezentiraju Europsku potvrdu o nasljeđivanju kao uvjet raspolaganja sa novčanim sredstvima koja su naslijeđena. S druge strane, kada su nekretnine u pitanju, situacija je formalnija. Tu će talijanski registar, uz rješenje o nasljeđivanju,

---

¹² Budući da su svi intervjui i fokus grupe snimani u drugoj fazi istraživačkog rada pristupilo se transkribiranju dobivenih rezultata. Svakom sudioniku istraživanja pridodata je odgovarajuća šifra koja će se koristiti prilikom navođenja doslovnih dijelova transkripata. Šifre odražavaju pripadnost skupini sudionika istraživanja (JB_RH – javni bilježnici, S_RH – súci; O_RH – odvjetnici, odnosno FGJB_RH – fokus grupa javni bilježnici, FGS_RH – fokus grupa súci, FGO_RH – fokus grupa odvjetnici i FGMJ_RH – fokus grupa mješovita) te redni broj iz baze podataka. Osobni podaci sudionika istraživanja poznati su osobama na projektu iz Hrvatskog pravnog centra te se na ovaj način poštivala istraživačka etika i zajamčena anonimnost sudionika istraživanja.

ustrajati na prezentaciji Europske potvrde o nasljeđivanju.“ (JB4_RH). Osim toga, ima dijelom i drugačijih primjera koji osim toga uvode i činjenicu potrebnog poznavanja prava drugih država od strane javnih bilježnika. U tom kontekstu, sudionik ističe: „*Mi smo imali obrnuto. I, jedino što je moja primjedba uopće na tu Uredbu, čini mi se da se od nas zahtijeva da mi poznajemo pravo te druge države. Mi možemo tu pogriješiti i ne opisat neku nekretninu... recimo, vi imate u Francuskoj da oni ne upisuju i ne označavaju nekretninu u katastarska čestica, broj uloška, katastarska općina... nego samo označe sva nepokretna imovina ostavitelja koju je imao u času smrti. Kad ti to našem sudu, to prezentiraš, nema šanse da se to upiše. Tako da do tog, tak daleko još nije došlo da bi se... barem u mom urednu toga nije bilo. Sad ne znam, možda... „* (JB3_RH).

Jednako kao javni bilježnici i odvjetnici su suglasni u svojim promišljanjima o ovoj problematici te ističu da se navedeni primjer može tumačiti kao nasljeđnopravna stvar s prekograničnim elementom. Pritom za ilustraciju ističu – „*Po meni da, možemo govoriti da je to prekogranični element. Ja barem osobno tumačim da imamo prekogranični element, naravno tu može biti puno različitih činjeničnih situacija, ali u situaciji kad zastupam jednog subjekta koji ima prebivalište ili glavno mjesto svojih životnih funkcija u jednoj zemlji, a potrebno je odraditi pravne radnje u svrhu rješavanja pitanja prava ili interesa koji se nalaze u drugoj zemlji tu imamo prekogranični element, svakako. Tu je potrebno na ozbiljan način pristupiti i kontrolirati naravno i mjerodavno pravo i pitanje nadležnosti. Ponekad ja to mogu sam riješiti, ali najčešće kad je u pitanju primjena postupka u stranoj državi, iako sam ja diplomirao u Italiji, nostrificirao sam diplomu, ali tehnička znanja koja su potrebna da bi se porješavala pitanja obzirom na velike razlike u sustavima, zahtijevaju jednu suradnju odvjetnika odnosno bilježnika u Italiji i mene na ovoj strani.*“ (O1_RH).

Za razliku od javnih bilježnika i odvjetnika, suci koji su sudjelovali u istraživanju dijelom ne upućuju jednake, konsenzualne odgovore u svezi tumačenja navedenog primjera. Dio sudionika ističe, jednako kao i javni bilježnici, da se ova problematika može tumačiti kao nasljeđnopravna stvar s prekograničnim elementom. U prilogu takvom tumačenju navodi se sljedeće obrazloženje: „*Da, ja bi to tumačila, kao slučaj s prekograničnim elementom. Zbog toga što je sami prekogranični element, ako bi se u konkretnom sama činjenica što on ima nekretninu u drugoj državi. Taj prekogranični element, dovodi, tj. cilj Uredbe je da se ostavina raspravlja na jednom mjestu u Europskoj Uniji, da se olakša nasljeđivanje, da se ne raspršuje nasljeđivanje na razne zemlje i zato, upravo je svrha ove Uredbe da onda ta cijela ostavina provede na jednom mjestu pa već iz toga proizlazi, ako*

*je neka imovina u drugoj državi da bi trebalo primijeniti Uredbu, kao instrument kojem je svrha ubrzanje postupka pa i vođenje postupka na jednom mjestu. Eto, treba tu početi od svrhe Uredbe, znači zbog toga bi to isto trebalo smatrati po meni prekograničnim elementom.“ (S5_RH). Ipak postoje i suprotna mišljenja sudionika istraživanja koji nisu suglasni s navedenim. Potonji pritom navode: „*Pa svakako upućuje ta činjenica, da se nešto s međunarodnim elementom radi zapravo, ali ako mu je uobičajeno boravište ovdje bilo u Hrvatskoj, naš je državljanin, pa mislim da ne bi išla u obzir primjena Uredbe. Osim, ako nije, ono, sporazumio se, sklopio onaj sporazum o primjeni recimo tog nekog stranog prava. gdje mu je npr. eto ta imovina rekli ste da ima npr. nekretninu u nekoj drugoj državi.*“ (S1_RH) ili „*Ja mislim da ovdje nemamo primjer prekograničnog elementa. Mislim da je to zato što su nasljednici hrvatski državljanini, ostavitelj je bio također hrvatski državljanin, imovina se nalazi u Hrvatskoj, dio imovine. Po mome mišljenju uzima se mjesto uobičajenog boravišta. Ne bih tumačila kao prekogranični element, ali i zavisi od toga gdje je većina imovine bila. Treba također uzeti u obzir i to gdje je postupak prvo započeo.*“ (S2_RH).*

„Prekogranični element“ kod nasljednopravnih stvari u smislu primjene Uredbe trebao bi se cijeniti uzimajući u obzir sve okolnosti pojedinog slučaja (ostavitelja, imovinu koja čini ostavinu...), a posebice nalazi li se imovina koja čini ostavini u drugoj državi članici EU-a i/ili tzv. trećoj državi. Treba napomenuti da je Uredba prihvatile načelo jedinstva ostavine prema kojemu bi mjerodavno pravo određeno Uredbom trebalo urediti nasljeđivanje u cijelosti; dakle, svu imovinu koja čini ostavinu, bez obzira na vrstu imovine i na to je li imovina smještena u drugoj državni članici ili u trećoj državi, a u svrhu pravne sigurnosti i izbjegavanja fragmentacije nasljeđivanja. Tomu treba pridodati da su pravila Uredbe zamišljena i tako da se osigura da tijelo koje vodi postupak u većini situacija primjenjuje svoje pravo (*lex fori*).

Sadržajno identično pitanje, samo što se radi o slučaju slovenskog državljanina (s prebivalištem u Republici Sloveniji, nakon kojega je ostala ostavina u Republici Sloveniji, kao i u drugoj državi EU (npr. novac na štednom računu ili jedna nekretnina), nasljednici su također slovenski državljanini s prebivalištem u Republici Sloveniji), postavljeno je sucima, odvjetnicima i javnim bilježnicima koji su sudjelovali u istraživanju u Sloveniji. Pitanje je bilo postavljeno u intervjuima kao i u fokus grupama.

Uključeni suci složili su se da se u navedenom slučaju radi o pitanju nasljeđivanja s prekograničnim elementom: "Da. Mislim da je tako [...]. Ovaj se međunarodni element prvi

pojavljuje u vezi opsega imovine [...]... ali ako se pokaže da je barem dio imovine u inozemstvu, tada se međunarodni element pojavljuje na tom području. To, naravno, za sobom povlači pitanje gdje je bilo prebivalište ostavitelja. U vezi toga se potom utvrđuje gdje je živio, gdje je radio, gdje imao obitelj i tako dalje, kako bi se odredio taj trenutak. Međutim, kada se pojavi pitanje ili prigovor u vezi s nadležnošću i prijenosom nadležnosti, utvrđuju se, naravno, okolnosti na strani stranaka.» (S4_SI)¹³. Također su naveli da je takva zapravo većina naslijednih predmeta s prekograničnim elementom, koje razmatraju: „Mi uglavnom imamo slučajeve kada su ostavitelji većim dijelom slovenski državljanini koji su imali prebivalište u Sloveniji te su, dakako, imali i određene nekretnine u inozemstvu... Uglavnom isključivo, u vezi čega sam se informirala, u Hrvatskoj i Italiji.» (S3_SI) i »Za Ljubljjanu vrijedi da je to u devedeset posto slučajeva kuća za odmor u Istri, [...]. To je glavnina. Međutim, pojedinačno se susrećemo i s nekoliko smještenih uz granicu, koji imaju svoju imovinu iza granice. Vezano je uz obiteljsku situaciju. Naime, naslijedili su nakon svojih roditelja.» (S5_SI). Pritom se isticalo pitanje otkrivanja imovine ostavitelja koji se nalazi u inozemstvu, jer slovenski sudovi u ostavinskom postupku također utvrđuju koja imovina čini ostavinu (članak 162. Zakona o nasljeđivanju): »Ponovo postoje problemi. Nasljednici možda znaju da je imao račun otvoren u inozemstvu, ali ne moraju nužno znati. Često se događa da ne znaju. Tko će onda utvrditi gdje se još nalazi određena imovina? U tome je problem.» (S4_SI)

Javni bilježnici u načelu su se također složili da je riječ o nasljeđivanju s prekograničnim elementom: „Naravno da bi se radilo o nasljeđivanju s prekograničnim elementom, jer bi morali ti nasljednici, ako je ostavitelj bio ovdje, osim rješenja dobiti i EPN i primijeniti ga u inozemstvu. Međutim, naš posao završava sayjetovanjem klijenata kako će to uređiti u inozemstvu te se u zemljišnu knjigu upisati kao vlasnici. Ali vrlo je malo tih pitanja, pa pretpostavljam da sud to već rješava uz obrazloženje strankama.» (N2_SI) Pojavila su se također i nešto drugačija mišljenja: »...ako slovenski državljanin ima uobičajeno boravište u Sloveniji, onda je to vjerojatno stvar slovenskog prava, naime, da odlučuje o imovini. Ako ima dio imovine u inozemstvu [...], nasljednici će po toj osnovi u inozemstvu zahtijevati da se taj račun zatvori i »doznači« njima. Ali da bi se pritom pojavilo pitanje prava koje se primjenjuje

¹³ I u Sloveniji su intervjui i fokus grupe snimani te su dobiveni rezultati transkribirani. Svakom sudioniku istraživanja pridodata je odgovarajuća šifra koja će se koristiti prilikom navođenja doslovnih dijelova transkriptata. Šifre odražavaju pripadnost skupini sudionika istraživanja (N_SI – javni bilježnici, S_SI – suci; O_SI – odvjetnici odnosno FSN_SI – fokus grupa javni bilježnici, FSS_SI – fokus grupa suci, FSO_SI – fokus grupa odvjetnici i FSMJ_SI – fokus grupa mješovita) te redni broj iz baze podataka. Osobni podaci sudionika istraživanja poznati su osobama na projektu iz Mirovnog inštituta te se na ovaj način poštivala istraživačka etika i zajamčena anonimnost sudionika istraživanja.

ili suda koji ga primjenjuje ... U tom segmentu slučaj vidim kao nacionalni, ne međunarodni. Međutim, činjenica je da ima ... To da je imovina u inozemstvu zasigurno povlači neki međunarodni element. Međutim nisam se još susrela s nekom jasnom definicijom što znači nasljeđivanje s međunarodnim elementom.« (FSN_SI).

Odvjetnici uključeni u istraživanje također su se složili da je riječ o nasljeđivanju s prekograničnim elementom: »*To je tipični primjer gdje je zemlja obično Hrvatska, u kojoj ljudi imaju vikendice. Rješava se u smjeru koji je nasljednicima lakši. Ako su nasljednici ovdje, onda je bolje da razmatra slovenski sud. Kao slovenski odvjetnik, ne mogu kontrolirati ono što se događa s rješenjem u inozemstvu na stranim sudovima i upravnim tijelima.*« (O3_SI) i »*Važno je, naime, gdje živi. U tom će slučaju slovenski sud primijeniti slovensko pravo, a prema uredbi obuhvatit će nasljeđtvom i stranu imovinu.*« (O1_SI) te: „*Najčešće su u igri nekretnine. Kod nekretnina je zaista potrebno paziti jer nismo oduvijek navikli obraćati pažnju ... Dugi niz godina do uredbe vrijedilo je da uvijek ima nadležnost sud u mjestu u kojem se nalazi nekretnina.*« (O2_SI).

Točka 11. Preamble Uredbe propisuje da bi se Uredba trebala primjenjivati samo na nasljeđivanje, ali ne i na ostala područja građanskog prava. Iz materijalnog područja primjene isključeni su i aspekti povezani s javnim pravom: porezne, carinske ili upravne stvari javnoga prava (čl. 1. st. 1. reč. 2. Uredbe). Posebice u odnosu na poreze, u točki 10. Preamble Uredbe istaknuto je da nacionalno pravo države članice određuje obračun i plaćanje poreza i ostale obveze javnopravne prirode; jesu li to porezi koje je trebao platiti ostavitelj u trenutku smrti ili neka vrsta poreza na nasljeđivanje kojeg treba platiti iz ostavine ili kojega trebaju platiti nasljednici. Uz to, istaknuto je da nacionalno pravo države članice određuje može li se predaja imovine nasljednicima u skladu s Uredbom ili upis promjena u odgovarajuće upisnike učiniti ovisnim o plaćanju poreza (t. 10. Preamble Uredbe).

Uz porezne, carinske ili upravne stvari javnoga prava, Uredbom su izrijekom isključene sljedeće stvari iz područja primjene:

- a) status fizičkih osoba, kao i obiteljski odnosi i odnosi za koje se prema pravu mjerodavnom za te odnose smatra da imaju usporedive učinke;

- b) pravna i poslovna sposobnost¹⁴ fizičkih osoba, osim posebni oblici te sposobnosti na području nasljednog prava;¹⁵
- c) pitanja nestanka, odsutnosti i presumirane smrti fizičke osobe;
- d) pitanja režima bračne stečevine i imovinskih režima odnosa za koje se prema pravu mjerodavnom za te odnose smatra da imaju usporedive učinke kao brak;
- e) obveze uzdržavanja, osim onih koje nastaju za slučaj smrti;
- f) formalna valjanost usmenih raspolažanja imovinom za slučaj smrti;¹⁶
- g) imovinska prava i koristi koji nastaju ili se prenose na drugi način koji nije nasljeđivanje, poput darovanjem, putem zajedničkog vlasništva s pravom prelaska na preživjele osobe, planova umirovljenja, ugovora o osiguranju i sličnih ugovora, ne dovodeći u pitanje obveze vraćanja ili obračunavanja darova, predujmova ili legata prilikom utvrđivanja nasljednih dijelova, a na koje bi se primjenjivalo pravo mjerodavno za nasljeđivanje prema Uredbi (t. 14. Preamble Uredbe, čl. 23. st. 2. (i) Uredbe);
- h) pitanja koja uređuje pravo trgovackih društava i drugih tijela s pravnom osobnošću ili bez nje, poput klauzula u osnivačkim aktima i statutima trgovackih društava i drugih tijela s pravnom osobnošću ili bez nje koji određuju što će biti s udjelima u slučaju smrti članova;
- i) likvidacija, brisanje ili spajanje trgovackih društava i drugih tijela s pravnom osobnošću ili bez nje;
- j) uspostava, upravljanje i likvidacija zaklada (*trusts*);¹⁷
- k) priroda stvarnih prava; te
- l) bilo koje upisivanje u upisnik prava na nepokretnoj i pokretnoj imovini, uključujući zahtjeve za takav upis te učinke upisa ili propust da se zahtjeva upis takvih prava u upisnik (čl. 1. st. 2. Uredbe).

---

¹⁴ U službenom prijevodu Uredbe na hrvatski jezik pojam „legal capacity“ preveden je (samo) kao „pravna sposobnost“. Ovdje se, međutim, ne bi radilo o „pravnoj“ već „poslovnoj“ sposobnosti. V. Aras Kramar 2018: 189.

¹⁵ Tako se Uredba primjenjuje na sposobnost nasljeđivanja (čl. 23. st. 2. c) Uredbe), sposobnost osobe koja raspolaze imovinom za slučaj smrti za takvo raspolažanje, kao i na posebne razloge zabrane osobi koja raspolaze za slučaj smrti na takvo raspolažanje u korist određenih osoba ili osobi stjecanje ostavine od osobe koja raspolaze za slučaj smrti (čl. 26. st. 1. a) i b) Uredbe) (v. čl. 1. st. 2. b) Uredbe).

¹⁶ Uredba sadrži odredbe o mjerodavnom pravu za formalnu valjanost raspolažanja za slučaj smrti. Međutim, to se odnosi samo na ona raspolažanja koja su učinjena u pisanim oblicima (v. čl. 27. Uredbe).

¹⁷ U točki 13. Preamble Uredbe, međutim, istaknut je slučaj uspostave zaklade oporukom ili na temelju zakonskog nasljeđivanja. Kada je zaklada uspostavljena oporukom ili na temelju zakonskog nasljeđivanja, na podjelu ostavine i utvrđivanje nasljednika odnosno korisnika u smislu Uredbe primjenjuje se mjerodavno pravo za nasljeđivanje određeno Uredbom.

Kao što je već istaknuto, iz područja primjene Uredbe isključenja su pitanja postojanja braka ili drugih obiteljskih odnosa, ili odnosa koje prema pravu mjerodavnom za te odnose imaju usporedive učinke. Ako bi se u konkretnom slučaju pred nadležnim tijelom države članice javilo koje od tih pitanja, posebice u odnosu na prvi naslijedni red, nadležno tijelo bi ih rješavalo prema pravilima o prethodnom pitanju primjenjujući kolizijska pravila *lex fori*, ako odnosna pitanja već nisu harmonizirana na području EU-a (v. Dutta 2013: 19; Popescu 2014: 12; Köhler 2016: 172-175; Aras Kramar 2018: 189-190).¹⁸

Prilikom raspravljanja ostavinskih predmeta može biti zanimljiv odnos Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju i drugih propisa sekundarnog prava EU-a:

Primjer, ako skrbnik/zastupnik maloljetne osobe za njezin račun sklopi sporazum o raspodjeli ostavine koji sud mora odobriti da bi bio valjan primjenjuje li se na to pitanje Uredba EU br. 650/2012 o nasljeđivanju ili se pak radi o mjeri koja se odnosi na izvršavanje roditeljske odgovornosti te stoga treba primijeniti Uredbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskeh odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000¹⁹?

O ovoj je problematici u istraživanju raspravljano sa sucima i javnim bilježnicima u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja upućuju da se ne pojavljuje slučaj sudionika istraživanja koji je imao iskustva i s primjenom Uredbe br. 2201/2003 o bračnim sporovima i pitanjima roditeljske odgovornosti u okviru raspravljanja ostavinskih predmeta.

U Sloveniji je pitanje postavljeno sucima. Nitko od uključenih sudaca u svojoj praksi nije imao iskustva s takvim slučajem odnosno primjenom Uredbe EU br. 2201/2003. Neki od uključenih dali su svoje mišljenje o tome koju od navedenih Uredbi treba primijeniti: »*Ne, nemam takva iskustva ... Jer to nije naslijedno pitanje, već imovinsko-pravno pitanje. Uredba se, međutim, bavi naslijednim stvarima, ali se u odnosu na ostala (pitanja) poziva na druge (uredbe), jer je to zapravo ispravno ... radi se o isključenom području.*« (S3_SI) ili »*Uredba o*

---

¹⁸ U odnosu na određivanje mjerodavnog prava za razvod braka te zakonsku rastavu donesena je Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu, SL EU, L 343, 29. 12. 2010., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010R1259&from=HR> (9. 9. 2019.).

¹⁹ Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskeh odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, SL EU, L 338, 23. 12. 2003., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003R2201&from=EN> (9. 9. 2019.) (u dalnjem tekstu: Uredba br. 2201/2003 o bračnim sporovima i pitanjima roditeljske odgovornosti).

nasljeđivanju također na početku isključuje pitanja za koja ne dolazi u obzir, ako se dobro sjećam, to je bio jedan takav slučaj.« (S1_SI) Također su naglasili da je ostavinski postupak neparnični postupak u kojem se ne odlučuje o spornim pitanjima: »Dakle, moguće je da nije neparnični (postupak), (takav je) samo ako su opseg ostavine i udjeli neosporni. Dakle, opseg imovine i udjeli. Ako je išta od toga sporno, upućuje se na parnicu.« (S5_SI).

U predmetu C-404/14, Sud EU-a zauzeo je shvaćanje da Uredbu br. 2201/2003 o bračnim sporovima i pitanjima roditeljske odgovornosti „...treba tumačiti na način da je odobrenje sporazuma o raspodjeli nasljedstva koji za račun maloljetnih potomaka sklopi skrbnik mjera koja se odnosi na izvršavanje roditeljske odgovornosti u smislu članka 1. stavka 1. točke (b) te uredbe i koja stoga potпадa pod njezino područje primjene, a ne mjera koja se odnosi na nasljeđivanje u smislu članka 1. stavka 3. točke (f) spomenute uredbe...“ (Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju; dodali autori).²⁰

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju ne primjenjuje se na pitanja režima bračne stečevine i imovinskih režima odnosa za koje se prema pravu mjerodavnog za te odnose smatra da imaju usporedive učinke kao brak. Izrijekom je, međutim, određeno da nadležno tijelo prema Uredbi trebalo bi uzeti u obzir prestanak režima bračne stečevine ili sličnog imovinskog režima ostavitelja prilikom utvrđivanja njegove ostavine i odgovarajućih nasljednih dijelova (t. 12. Preamble Uredbe). I pitanja režima bračne stečevine odnosno imovinskog režima odnosa usporedivog s brakom rješavala bi se kao prethodna pitanja, i to – nakon donošenja Uredbe Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima,²¹ prema kolizijskim pravilima citirane Uredbe među državama članicama koje sudjeluju u pojačanoj suradnji (v. Aras Kramar 2018: 190.).²²

²⁰ Predmet C-404/14, Matoušková, ECLI:EU:C:2015:653, od 6. listopada 2015., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=169198&pageIndex=0&doclang=HR&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12711558> (9. 9. 2019.).

²¹ Council Regulation (EU) 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes, SL EU, L 183, 8. 7. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R1103&from=HR> (9. 9. 2019.) (u dalnjem tekstu: Uredba br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu).

²² Države članice EU-a koje sudjeluju u pojačanoj suradnji v. u: Odluka Vijeća (EU) 2016/954 od 9. lipnja 2016. o odobrenju pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka o imovinskim režimima međunarodnih parova, što obuhvaća stvari koje se odnose na bračnoimovinske režime i imovinske posljedice registriranih partnerstava, SL EU, L 159, 16. 6. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016D0954&from=HR> (9. 9. 2019.).

Prema Uredbi br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, kada je pred sudom države članice pokrenut postupak u stvarima nasljeđivanja bračnog druga na temelju Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, sudovi te države nadležni su za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima povezanim s tim predmetom nasljeđivanja (čl. 4. Uredbe br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu). Stoga prilikom raspravljanja ostavinskih predmeta može biti zanimljiv odnos Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju i Uredbe br. 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu:

Primjer, u slučaju da je hrvatski javni bilježnik nadležan za odlučivanje o nasljeđivanju sukladno Uredbi EU br. 650/2012 o nasljeđivanju, može li hrvatski javni bilježnik odlučivati i u stvarima bračnoimovinskog režima nadživjelog bračnog druga u skladu s Uredbom EU br. 1103/2016 o bračnoimovinskom režimu? Prema Vašem iskustvu, bi li takvo rješenje o nasljeđivanju koje je donio javni bilježnik bilo osnova za provedbu odgovarajućeg upisa u zemljišne knjige?

O ovoj se problematici u istraživanju raspravljalo sa sucima i javnim bilježnicima u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja upućuju da su rijetki slučajevi javnih bilježnika s iskustvom u ovoj problematici. Ipak valja izdvojiti dobivene nalaze i opisana iskustva – „*Prema tome će javni bilježnici biti nadležni rješavati o režimu nadživjelog bračnog druga ako odlučuju o ostavini odnosno o nasljeđivanjuiza ostavitelja. Evo, to sam sad upoznata friško, da nam je to nova nadležnost. A što se tiče iskustva s tim da li sam u okviru ostavinskog postupka odlučivala o imovini nadživjelog bračnog druga, jesam. Imam tri primjera, imam tri rješenja o nasljeđivanju, najčešće su bile supruge. Radilo se o najčešće o imovini, nekretnini, kući. Nekretnine su uvijek glasile na supruga. Supruge su u tom postupku tražile da ima se prizna pola te kuće, nekretnine s osnova bračne stečevine, jer su zajedno stjecali s bračnim drugom, zajedničkim radom. I tu imam tri odluke o nasljeđivanju koje su provedene i to u zemljišne knjige u Sesvetama. Polovica te kuće nije ušla kao ostavina nego sam ju poslje izdvojila kao imovinu nadživjelog bračnog druga i po tom osnovu sam i rekla da se određuje upis u zemljišne knjige i to je Sesvete proveo. Imam saznanja da je Zagrebački sud suglasan s takvom provedbom, dok sud u Velikoj Gorici nije suglasan. On smatra da javni bilježnici, u okviru Zakona o nasljeđivanju, nemaju pravo odlučivati o bračnom režimu nadživjelog bračnog druga i nisu htjeli provoditi takve odluke. Iako smo sad rekli da imamo direktnu nadležnost prema Uredbi, postavlja se pitanje kako će naši sudovi i sudska praksa to provoditi. Uredba se treba primjenjivati direktno, međutim, provedba u zemljišnim knjigama ostavlja se propisima nacionalnih prava, tako da postoje tu neki problemi. Ne znam dal' da se*

nadovežem na to. Naime, Zakonom o zemljišnim knjigama je rečeno, regulirano da se isprave na temelju kojih se provodi upis u zemljišnim knjigama, javne ili privatne isprave, a europska potvrda o nasljeđivanju nije niti jedno niti drugo, ona je nekakav novi institut međunarodnog prava, svojevrsni sui generis. Mislim da teoretičati to tako nazivaju. I tu neki sudovi onda smatraju da se ta isprava, odnosno da se na temelju te isprave ne bi trebao provoditi direktni upis.“ (JB1_RH).

S druge pak strane u skupini sudaca ne pojavljuje se slučaj sudionika istraživanja koji je imao iskustva s praksom ove problematike.

U Sloveniji je bilo pitanje ('Ako je slovenski sud nadležan odlučivati o nasljeđivanju u skladu s Uredbom EU br. 650/2012, može li slovenski sud odlučivati i o predmetima imovinskih odnosa preživjelog supružnika, u skladu s Uredbom EU br. 1103/2016 o imovinskim odnosima između supružnika?') postavljeno sucima. Slično kao u slučaju gore opisanog skrbnika maloljetnika, suci su prije svega navodili da oni ne odlučuju o spornim pitanjima: »*Zajednička imovina nastaje tijekom trajanja braka. Međutim, ako je nešto nesporno između stranaka, da postoji nešto što je zajedničko vlasništvo, u tom slučaju mi to posebno ne utvrđujemo. O nesporним činjenicama ne sudim posebno. Ako se svi, koji bi imali pravo na nasljeđstvo, slažu da je taj stan zaista upisan samo na majku... [...] Ako dođe do sporova, onda je to upućivanje na parnicu. Ako je spor, radi li se uopće o imovini ili ne i u kojem je udjelu, onda je to ionako upućivanje ... A time se bavi parnični sud.*« (S5_SI) i »*Dakle, ostavinski sud utvrđuje opseg ostavine kako proizlazi iz dokumenata i onoga što između stranaka nije sporno. Ako su glede opsega ostavine sporne činjenice ili postoji spor oko primjene prava, ne odlučuje se o opsegu ostavine, odnosno o izuzeću dijela imovine iz ostavine, već se jedna od stranaka upućuje na parnični postupak. Mislim, da bi se za odlučivanje (o tome) u parničnom postupku trebala uzeti u obzir ova uredba o imovinskim odnosima između supružnika.*« (S6_SI)

I Sud EU-a bavio se tumačenjem pitanja može li tijelo nadležno za odlučivanje o nasljeđivanju prema Uredbi br. 650/2012 o nasljeđivanju odlučivati i o uračunavanju bračne stečevine u naslijedni dio nadživjelog bračnog druga. U predmetu C-558/16, konkretno Sud je zauzeo shvaćanje prema kojemu „Članak 1. stavak 1. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u naslijednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju treba tumačiti na način da u područje primjene

navedene uredbe ulazi nacionalna odredba, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, koja predviđa, u slučaju smrti jednog od bračnih drugova, diobu bračne stečevine na paušalnoj osnovi uvećanjem nasljednog dijela preživjelog bračnog druga.“²³ Iz citiranog shvaćanja suda, među ostalim, proizlazi i da bi javni bilježnici u Hrvatskoj, državi koja je pristala na pojačanu suradnju među državama članicama EU-a u stvarima bračnoimovinskog režima, morali uzeti u obzir bračnu stečevinu te pravo nadživjelog bračnog druga na odgovarajući dio u ostavinskim postupcima u skladu s Uredbom te rješenjem o nasljeđivanju uvećati nasljedni dio bračnog druga za određeni dio koji proizlazi iz bračne stečevine, naravno, pod pretpostavkom suglasnosti svih nasljednika (v. Vodopija Čengić 2019:11-12.).

Zahtjevi za upis u upisnik prava na pokretnoj i nepokretnoj imovini isključeni su iz materijalnog područja primjene Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju. Prema točki 18. Preamble Uredbe, pravo države članice u kojoj se nalazi upisnik mjerodavno je za određivanje nadležnih tijela te pretpostavaka i postupka upisa. Također, učinci upisa prava u upisnik – poput njegove deklaratorne ili konstitutivne naravi – isključeni su iz područja primjene Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju (t. 19. Preamble Uredbe). Uredba ne utječe niti na ograničeni broj (*numerus clausus*) stvarnih prava poznatih u nacionalnim pravima nekih država članica EU-a. Od države članice ne zahtjeva se priznanje stvarnog prava na imovini koja je smještena u toj državi članici ako odnosno stvarno pravo nije poznato u njezinom pravnom sustavu (t. 15. Preamble Uredbe, čl. 1. st. 2. (j) Uredbe). Stoga Uredba propisuje prilagodbu nepoznatoga stvarnog prava najbližem odgovarajućem stvarnom pravu u pravnom sustavu te druge države članice u cilju omogućavanja nasljednicima uživanje prava koja su nastala ili su na njih prenesena nasljeđivanjem (t. 16. Preamble Uredbe, čl. 31. Uredbe; tome v. i Köhler 2016: 180-182; Aras Kramar 2018: 189.).

U predmetu C-218/16, Sud EU-a iznio je svoje tumačenje čl. 1. st. 2. toč. k) i l) te čl. 31. Uredbe o prirodi stvarnih prava, njihovoj prilagodbi te upisu u odgovarajuće upisnike. Prema stavu Suda „Članak 1. stavak 2. točke (k) i (l) kao i članak 31. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju treba tumačiti na način da im se protivi odbijanje tijela države članice da prizna stvarnopravne učinke vindikacijskog legata,

²³ Predmet C-558/16, *Mahnkopf*, ECLI:EU:C:2018:138, od 1. ožujka 2018., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199805&pageIndex=0&doclang=hr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12722100> (9. 9. 2019.).

koji poznaje pravo mjerodavno za nasljeđivanje koje je oporučitelj izabrao u skladu s člankom 22. stavkom 1. iste uredbe, ako se to odbijanje temelji na činjenici da se taj legat odnosi na pravo vlasništva na nekretnini koja se nalazi u toj državi članici čije zakonodavstvo ne poznaje institut legata s izravnim stvarnopravnim učinkom na dan otvaranja nasljeđstva.“.²⁴ Inače, ako bi se u predmetu javilo stvarno pravo koje bi prema svojoj prirodi i sadržaju bilo nepoznato nadležnom tijelu, informacije bi se mogle pronaći i na Europskom portalu e-pravosuđa,²⁵ a u svrhu prilagodbe nepoznatog stvarnog prava najbližem odgovarajućem stvarnom pravu.

2. Teritorijalno područje primjene

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju primjenjuje se u svim državama članicama EU-a, osim u Danskoj,²⁶ Ujedinjenom Kraljevstvu te Irskoj (t. 82. i 83. Preamble Uredbe).²⁷

3. Vremensko područje primjene

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju primjenjuje se na nasljeđivanje osoba koje su umrle 17. kolovoza 2015. godine ili nakon toga datuma (čl. 83. st. 1. Uredbe). Uredba posebno propisuje slučajeve izbora mjerodavnog prava za nasljeđivanje te raspolaganja imovinom za slučaj smrti, koji su izvršeni prije 17. kolovoza 2015. godine.²⁸

Izbor mjerodavnog prava koje se primjenjuje na nasljeđivanje je valjan ako ga je ostavitelj izabrao 17. kolovoza 2015. godine ili nakon toga datuma. Međutim, ako ga je ostavitelj izabrao prije navedenog datuma, u skladu s člankom 83. stavkom 2. Uredbe izbor je valjan, ako ispunjava uvjete iz poglavљa III. Uredbe (mjerodavno pravo) ili ako je valjan prema pravilima međunarodnog privatnog prava koja su bila na snazi u trenutku izbora u državi u kojoj je ostavitelj imao svoje uobičajeno boravište ili u bilo kojoj drugoj državi čiji je bio

²⁴ Predmet C-218/16, *Kubicka*, ECLI:EU:C:2017:755, od 12. listopada 2017., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=195430&pageIndex=0&doclang=hr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12699966> (9. 9. 2019).

²⁵ Europski portal e-pravosuđa, https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-hr.do (9. 9. 2019.).

²⁶ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, Protocol (No 22) on the Position of Denmark, SL EU, C 326, 26. 10. 2012., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FPRO%2F22> (9. 9. 2019.).

²⁷ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, Protocol (No 21) on the Position of the United Kingdom and Ireland in Respect of the Area of Freedom, Security and Justice, SL EU, C 202, 7. 6. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E%2FPRO%2F21> (9. 9. 2019.).

²⁸ V. čl. 83. st. 2. – 4. Uredbe.

državljanin. Slično vrijedi i u pogledu valjanosti raspolaganja imovinom za slučaj smrti (čl. 83. st. 3. Uredbe).

Raspolaganje za slučaj smrti, izvršeno prije 17. kolovoza 2015., dopustivo je i materijalno i formalno valjano ako ispunjava uvjete utvrđene u poglavlu III. Uredbe ili ako je dopustivo i materijalno i formalno valjano prema pravilima međunarodnog privatnog prava koja su bila na snazi u trenutku kad je raspolaganje izvršeno u državi u kojoj je ostavitelj imao svoje uobičajeno boravište ili u bilo kojoj drugoj državi čiji je bio državljanin ili u državi članici tijela koje se bavi nasljeđivanjem. Ako je raspolaganje za slučaj smrti izvršeno prije 17. kolovoza 2015. u skladu s pravom koje bi ostavitelj mogao izabrati u skladu s ovom Uredbom, smatra se da je to pravo izabранo kao pravo mjerodavno za nasljeđivanje (čl. 83. st. 4. Uredbe).

C. NADLEŽNOST

1. „Sud“ u smislu članka 3. stavka 2. Uredbe o nasljeđivanju i javni bilježnici

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju uzima u obzir okolnost da različita tijela u pojedinim državama članicama imaju nadležnost u nasljednim stvarima te pojmu „sud“ pripisuje široko značenje: ono obuhvaća ne samo sudove u pravom smislu riječi, nego i javne bilježnike ili registarske urede, odnosno sva ostala tijela i pravne stručnjake s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela, uz uvjet da takva druga tijela i pravni stručnjaci jamče nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje i pod uvjetom da njihove odluke prema pravu države članice u kojoj djeluju: (a) mogu biti predmet žalbe ili revizije od strane pravosudnog tijela, te (b) imaju sličnu valjanost i učinak kao i odluka pravosudnog tijela u istoj stvari (t. 20. Preamble Uredbe, čl. 3. st. 2. Uredbe).

U odnosu na javne bilježnike, Uredba o nasljeđivanju bi trebala svim javnim bilježnicima koji imaju ovlasti u nasljednim stvarima u državama članicama omogućiti izvršavanje tih ovlasti. Jesu li ili nisu javni bilježnici u odnosnoj državi članici vezani pravilima o nadležnosti određenim Uredbom br. 650/2012 o nasljeđivanju trebalo bi ovisiti o tome jesu li ili nisu obuhvaćeni pojmom „sud“ za potrebe Uredbe. Također, akti koje izdaju javni bilježnici u nasljednim stvarima u državama članicama trebali bi biti u pravnom prometu u skladu s Uredbom br. 650/2012 o nasljeđivanju. Stoga, ako javni bilježnici izvršavaju pravosudne funkcije, njih obvezuju pravila o nadležnosti i odluke koje oni donose trebale bi biti u

pravnom prometu u skladu s odredbama o priznavanju, izvršivosti (ovršnosti) i izvršavanju odluka.²⁹ Ako javni bilježnici ne izvršavaju pravosudne funkcije, nisu vezani pravilima o nadležnosti i javne isprave koje izdaju trebale bi biti u pravnom prometu u skladu s odredbama o prihvaćanju i izvršivosti javnih isprava³⁰ (t. 21. i 22. Preamble Uredbe).

Države članice su imale obvezu odnosno imaju obvezu obavijestiti Europsku komisiju o javnim bilježnicima, drugim tijelima i pravnim stručnjacima koje smatraju „sudom“ u smislu Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju (čl. 79. i čl. 78. Uredbe). Za popis tijela odnosno pravnih stručnjaka koji se smatraju „sudom“ pojedinih država članica vidi na: https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-hr.do?clang=hr (11. 9. 2019.).

2. Opća nadležnost

Drugo poglavlje Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju sadrži odredbe o nadležnosti kao jednog od najvažnijih instituta međunarodnog privatnog prava. Kao opće nadležne za odlučivanje o nasljeđivanju u cijelosti, Uredba određuje sudove države članice u kojoj je ostavitelj imao uobičajeno boravište u trenutku smrti (čl. 4. Uredbe). Cilj citirane odredbe je spriječiti pokretanje i vođenje više ostavinskih postupaka pred nadležnim tijelima različitih država članica (Popescu 2014: 30). Nadležan sud u skladu s Uredbom odlučivat će u ostavinskom postupku, kako u odnosu na pokretnu tako i na nepokretnu imovinu ostavitelja, bez obzira na to gdje se nalazi imovina (Ivanc 2014: 22).

Poveznica za određivanje opće nadležnosti je uobičajeno boravište koje se često koristi u europskom pravu jer bi trebalo osiguravati postojanje stvarne veze između pojedinca i države u kojoj se provodi postupak (t. 23. Preamble Uredbe). Različito od nekih europskih instrumenta iz područja pravosudne suradnje, Uredba sadrži i kriterije prema kojima bi se trebalo cijeniti „uobičajeno boravište“ koji su očito inspirirani praksom Suda EU-a o tome pitanju.³¹ Prema točki 23. Preamble Uredbe, tijelo koje odlučuje o nasljeđivanju u cilju utvrđivanja uobičajenog boravišta trebalo bi napraviti ukupnu procjenu životnih okolnosti ostavitelja tijekom posljednjih godina njegovog života i u trenutku njegove smrti, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice, posebice trajanje prisutnosti, kao i element stalnosti, ostavitelja

²⁹ O priznanju i izvršenju odluka o nasljeđivanju v. *infra ad II. E.*

³⁰ O prihvaćanju i izvršenju javnih isprava v. *infra ad II. F.*

³¹ V., npr., predmet C-523/07, A, ECLI:EU:C:2009:225, od 2. travnja 2009., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=73639&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=814531> (11. 9. 2019.); predmet C-497/10 PPU, *Mercredi v. Chaffea*, ECLI:EU:C:2010:829, od 22. prosinca 2010., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83470&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=814531> (11. 9. 2019.).

u odnosnoj državi članici te uvjete i razloge za tu prisutnost. Istaknuto je i da tako utvrđeno uobičajeno boravište bi trebalo imati blisku i stabilnu vezu s odnosnom državom članicom, uzimajući u obzir konkretnе ciljeve Uredbe (t. 23. Preambule Uredbe). Uobičajeno boravište neodređen je pravni pojam koji sudovima omogućuje znatan prostor za diskreciju u odlučivanju (Dutta 2013: 14).

Točka 24. Preambule Uredbe ukazuje da bi utvrđivanje uobičajenog boravišta kao opće poveznice (za zasnivanje nadležnosti te primjenu mjerodavnog prava) u pojedinim slučajevima moglo biti složeno. Kao primjer, ističe se slučaj kada bi ostavitelj zbog profesionalnih ili ekonomskih razloga otisao živjeti u inozemstvo kako bi tamo radio, ponekad dugo vremena, ali je zadržao blisku i stabilnu vezu sa svojom državom podrijetla. „U takvom slučaju, moglo bi se i dalje smatrati, ovisno o okolnostima slučaja, da umrli ima još uvijek svoje uobičajeno boravište u svojoj državi podrijetla koje je još uvijek središte interesa njegove obitelji i gdje se odvijao njegov društveni život.“ (t. 24. Preambule Uredbe). I provedeno empirijsko istraživanje u sklopu projekta CISUR ukazuje na okolnost da ocjena je li ostavitelj imao uobičajeno boravište u trenutku smrti u određenoj državi članici predstavlja izazov za nadležna tijela.

U pogledu obrazlaganja sudionika istraživanja o utvrđivanju uobičajenog boravišta, navedeno je pitanje bilo postavljeno i javnim bilježnicima i odvjetnicima u Hrvatskoj. Valja istaknuti da se njihova iskustva u mnogočemu *razlikuju* u smislu iskustava različitih skupina sudionika istraživanja kao i dionika u pravnom poretku RH. Stoga valja istaknuti neka koja apostrofiraju ključne elemente istraživanog sadržaja.

Iskustva javnih bilježnika tako su sljedeća: “*Pa gledajte, ja u svakom slučaju uzimam uobičajeno boravište u trenutku smrti, odnosno procjena životnih okolnosti u posljednjim godinama života ostavitelja. Jednako bih postupila. Kako ja utvrđujem tu nadležnost, iz samog razgovora s naslijednicima. Znači ja njih ispitujem te životne okolnosti - gdje je gospodin radio, gdje se susreće s prijateljima, mislim ako žena i djeca žive i dalje u Hrvatskoj, sve to daje nekakav signal da je bliska veza i dalje s Hrvatskom.*” (JB1_RH) ili ”*Dakle, kao faktičko pitanje, od slučaja do slučaja se uvijek mora utvrditi, a prema ovom konkretnom primjeru koji ste opisali u svakom slučaju takozvani ti ekonomski migranti ne bi potpadali pod kategoriju osoba koje imaju uobičajeno boravište u državi u kojoj rade, zbog toga što je bliska i stabilna veza i puno uža veza sa, ustvari, državom njihovoga podrijetla i državom njihovoga državljanstva.*” (JB2_RH).

Zanimljiv, aktualan primjer problematiziranja ove teme ističe jedan sudionik istraživanja kada ističe – „*Ne bih nužno u takvim okolnostima tumačio da je uobičajeno boravište u toj državi članici gdje je hrvatski državljanin otišao iz profesionalnih razloga. Primjer nam mogu biti evo, sad je upravo to aktualno, hrvatski eurozastupnici. Dakle, doble status ili mandat, zastupnik u parlamentu, imaju svoju obitelj u Hrvatskoj, gdje su do sada radili, gdje im je bilo nedvojbeno uobičajeno boravište. Promoviranjem u status zastupnika, te osobe odlaze na rad u Bruxelles, odnosno Strasbourg. Ta okolnost, da su oni u nekakvom mandatu, petogodišnji, koji nije zanemariv, to je dugo razdoblje... proveli radeći u svojstvu zastupnika, u ta dva europska grada, odnosno dvije europske države, ne znači da je njihovo uobičajeno boravište Francuska odnosno Belgija. Ja bih ovdje tumačio da je njihovo uobičajeno boravište i dalje Hrvatska. Jer, tu im je ostala obitelj, tu im je, vjerujem i pretežita imovina i tu su sve obiteljske i one ostale veze koje definiraju to uobičajeno boravište.*“ (JB4_RH)

Skupina sudaca kao sudionika istraživanja nije imala osobnih iskustava iz prakse s tumačenjem ove odredbe te su uglavnom iznosili definicije termina uobičajenog boravišta uz neke primjere detaljnijeg obrazlaganja iskustava iz prakse - «*To znači konkretno da je ostavitelj u trenutku smrti živio u nekakvoj zemlji u kojoj je njegov socijalni život, radni život, jer mu je pravo te države, kao namjerava općenito tamo živjeti, ne? Može on raditi u nekoj državi, ali se ne mora smatrati da tamo pripada, kao što neki drugi sad, ne znam, mi smo tu granično područje pa ovoga, velim, rade tamo, ali svakodnevno se vraćaju tu pa tu uobičajeno živo, to ne bih uzela. Ali ako je netko otišao u Njemačku u namjeri da tamo dalje živi i boravi, stvara daljnji život, to bi po meni bilo uobičajeno boravište. Isto tak smo imali, u obiteljskom sam imala jedno dijete koje je otišlo u Sloveniju i dijete ima šest godina, tri godine već živi u Sloveniji, tamo ide u školu, vrtić, integriralo se u neku socijalnu zajednicu. Po meni bi to bilo uobičajeno boravište. Ali je županijski sud rekao da nije (smijeh). Ja to tako tumačim...» (S4_RH)*

U Sloveniji je pitanje postavljeno súcima.

Suci su većinom navodili da su, prilikom odlučivanja o nadležnosti, polazili iz podataka navedenih u smrtovnici te mjesta u kojem je ostavitelj imao prijavljeno prebivalište odnosno boravište. Ako postoje indikacije da su u slučaju ostavitelja važne i druge okolnosti, one se dodatno ispituju: „*Uobičajeno boravište [...] je glavna poveznica ... uobičajeno boravište u trenutku smrti. Iz upravne jedinice pribavimo smrtovnicu [...], tamo također pogledamo gdje je imao posljednje prebivalište, boravište i ako je nešto sporno i nismo sigurni, tada zakažemo*

raspravu ili pozovemo nasljednike pisanim putem kako bismo raščistili to pitanje uobičajenog boravišta.« (S3_SI) i »Najprije, temeljem neke smrtovnice, pogledamo posljednje prebivalište ili i boravište... već temeljem toga približno utvrđujemo nadležnost, ali ako nam se čini da nešto još moramo raščistiti, zakažemo ostavinsku raspravu na kojoj upitamo nasljednike gdje je bilo središte društvenog života ostavitelja. Iskreno, nismo imali nekih problema s tim, osim u jednom slučaju kada je gospođa bila posljednjih godina (prije smrti) u staračkom domu, a cijela njena imovina bila je u Italiji, bila je talijanska državljanka, ali smo smatrali da ima uobičajeno boravište u Sloveniji jer je ovdje živjela dugi niz godina, imala je i društveni život ... više se nije vraćala u Italiju, posjeti su također bili ovdje. Odlučili smo da smo mi nadležni za taj slučaj.« (S3_SI)

Razmišljajući o spomenutom slučaju ostavitelja koji je zbog ekonomskih razloga otišao u inozemstvo i održavao blisku vezu sa zemljom podrijetla, suci su pridavali veću težinu središtu obiteljskih i društvenih veza: »U ovom konkretnom slučaju odabralo bih nadležnost suda gdje osoba još uvijek ima svoju obitelj, prijatelje ... Okolnost da radi u inozemstvu, mislim da u ovom slučaju ima podređeno značenje... Govorimo o središtu životnih odnosa. Glede obitelji, društvenog života ostavitelja [...] Isto se može odnositi možda i na obrazovanje u inozemstvu. Međutim, događa se da se s vremenom prenese, prvo posao, zatim društveni život, tako da se potrebno pozabaviti s tim trenutkom. Državljanstvo se također uzima u obzir, možda više kao sporedna stvar, zatim gdje je imovina ... To su sve više sporedne (okolnosti) ... Mnogo toga treba uzeti u obzir u tim slučajevima.« (S4_SI) ili »Također ima dosta osoba koje iz ovog ili onog, posebno ekonomskog razloga, odlaze u inozemstvo i prisiljene su tamo ostati. Provjerio bih koliko dugo su u inozemstvu, zašto su zapravo otišli, njihov društveni krug [...] Morate znati da je naše područje ovdje vrlo isprepleteno, ako govorim samo za Republiku Hrvatsku, što se događa? Osoba je ovdje živjela cijeli svoj život, ali je potom ostarjela, onemoćala, kćer, primjerice, živi u Republici Hrvatskoj, naravno da ju je uzela radi lakše brige k sebi u Hrvatsku, prijavila tamo svoje prebivalište, njegovala ju i sve ostalo ... zar ćemo tada reći da je Hrvatska ta koja je nadležna? Ali ta je osoba morala otići iz tih razloga.. Ukratko, potrebno je provjeriti okolnosti. Međutim, u većini slučajeva sami nasljednici kažu kako i što.« (S2_SI)

Što se tiče utvrđivanja uobičajenog boravište, odvjetnici su spomenuli nekoliko primjera iz prakse: »Imam jedno takvo iskustvo gdje je bilo jasno da je uobičajeno boravište bilo u Sloveniji, ali nasljednici međusobno nisu bili svi usklađeni, već su (neki) htjeli da postupak bude u Njemačkoj, tako da je jedan nasljednik uporno inzistirao da je uobičajeno boravište

bilo u Njemačkoj, a ostali su tvrdili da je ovdje. Sud ih je potom saslušao, upitao ih o relevantnim činjenicama i utvrdio da je živio ovdje, imao je prebivalište u Njemačkoj, ali je imao svoj život već deset godina ovdje, tako da se potom (slovenski sud) proglašio nadležnim.« (FSO_SI) i »Imali smo još jedan slučaj gdje je njegovo prebivalište i dalje bilo prijavljeno u Sloveniji, iako je zapravo bilo u Americi, pa je i tamo također imao prijavljeno prebivalište, jer ga ovdje nikada nije odjavio. Mi smo potom rekli da je nadležnost supsidijarna, na temelju državljanstva, jer je bio (slovenski) državljanin. Imovina je bila u Njemačkoj, ali nije tamo imao uobičajeno boravište. Nažalost, iz samog rješenja nije jasno, na temelju čega je sud odredio svoju nadležnost, niti je to u rješenju obrazložio. Obrazac je također izdao tako da nije (popunio) onaj dio gdje se označi kvačicom koji je članak uredbe bio temelj za nadležnost.« (FSO_SI).

Kao drugi primjer složenih okolnosti, navodi se slučaj života ostavitelja u nekoliko država naizmjence ili njegova putovanja iz jedne državu u drugu, a da se nije stalno nastanio u bilo kojoj od njih. U potonjem bi slučaju trebalo procijeniti okolnosti konkretnog slučaja, na primjer, je li ostavitelj bio državljanin jedne od tih država ili se njegova glavna imovina nalazila u jednoj od tih država (t. 24. Preamble Uredbe).

U slučaju obrazlaganja ovoga primjera javni bilježnici u Hrvatskoj referiraju sljedeće - “*Pa trebalo bi onda primijeniti neke druge kriterije. Možda bi trebalo utvrditi gdje se nalazi većina imovine ostavitelja. To bi možda po mom mišljenju naj, naj, bio najbolji kriterij za utvrđivanje nadležnosti. A ako baš ima posvuda imovine, možda vidjeti gdje su nasljednici kao drugi kriterij.*” (JB2_RH) “*E onda bi sad opet trebalo utvrđivat di je najviše ostvarivaо nekakva svoja... prava, običaje... ono što ide sa svakodnevним životom... Ili po nadležnosti gdje se nekretnina nalazi...*” (JB3_RH) ili bitno detaljnije na sljedeći način – «*Tu moramo još utvrditi neke dodatne činjenice. Primjerice, gdje je ta osoba imala većinu svoje imovine, gdje su bankovni računi, gdje su nekretnine, gdje su nekretnine... vrlo bi nezahvalno bilo kad bismo utvrdili da je u svim tim državama gdje je putovao imao i račun, i automobil i recimo, unajmljeni stan. Tada bismo doista ostali, ono u zraku. Ali onda bismo doista morali, na jedan sofisticiran, ali vrlo onako fin način probati detektirati gdje je ipak najviše vremenski boravio ili nešto više imovine imao, ili uostalom, članovi obitelji su vrlo bitni u tome. Ako je u braku – gdje je supruga, gdje su djeca, i tome slično. I na taj način, sagledavajući sve te činjenice, primjenjujući dakle upravo kriterije propisane Uredbom, zaključiti i definirati uobičajeno boravište.*» (JB4_RH)

Suci u Hrvatskoj na sličan način kvalitativno promišljaju o mogućim rješenjima u takvim slučajevima, ističući – “...svakako bih tražila na ročiću podatke od nasljednika o tom njegovom životu. A mislim negdje je morao biti stacioniran u smislu, evo barem prijavljenog nekakvog prebivališta ili boravišta. Pa vidjeti možda dužinu te prijave, pa gdje je imao stan, kuću, nekretninu, gdje je radio, gdje je išao kod liječnika, ako je bio u braku i živio je sa ženom i djecom, gdje su ta djeca išla u školu, u vrtić. Mislim ima dosta elemenata, sad recimo, koji bi se tu mogli uzeti u obzir.” (S1_RH); “Ako se nije nigdje nastanio ja bih tumačila uobičajeno boravište kao ono gdje je bilo njegovo zadnje boravište. Ja bih na taj način odlučila, obzirom da se ostavinska imovina utvrđuje danom smrti ostavitelja pa bih neku poveznicu stavila i za onu državu gdje je boravio.” (S2_RH). Također, ima i iznimki s vrlo konkretnim primjerima potencijalnih rješenja u smislu “Ako je doista takva situaciji da niti u jednoj nije bio vezan za tu državu, onda bi išla na državljanstvo.” (S4_RH).

Suci, koji su sudjelovali u istraživanju u Sloveniji, još se nisu susreli s takvim slučajem. U svojim hipotetičkim razmišljanjima rekli su da će u tom slučaju provjeravati i druge okolnosti koje bi ostavitelja još više povezivale s jednom od zemalja: „U tom slučaju bih također provjerio druge povezane okolnosti, dakle državljanstvo. Da je imao više državljanstava, to bi također uzeli u obzir ... i prije svega gdje je mjesto kontakata ... ukratko, provjerio bih te okolnosti i zatim odlučio [...], ali takav slučaj još nismo imali.“ (S2_SI) i »Ali tada bi to nekako išlo po osnovnom državljanstvu. Ovdje je tako. Ako postoji dilema, prebivalište ili boravište, mislim da ima stalnu prednost prebivalište. Ako nema ni prebivališta ni boravišta, u tom slučaju mislim da uzimamo u obzir državljanstvo. U konačnici uzeli bismo u obzir i imovinu (gdje se ona nalazi).« (S5_SI) te »Provjerili bismo gdje je koga imao, osobne okolnosti, rodbinu, možda braću i sestre. Ukoliko ne bi bilo nikoga, pozvali bismo nepoznate nasljednike i na taj način pokušali pronaći nasljednike«. (S7_SI).

Spomenut je slučaj, koji je dijelom sličan onome iz pitanja: »Ostavitelj je u Sloveniji imao ženu s kojom se navodno razveo, ali su živjeli u istoj kući. Pritom su imali dvoje djece. U Hrvatskoj je imao vikendicu, ali je tamo redovito odlazio. Jedna strana tvrdi da je tamo zapravo i živio, odnosno bilo je čak i tako da je šest mjeseci živio ovdje, a šest mjeseci u Hrvatskoj odnosno neko vrijeme. Dakle, slučajevi mogu biti granični, pogotovo kada se ljudi umirove. Budući da znamo da Slovenci imaju nekretnine u Hrvatskoj i tamo borave po više mjeseci. Poteškoće nastupe kada postoji spor između nasljednika (u vezi s nadležnošću) [...]. Pozadine mogu biti različite za ostvarivanje te nadležnosti... koja je tada sporna. Jedna strana se zauzima za slovenski sud, a druga za hrvatski. U onom slučaju je dosta sporno, tako

da je odluka već bila poništena te se još uvijek razmatra pitanje nadležnosti. Bit će potrebno saslušati sve stranke i pažljivo odlučiti gdje će biti nadležnost, iako su takvi slučajevi rijetki [...]. U Hrvatskoj je, mislim, postupak prekinut dok mi ne odlučimo.» (FSS_SI).

Utvrđivanje uobičajenog boravišta u praksi može uzrokovati mnogo problema. Utvrđivanju te opće poveznice mogu poslužiti i smjernice Europske komisije za primjenu „kriterija uobičajenog boravišta“, koje se inače odnose na utvrđivanje prava na socijalnu sigurnost, ali su svakako korisne i u području nasljeđivanja.³² U citiranim smjernicama se ističe da se prilikom utvrđivanja uobičajenog boravišta moraju uzeti u obzir posebni kriteriji, primjerice, obiteljski status i obiteljske veze, trajanje i kontinuitet prisutnosti u odnosnoj državi članici, zaposlenje (posebice mjesto gdje se obično obavlja posao), trajnost stambenog položaja, državu u kojoj pojedinac plaća porez, razloge za preseljenje i, naravno, druge kriterije koji jasno ukazuju na činjenice koje se odnose na boravak u određenoj državi članici.

Uz odredbu o općoj nadležnosti, Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju sadrži i odredbe o prorogaciji nadležnosti (čl. 5. Uredbe), supsidijarnoj nadležnosti (čl. 10. Uredbe) te odredbe o *forum necessitatis* (čl. 11. Uredbe).

Tumačenje primjene članka 4. Uredbe (opća nadležnost) javilo se u praksi Suda EU-a u odnosu na pitanje izdavanja nacionalnih potvrda o nasljeđivanju koje u pojedinim državama članicama nisu zamijenjene Europskom potvrdom o nasljeđivanju, kao što je to u ovom predmetu (C-20/17) bio slučaj i s njemačkim pravom.³³ Prethodno pitanje je glasilo: „Treba li članak 4. Uredbe [br. 650/2012] tumačiti na način da je njime također određena isključiva međunarodna nadležnost u području izdavanja nacionalnih potvrda o nasljeđivanju koje nisu zamijenjene Europskom potvrdom o nasljeđivanju u odnosnim državama članicama (vidjeti članak 62. stavak 3. Uredbe br. 650/2012), tako da odstupajuće odredbe nacionalnih zakonodavaca u pogledu međunarodne nadležnosti u području izdavanja nacionalnih potvrda o nasljeđivanju – poput primjerice u Njemačkoj članka 105. [FamFGa] – nemaju učinka zbog povrede nadređenoga europskog prava?” (t. 28. citirane Presude Suda EU-a). Sud EU-a zauzeo je shvaćanje prema kojemu članak 4. Uredbe (opća nadležnost) "... treba tumačiti na način da mu je protivan nacionalni propis države članice, poput onog u glavnom postupku,

³² Smjernice Europske komisije za primjenu „uobičajenog boravišta“, 13. siječnja 2014., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-13_sl.htm (11. 9. 2019).

³³ Predmet C-20/17, *Oberle*, ECLI:EU:C:2018:485, od 21. lipnja 2018., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=203223&pageIndex=0&doclang=HR&mode=1st&dir=&occ=first&part=1&cid=12872265> (11. 9. 2019.).

koji predviđa da, iako umrli u trenutku smrti nije imao uobičajeno boravište u toj državi članici, njezini sudovi ostaju nadležni za izdavanje nacionalnih potvrda o nasljeđivanju u okviru nasljeđivanja s prekograničnim implikacijama kada se ostavina nalazi na državnom području navedene države članice ili ako je umrli imao državljanstvo te države članice." (t. 60. Citirane Presude Suda EU-a). Stoga bi se odredbe o nadležnosti sadržane u poglavljju II. Uredbe odnosile kako na pitanje vođenja ostavinskih postupaka s prekograničnim elementom, tako i na izdavanje nacionalnih potvrda o nasljeđivanju koje u pojedinim državama članicama nisu zamjenjene Europskom potvrdom o nasljeđivanju, a treba uzeti i na pitanja nadležnosti za izdavanje same Potvrde.³⁴

3. Sporazum o izboru suda (prorogacija nadležnosti)

Pravila Uredbe br. 650/2012 temelje se na ideji da tijelo koje odlučuje o nasljeđivanju primjenjuje svoje pravo (*lex fori*) (t. 27. Preamble Uredbe). Budući da ostavitelj ima mogućnost izbora prava države članice čiji je državljanin kao mjerodavnog za cjelokupno nasljeđivanje (čl. 22. Uredbe), Uredba za takve slučajeve propisuje mehanizme za usklađivanje i pitanja nadležnosti, i to kroz sporazum o izboru suda (čl. 5. – čl. 9. Uredbe).

Ako je pravo koje je ostavitelj izabrao za uređenje svojeg nasljeđivanja pravo države članice čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti, stranke na koje se to odnosi mogu se sporazumjeti da sud ili sudovi te države članice imaju isključivu nadležnost odlučivati o svim naslijednim stvarima (čl. 5. st. 1. Uredbe). Pretpostavka je, dakle, primjene odredbe o prorogaciji nadležnosti da je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo u skladu s člankom 22. Uredbe. Stoga primjena pravila Uredbe o prorogaciji nadležnosti nije ovisna samo o sporazumu svih naslijednika o izboru suda, već i o prethodno izraženoj volji ostavitelja o pravu koje bi se trebalo primjenjivati (Popescu 2014: 33).

Treba istaknuti da odredba članka 5. Uredbe govori o „strankama na koje se to odnosi“, a što pruža mogućnost da se za svaki slučaj posebno, ovisno o pitanju na koje se odnosi sporazum o izboru suda, cijeni moraju li sve stranke na koje se odnosi nasljeđivanje sklopiti sporazum o izboru suda ili bi se samo neke od njih mogle sporazumjeti da pred izabranim sudom pokrenu postupak glede točno određenog pitanja, i to potonje u slučaju ako odluka suda o tom pitanju ne bi utjecala na prava drugih stranaka iz nasljeđivanja (t. 28. Preamble Uredbe).

---

³⁴ O Potvrdi v. *infra ad II. G.*

Sporazum o izboru suda može se sklopiti nakon otvaranja naslijedstva, ali i prije otvaranja ako je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo (Popescu 2014: 34). Sporazum o izboru suda potrebno je sklopiti u pisanom obliku i datiraju ga i potpisuju stranke na koje se to odnosi (čl. 5. st. 2. Uredbe). Uredba izrijekom propisuje da se svako priopćenje elektroničkim sredstvima koja osiguravaju trajni zapis sporazuma smatra jednakovrijednim pisanim obliku (čl. 5. st. 2. Uredbe). Međutim, i priopćenja elektroničkim sredstvima moraju ispunjavati propisanu formu odnosno moraju biti potpisana elektroničkim potpisom kako bi se smatrali jednakovrijednim. Stoga obična izmjena e-mail poruka ne bi bila dovoljna (Popescu 2014: 34, posebice bilj. 76).

Člankom 6. Uredbe propisani su slučajevi kada sud može te oni kada sud mora odbiti (opću odnosno supsidijarnu) nadležnost ako je ostavitelj izvršio izbor mjerodavnog prava u skladu sa člankom 22. Uredbe. Ako je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo u skladu sa člankom 22. Uredbe, sud pred kojim je pokrenut postupak na temelju odredbe o općoj nadležnosti (čl. 4. Uredbe) ili pak odredbe o supsidijarnoj nadležnosti (čl. 10. Uredbe)³⁵:

- a) na zahtjev jedne od stranaka može odbiti nadležnost ako „smatra da su sudovi države članice izabranog prava u boljem položaju odlučivati o naslijđivanju, uzimajući u obzir praktične okolnosti naslijđivanja, poput, uobičajenog boravišta stranaka i mjesta gdje se imovina nalazi“. Radi se o diskreciji suda koja je bliža anglo-američkim pravnim tradicijama te koja omogućuje prilagođavanje okolnostima pojedinog slučaja (razlozi svršishodnosti) (Max Planck Institute 2010: 40);
- b) odbija nadležnost ako su se stranke u postupku sporazumjele o prenošenju nadležnosti na sud ili sudove države članice izabranog prava u skladu sa člankom 5. Uredbe. U tom slučaju radi se o obligatornom odbijanju nadležnosti u korist sudova države članice čije je pravo ostavitelj izabrao ako su se stranke sporazumjele o izboru suda te države članice.

Uredba u odredbama članka 7. propisuje nadležnost sudova države članice čije je pravo izabrao ostavitelj (čl. 22.) za odlučivanje o naslijđivanju:

- a) ako je sud pred kojim je prethodno pokrenut postupak u istom predmetu odbio nadležnost na *supra* opisan način (čl. 6. Uredbe);
- b) ako su se stranke u postupku sporazumjele o prenošenju nadležnosti na sud ili sudove te države članice (čl. 5. Uredbe);

---

³⁵ O supsidijarnoj nadležnosti v. *infra ad II.C.4.*

- c) ako su stranke u postupku izričito prihvatile nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak; ili
- d) ako su se stranke koje nisu bile stranke sporazuma o izboru suda upustile u postupak bez osporavanja nadležnosti suda. Uz izričito prihvaćanje nadležnosti suda pred kojim je pokrenut postupak (čl. 7. c) Uredbe), Uredba propisuje i slučaj prešutnog prihvaćanja nadležnosti na temelju upuštanja u postupak (čl. 9. Uredbe). Ako se pred nadležnim sudom države članice u skladu sa člankom 7. Uredbe utvrdi da nisu sve stranke u tom postupku bile stranke sporazuma o izboru suda, sud zadržava nadležnost ako se stranke u postupku koje nisu bile stranke sporazuma upuste u postupak bez osporavanja nadležnosti suda (čl. 9. st. 1. Uredbe). Ako bilo koja od stranaka koje nisu sklopile sporazum o izboru suda osporava nadležnost suda, sud odbija nadležnost (čl. 9. st. 2. reč. 1. Uredbe). U tom slučaju, nadležnost za odlučivanje o nasljeđivanju je na sudovima koji imaju opću (čl. 4. Uredbe) odnosno supsidijarnu nadležnost (čl. 10. Uredbe) (čl. 9. st. 2. reč. 2. Uredbe).

O rezultatima empirijskog istraživanja u sklopu projekta CISUR u odnosu na izbor mjerodavnog prava v. *infra ad II. D.*

4. Supsidijarna nadležnost

Uz odredbu o općoj nadležnosti (čl. 4. Uredbe) koja se odnosi na uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti, Uredba uređuje i supsidijarnu nadležnost sudova država članica u slučajevima ako uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti nije u nekoj od država članica EU-a, već u trećoj državi.

Članak 10. Uredbe propisuje: „(1) Ako se uobičajeno boravište umrlog u trenutku smrti ne nalazi u državi članici, sudovi države članice u kojoj se nalazi imovina ostavine svejedno imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti: (a) ako je umrli imao državljanstvo te države članice u trenutku smrti; ili, ako to nije slučaj, (b) ako je umrli imao svoje prethodno uobičajeno boravište u toj državi članici, pod uvjetom da u trenutku kada je postupak pokrenut pred sudom nije proteklo više od pet godina od promjene tog uobičajenog boravišta. (2) Ako nijedan sud u državi članici nema nadležnost prema stavku 1., sudovi države članice u kojoj se nalazi imovina ostavine svejedno imaju nadležnost odlučivati o toj imovini.“

Citiranim odredbama Uredbe odstupa se od opće poveznice uobičajenog boravišta u jednoj od država članica, međutim, za ostvarivanje supsidijarne nadležnosti ostavina se mora nalaziti u

državi članici. Pritom poveznice za ostvarivanje supsidijarne nadležnosti propisani su taksativno; osim njih, nisu mogući drugi razlozi za ostvarivanje nadležnosti u kontekstu Uredbe (t. 30. Preambule Uredbe). Uz to, navedene poveznice za ostvarivanje supsidijarne nadležnosti nisu alternativne prirode, već su propisani po hijerarhijskom redu: prioritet imaju sudovi države članice čiji je državljanin bio ostavitelj u trenutku smrti, tek kada takva poveznica ne postoji, uzimaju se u obzir sudovi države članice prethodnog uobičajenog boravišta (t. 30. Preambule Uredbe) (čl. 10. st. 1. Uredbe; Popescu 2014: 36-37).

Supsidijarna nadležnost je supsidijarna u odnosu na preostale nadležnosti utvrđene Uredbom, uključujući opću nadležnost: supsidijarna nadležnost razmatra se samo ako se opća nadležnost ne može ostvariti u nijednoj od država članica, a uobičajeno boravište u trenutku smrti je u državi koja nije država članica EU-a.

Među poveznicama za ostvarivanje supsidijarne nadležnosti, razlika postoji i u pogledu ostavine za koju postoji takva nadležnost suda države članice:

- a) ako je supsidijarna nadležnost sudova države članice uspostavljena na temelju poveznice državljanstva ili pak prethodnog uobičajenog boravišta u državi članici (čl. 10. st. 1. Uredbe), ona se primjenjuje na cjelokupnu ostavinu, a ne samo ostavinu koja se nalazi u odnosnoj državi članici. Tako uspostavljena nadležnost primjenjuje se i na ostavinu koja se nalazi na teritoriju druge države članice ili na teritoriju tzv. treće zemlje (Popescu 2014: 37);
- b) ako ostavitelj nije bio državljanin države članice niti je imao prethodno uobičajeno boravište u državi članici, ali se u državi članici nalazi imovina ostavine, supsidijarna nadležnost suda države članice postoji samo u odnosu na onu imovinu ostavine koja se nalazi u odnosnoj državi članici (čl. 10. st. 2. Uredbe; Popescu 2014: 37). To znači da se u praksi može dogoditi da se pred nadležnim tijelima država članica vode odvojeni ostavinski postupci za onu imovinu koja se nalazi na njihovom području.

5. Forum necessitatis

Odredbe o *forum necessitatis* sadržane su u članku 11. Uredbe. Njihova je svrha u sprječavanju slučajeva uskrate sudske zaštite. Stoga sud države članice može iznimno odlučivati o nasljeđivanju koje je usko povezano s trećom državom. U okviru Uredbe to je slučaj ako nijedan sud države članice u skladu s drugim odredbama Uredbe nije nadležan te ako u trećoj državi s kojom je slučaj usko povezan postupak nije moguće pokrenuti ili

provesti u razumnim okvirima ili ako postupak u trećoj državi uopće nije moguć (čl. 11. reč. 1. Uredbe). Međutim, slučaj mora biti i u dovoljnoj mjeri povezan s državom članicom suda pred kojim je pokrenut postupak (čl. 11. reč. 2. Uredbe).

Forum necessitatis koristi se u iznimnim slučajevima: ako je postupak apsolutno nemoguć (prirodne katastrofe, epidemija, rat ili oružani sukobi) ili ako se radi o relativnim okolnostima, kada se postupak ne može pokrenuti ili provesti u razumnim okvirima (t. 31. Preamble Uredbe). Pritom bi slučaj bio u dovoljnoj mjeri povezan s državom članicom suda pred kojim je pokrenut postupak (čl. 11. reč. 2. Uredbe), ako bi ostavitelj bio državljanin ili imao prethodno uobičajeno boravište u odnosnoj državi članici, međutim, ne bi bilo moguće ostvarivati (niti) supsidijarnu nadležnost (čl. 10. Uredbe) jer u odnosnoj državi članici nema ostavine (Popescu 2014: 38).

6. Ostala pravila

6.1. Ograničenje postupka

Na zahtjev jedne od stranaka sud može odlučiti da neće odlučivati o jednom ili više dijelova imovine koja se nalazi u trećoj državi, ako se može očekivati da njegova odluka u pogledu tog dijela imovine neće biti priznata i, prema potrebi, proglašena izvršivom u toj trećoj državi (čl. 12. st. 1. Uredbe). O načelu jedinstva ostavine v. *infra ad II.D.1.*

6.2. Prihvatanje ili odricanje od nasljedstva, legata ili nužnog dijela

Jedan od ciljeva Uredbe je olakšati položaj nasljednika i legatara koji ne žive u državi članici u kojoj se vodi postupak (t. 32. Preamble Uredbe). Uredba omogućuje svakoj osobi koja prema pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ima pravo na nasljedstvo (legat) davanje različitih izjave, npr., o prihvatanju nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili o odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili izjavu o ograničenju odgovornosti za obveze koje proizlaze iz ostavine, i to pred sudom njihovog uobičajenog boravišta. Sud mora prihvatiti takvu izjavu ako se po pravu te države članice takve izjave smiju davati pred sudom (čl. 13. Uredbe).

O mjerodavnom pravu prema kojemu treba cijeniti valjanost oblika izjava o prihvatanju ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili izjava kojom se želi ograničiti odgovornost osobe koja daje izjavu v. *infra ad II.D.5.2.*

6.3. Pokretanje postupka

Uredbom se nastoji spriječiti donošenje nespojivih odluka u različitim državama članicama. Tomu pridonose i odredbe članka 14. Uredbe kojima se propisuje trenutak kada se smatra da je postupak pred sudom pokrenut. Smatra se da je postupak pred sudom pokrenut:

- a) u trenutku kad je pismeno kojim se pokreće postupak ili drugo odgovarajuće pismeno podneseno sudu pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;
- b) ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku kad ga je primilo tijelo ovlašteno za dostavu pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti kako bi pismeno bilo podneseno sudu; ili
- c) ako postupak pokreće sud po službenoj dužnosti, u trenutku kad je donesena odluka suda o pokretanju postupka ili, ako takva odluka nije nužna, u trenutku kad je sud zabilježio slučaj.

6.4. Ispitivanje nadležnosti

Kad se pred sudom države članice pokrene postupak o naslijednoj stvari za koji taj sud u skladu s Uredbom nije nadležan, sud se po službenoj dužnosti proglašava nенадлеžним (čl. 15. Uredbe).

6.5. Ispitivanje dopustivosti

Uredbom se osigurava mogućnost sudjelovanja u postupku tuženika koji nema svoje uobičajeno boravište u državi članici u kojoj se protiv njega vodi postupak. Treba pritom primijetiti da su odredbe članka 16. Uredbe koncipirani imajući u vidu parnični, sporni postupak, odnosno ispuštajući iz vida da se kod ostavinskog postupka radi o nespornom postupku u kojem najčešće sudjeluje više stranaka. Umjesto „tuženika“ bi bilo pravilnije govoriti o „zainteresiranoj stranci“.

Ako se, dakle, zainteresirana stranka (s uobičajenim boravištem u državi koja nije država članica u kojoj je pokrenut postupak) ne upusti u postupak, nadležni sud zastaje s postupkom sve dok se ne utvrdi da joj je pravodobno dostavljeno pismeno o pokretanju postupka ili drugo

odgovarajuće pismeno, tako da je mogla pripremiti svoju obranu ili da su u tom smislu poduzete sve potrebne mjere (čl. 16. st. 1. Uredbe).

Umjesto članka 16. stavka 1. Uredbe, primjenjuju se odredbe članka 19. Uredbe (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi u državama članicama sudske i izvansudske pismene u građanskim ili trgovackim stvarima,³⁶ ako pismeno o pokretanju postupka ili drugo odgovarajuće pismo mora biti poslano iz jedne države članice u drugu, u skladu s navedenom Uredbom. Ako se pak mora dostaviti pismo o pokretanju postupka ili drugo odgovarajuće pismo u inozemstvu, a nisu primjenljive odredbe Uredbe (EZ) br. 1393/2007 o dostavi pismena, primjenjuje se članak 15. Haške konvencije od 15. studenoga 1965. o dostavi u inozemstvo sudske i izvansudske pismene u građanskim i trgovackim stvarima.³⁷

6.6. Litispendencija

Izbjegavanju nespojivih odluka namijenjena je i odredba članka 17. Uredbe o litispendenciji koja će se primijeniti ako se isti slučaj nasljeđivanja iznese pred sudovima u različitim državama članicama. To će pravilo tada odrediti koji će se sud, konačno, voditi postupak te donijeti odluku (t. 35. Preamble Uredbe).

Ako se pred sudovima različitih država članica vode postupci o istom predmetu u kojima sudjeluju iste stranke, svi sudovi osim onog pred kojim je prvo započet postupak zastaju s postupcima po službenoj dužnosti sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak (čl. 17. st. 1. Uredbe). Nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi, osim onoga koji je prvi započeo postupak, proglašavaju se nenadležnim u korist tog suda (čl. 17. st. 2. Uredbe).

Budući da u pojedinim državama članicama nadležnost za postupanje u nasljednim stvarima imaju i tijela koja se ne smatraju sudom u smislu Uredbe – poput javnih bilježnika u pojedinim državama članicama koji ne zadovoljavaju kriterije koje je Uredba propisala za poimanje pojma „sud“ u okvirima njegove primjene – te koje, stoga, ne obvezuju niti pravila

---

³⁶ Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000, SL EU, L 324, 10. 12. 2007., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007R1393&from=hr> (11. 9. 2019.) (u dalnjem tekstu: Uredba (EZ) br. 1393/2007 o dostavi pismena).

³⁷ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=17> (11. 9. 2019.) (u dalnjem tekstu: HK iz 1965. o dostavi u inozemstvo).

o nadležnosti Uredbe,³⁸ potencijalno postoji mogućnost istodobnog iniciranja u različitim državama članicama odgovarajućeg postupka u odnosu na postizanje izvansudskog sporazuma o predmetu te sudskog postupka koji se odnosi na isti premet nasljeđivanja ili pak postizanje dvaju izvansudskih sporazuma o istom predmetu nasljeđivanju. Prema točki 36. Preamble Uredbe, u takvoj bi se situaciji stranke – kad postanu svjesne istodobnih postupaka – među sobom trebale sporazumjeti kako postupiti. Ako se ne bi mogle sporazumjeti, sud koji ima nadležnost prema Uredbi trebao bi provesti postupak (t. 36. Preamble Uredbe).

6.7. Povezani predmeti

Uredba u članku 18. sadrži odredbe o povezanim predmetima: predmeti se smatraju povezanimi ako među njima postoji toliko bliska veza da postoji interes da se odvijaju zajedno i da bude donesena jedna odluka kako bi se izbjegla opasnost donošenja nespojivih odluka zbog vođenja odvojenih postupaka (čl. 18. st. 3. Uredbe).

Ako se pred sudovima različitih država članica vode povezani postupci, s postupkom mogu zastati svi sudovi osim onog pred kojim je započet prvi postupak (čl. 18. st. 1. Uredbe).

6.8. Privremene i zaštitne mjere

Nadležnost sudova država članica propisana je za određivanje privremenih i zaštitnih mjer prema *lex fori*, čak i u slučaju u kojem su, sukladno odredbama Uredbe za donošenje odluke o meritumu predmeta nadležni sudovi druge države članice (čl. 19. Uredbe).

D. MJERODAVNO PRAVO

1. Načelo jedinstva ostavine

Načelo jedinstva ostavine je jedno od najvažnijih postignuća europskog zakonodavca, uzimajući u obzir okolnost da u kolizijskom pravu država članica ne postoji jedinstveni pristup pokretnoj i nepokretnoj imovini koja čini ostavinu (Popescu 2014: 39; Dutta 2013: 14). Točka 37. Preamble Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju navodi da bi pravo koje je usko povezano s nasljeđivanjem trebalo „...uređiti nasljeđivanje u cijelosti, to jest, svu imovinu koja čini ostavinu, bez obzira na vrstu imovine i na to je li imovina smještena u drugoj državni članici ili u trećoj državi“, a "Radi pravne sigurnosti i izbjegavanja fragmentacije nasljeđivanja..." (t. 37. Preamble Uredbe). Tomu treba pridodati da su pravila

---

³⁸ O pojmu „sud“ u okviru Uredbe v. *supra ad II.C.1.*

Uredbe zamišljena i tako da se osigura da tijelo koje vodi postupak u većini situacija primjenjuje svoje pravo (*lex fori*) (t. 27. Preamble Uredbe).

Uredba stoga propisuje dvostruki aspekt načela jedinstva ostavine: primjenu jednog prava bez obzira na prirodu imovine koja je sastavni dio ostavine i bez obzira na mjesto imovine, a istodobno i povezanost prava koje uređuje nasljeđivanje i tijela koje je nadležno za odlučivanje o nasljeđivanju. U skladu sa člancima 4. i 21. st. 1. Uredbe, ovo jedinstvo počiva na uobičajenom boravištu ostavitelja u trenutku njegove smrti.

Uz načelo jedinstva ostavine, primjenu mjerodavnog prava određenog Uredbom te raspravljanje i o onoj imovini koja se nalazi u trećoj državi, treba istaknuti odredbu čl. 12. Uredbe. Prema citiranoj odredbi, sud može odlučiti, na zahtjev jedne od stranaka, da neće odlučivati o jednom ili više dijelova imovine koja se nalazi u trećoj državi ako se može očekivati da njegova odluka u pogledu tog dijela imovine neće biti priznata i, prema potrebi, proglašena izvršivom u toj trećoj državi (čl. 12. st. 1. Uredbe). Treba, međutim, voditi računa da je primjena citiranog pravila o ograničenju postupka odnosno izuzimanju imovine koja se nalazi u trećoj državi vezana uz propisanu pretpostavku nemogućnosti priznanja, i prema, potrebi, proglašenja izvršivosti odluke donesene u skladu s Uredbom u odnosnoj trećoj državi. S druge strane, osnovno je načelo da se u ostavinskom postupku u skladu s Uredbom treba raspraviti cijelokupna ostavina, pa i ona koja se nalazi u trećoj državi, i to prema pravu koje je mjerodavno u skladu s Uredbom.

Provedeno empirijsko istraživanje u sklopu projekta CISUR upućuje na okolnost da primjena načela jedinstva ostavine u odnosu na imovinu koja se nalazi u trećoj državi te ocjena ispunjenja pretpostavaka za ograničenje postupka može predstavljati izazov za nadležna tijela.

Primjer „Radilo se o ostavitelju hrvatskom državljaninu, s boravištem, prebivalištem sve u Zagrebu i nasljednici su u Zagrebu, međutim postojala je i imovina u Bosni i Hercegovini. Ja sam tvrdila da dolazi do primjene Uredbe o nasljeđivanju iz razloga što ona govori o nasljeđivanju u cijelosti, tako da se cijelokupna ostavina rasporedi, uzimajući u obzir da je u tom trenutku Bosna i Hercegovina imala sklopljen sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, ja sam, dakle na raspravi ostavinskoj tražila da se rasporedi i imovina, pokretna i nepokretna u Bosni i Hercegovini i meni je tu bilo iskustvo kao da sam, ne znam, predložila, gledali su me čudno, što ja sad tu hoću, zašto ja to tvrdim iako je moje bilo da ta uredba daje prava ljudima, ne bilježnicima, sudovima ili nešto, nego konkretnim ljudima i olakšava njima život u smislu korištenja svih prednosti koje dovodi ovo unutarnje tržište, dakle sve ovo što je

Europska Unija donijela. Međutim, odbijeno mi je u izreci, dakle baš zbog područja primjene, odbijeno mi je pozivom na ZRS, Zakon o rješavanju sukoba zakona itd. Zato što je kao prema tom zakonu za nekretnine u Bosni i Hercegovini isključivo nadležan bosanski sud, a za pokretnine isto tako, dakle uopće nisu htjeli ulaziti u uredbu. Meni je tu s područjem primjene bilo da što ja tu sad uopće hoću, jer spomenuli su samo, mislim da je bio članak 12. st.1. uredbe, to sad vidim ovdje, iako su meni svi nasljednici suglasni zahtijevali da se pred hrvatskom odlukom, dakle pred hrvatskim javnim bilježnikom, kao povjerenikom hrvatskog suda, odluči o tome, a naravno ja takvo što ne bi predlagala da nisam znala za praksu u Bosni, jer sam i tamo kontaktirala kolege da njihovi sudovi bez problema provode rješenja naših javnih bilježnika i tu sam odbijena.“ (O2_RH).

U Sloveniji su pitanje odlučivanja o imovini ostavitelja, koji se nalazi u trećoj zemlji, problematizirali suci uključenju istraživanje: „A problematičan je dio s trećim zemljama. Ako stranke ne isključe (zatraže da sud o imovini trećih zemalja ne odluči), kako će onda provesti to što smo mi odlučivali o nekretnini u Srbiji. Tako da mi stranke, koje nam kažu da je imovina u trećoj zemlji, upozorimo da mi možemo odlučivati o tome na temelju uredbe, ali im ne jamčimo da će se na toj osnovi moći regulirati. Jer ako pravni sustav treće zemlje odbije moju odluku ili ne prizna odluku ili rješenje ... Većina njih odluči da ne žele (da o tome odlučujemo mi), pa to zasebno reguliraju. Ta nadležnost prema trećoj zemlji ... pomalo je neobična. [...] Međutim, nema tako malo imovine u trećim zemljama ... posebice u zemljama bivše Jugoslavije.“ (S5_SI) i »Imamo slučajeva da je dio imovine u Bosni i Hercegovini, kao i u drugim zemljama bivše Jugoslavije, [...] u SAD-u i mislim da se u tim slučajevima primjenjuje, [...] Uredba o nasljeđivanju. Tada, naravno, izdajemo europsku potvrdu o nasljeđivanju samo u odnosu na države članice, s obzirom na to da u članku 62. uredbe stoji da se izdaje potvrda za korištenje u drugoj državi članici. [...]. Strankama je rečeno da će tamo morati pokrenuti postupak za priznavanje i izvršenje našeg rješenja o nasljeđivanju, a ukoliko ne budu uspješan, tada bi tamo trebao biti ostavinski postupak ... Po svoj prilici. Nemam podataka o tome kako je to tamo riješeno.“ (S6_SI).

Treba napomenuti da se načelo raspravljanja o cjelokupnoj ostavini u pojedinim slučajevima neće moći održati niti kada je pravo mjerodavno za nasljeđivanje u skladu s Uredbom pravo treće države (čl. 20. Uredbe), a čija kolizijska pravila u dijelu imovine koja čini ostavinu upućuju na pravo druge države. Uz to, treba istaknuti i članak 30. Uredbe u kojem se propisuje primjena posebnih pravila *lex rei sitae* na nasljeđivanje određene kategorije imovine koja čini ostavinu, i to ako pravo države u kojoj se nalaze određena nepokretna imovina,

određena poduzeća ili druge posebne kategorije imovine ima takva posebna pravila, koja zbog ekonomskih, obiteljskih ili socijalnih razloga nameću ograničenja koja se odnose ili utječu na nasljeđivanje te imovine. Pritom se ta posebna pravila primjenjuju na nasljeđivanje u mjeri u kojoj su po pravu odnosne države primjenjiva neovisno o pravu mjerodavnog za nasljeđivanje (čl. 30. Uredbe).³⁹

2. Područje primjene mjerodavnog prava

U skladu s načelom jedinstva ostavine, odredbama članak 23. stavka 1. Uredbe propisano je da pravo određeno kao mjerodavno prema članku 21. (opće pravilo) ili članku 22. (pravo koje izabere ostavitelj) uređuje nasljeđivanje osobe u cijelosti. To pravo će odrediti i korisnike u pojedinom slučaju nasljeđivanja – nasljednike, legatare i osobe s pravom na nužni dio (t. 47. Preamble Uredbe).

Uredba ne stavlja u prvi plan prava država članica budući da se primjenjuje svako pravo na koje upućuju pravila Uredbe, bez obzira na to je li to pravo jedne od država članica (čl. 20. Uredbe). Stoga, to može biti i pravo treće države ako je to, u skladu s pravilima Uredbe, uže povezano s pitanjem ostavine.

U drugom stavku članka 23. Uredbe određuju se pitanja za koje će biti mjerodavno pravo na koje upućuje Uredba. Pravo mjerodavno za nasljeđivanje trebalo bi uređivati nasljeđivanje od otvaranja nasljedstva do prijenosa vlasništva na imovini koja čini ostavinu korisnicima kako je određeno tim pravom. Trebalo bi, također, regulirati i pitanja upravljanja ostavinom i odgovornosti za dugove iz nasljedstva (t. 42. Preamble Uredbe). Popis je opsežan, ali ne i taksativan, što znači da se mogu uzeti u obzir i druga pravna pitanja koja su uređena pravom određenim u skladu s Uredbom.

Prema članku 23. stavku 2. Uredbe, mjerodavno pravo na koje upućuje Uredba posebno uređuje:

- a) uzroke, trenutak i mjesto otvaranja nasljedstva;
- b) utvrđivanje korisnika, njihovih odgovarajućih dijelova i obveza koje njima može nametnuti ostavitelj te utvrđivanje ostalih nasljednih prava, uključujući nasljedna prava preživjelog bračnog ili izvanbračnog druga;
- c) sposobnost nasljeđivanja;
- d) lišenje nasljedstva i isključenje zbog nedostojnosti;

---

³⁹ U odnosu na mjerodavno pravo, o posebnim pravilima Uredbe v. *infra ad II.D.3., II.D.4. te II.D.5.4.*

- e) prijenos na nasljednike i, ovisno o slučaju, na legatare imovine, prava i obveza koji čine ostavinu, uključujući uvjete i učinke prihvata i odricanja od nasljedstva ili legata;
- f) ovlasti nasljednika, izvršitelja oporuke i drugih upravitelja ostavinom, posebno u odnosu na prodaju imovine i namirenje vjerovnika, ne dovodeći u pitanje ovlasti navedene u članku 29. st. 2. i st. 3. Uredbe;
- g) odgovornost za dugove iz nasljedstva;
- h) raspoloživi dio ostavine, nužne dijelove i ostala ograničenja raspolaganja imovinom za slučaj smrti, kao i zahtjeve koje bi osobe bliske ostavitelju mogle ostvarivati iz ostavine ili protiv nasljednika;
- i) vraćanje ili smanjivanje darova, predujmova ili legata prilikom utvrđivanja dijelova pojedinih korisnika; i
- j) podjelu ostavine.

3. Opće pravilo i mogućnost odstupanja od općeg pravila

Kao i kod određivanja opće nadležnosti, posljednje uobičajeno boravište je i u odnosu na odredbe mjerodavnog prava opća poveznica: „Osim ako je drukčije predviđeno ovom Uredbom, pravo mjerodavno za nasljeđivanje u cijelosti pravo je države u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti.“ (čl. 21. st. 1. Uredbe). Kao što je već istaknuto u poglavljiju C ovog izvješća (Nadležnost), pojam uobičajenog boravišta tijelima dopušta znatan stupanj diskrecije u pojedinom slučaju, a u praksi njegovo određivanje može biti prilično složeno.

Uredba propisuje odstupanje od primjene općeg pravila za određivanje mjerodavnog prava. Tako, iznimno, ako je jasno iz svih okolnosti slučaja da je u trenutku smrti ostavitelj bio „očigledno bliže povezan“ s državom koja nije država čije bi pravo bilo mjerodavno prema općem pravilu (čl. 21. st. 1.), pravo mjerodavno za nasljeđivanje je pravo te druge države (čl. 21. st. 2. Uredbe). Klauzula odstupanja, dakle, može se iznimno primijeniti u pojedinom slučaju ako je ostavitelj u trenutku smrti bio „očigledno bliže povezan“ s državom koja nije država u kojoj je imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti. U takvim slučajevima, pravo koje se primjenjuje na nasljeđivanje je pravo druge države s kojom je ostavitelj u trenutku smrti bio očigledno bliže povezan. Citirana odredba, među ostalim, dopušta tijelu da primjenjuje strano pravo s kojim je ostavitelj bliže povezan, dok u isto vrijeme ne dovodi u pitanje njegovu nadležnost koja je povezana s posljednjim uobičajenim boravištem ostavitelja (Dutta 2013: 14).

U odredbama članka 21. stavka 2. Uredbe nisu izrijekom propisane okolnosti o kojima bi ovisila ocjena tijela koje se bavi nasljeđivanjem bi li se trebalo odstupiti od općeg pravila prilikom određivanja mjerodavnog prava. Iz Preamble Uredbe, međutim, proizlazi da je europski zakonodavac imao u vidu situaciju u kojoj se svi elementi povezani s nasljeđivanjem nalaze u određenoj državi (imovina, nasljednici ostavitelja, možda je ostavitelj i imao državljanstvo te države), kao i prethodno uobičajeno boravište ostavitelja, a posljednje uobičajeno boravište je nastupilo samo kratko vrijeme prije njegove smrti (t. 25. Preamble Uredbe; Popescu 2014: 43). Istovremeno, u točki 25. Preamble Uredbe upozorava se da se toj očigledno najbližoj vezi ne bi trebalo pribjegavati svaki put kada bi se određivanje uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti pokazalo složenim. Osim toga, bliža povezanost s državom koja nije država posljednjeg uobičajenog boravišta treba proizlaziti iz „svih okolnosti slučaja“ te istodobno mora postojati bliža veza s jednom (drugom) državom, a ne s više (drugih) država (Popescu 2014: 41).

4. Izbor prava

Mogućnost izbora mjerodavnog prava za nasljeđivanje u cijelosti propisana je odredbama članka 22. Uredbe. Prema citiranom članku, ostavitelj može izabrati pravo države čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti kao pravo koje će urediti u cijelosti njegovo nasljeđivanje (čl. 22. st. 1. reč. 1. Uredbe). Osoba s više državljanstava može izabrati pravo bilo koje od tih država čijih je ona državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti (čl. 22. st. 1. reč. 2. Uredbe). Autonomija izbora je, dakle, ograničena na pravo države čiji je državljanin ostavitelj u trenutku izbora ili u trenutku smrti. Razlog ograničenja autonomije izbora, prema točki 38. Preamble Uredbe, treba tražiti u osiguranju veze između ostavitelja i izabranog prava, kao i izbjegavanju situacija izbora prava isključivo s namjerom da se ne ostvare legitimna očekivanja osoba koja imaju pravo na nužni dio.

Ostavitelj može izabrati samo jedno pravo koje, potom, uređuje nasljeđivanje u cijelosti i s njim povezana pitanja, uključujući i to tko su korisnici te nužni nasljednici (čl. 23. st. 1. Uredbe). Izbor također isključuje svaku mogućnost primjene prava države u kojoj je ostavitelj imao posljednje uobičajeno boravište (opće pravilo). I u slučaju izbora prava vrijedi načelo univerzalne primjene u skladu sa člankom 20. Uredbe, prema kojem ostavitelj koji je državljanin treće države može odabrati pravo te države (Vassilakakis 2016: 223-224).

Izbor prava može dovesti do razdvajanja pitanja nadležnosti i mjerodavnog prava. Uredba, naime, nastoji osigurati da tijelo koje se bavi nasljeđivanjem u većini slučajeva primjenjuje

svoje pravo (*lex fori*). Stoga predviđa nekoliko mehanizama koji bi se primijenili u slučajevima kada je ostavitelj odabrao pravo države članice čiji je bio državljanin (t. 27. Preamble Uredbe). Veza između prava i nadležnosti može se ponovno uspostaviti – pod uvjetom da je ostavitelj izabrao pravo države članice. U ovom se slučaju, naime, stranke (nasljednici) mogu dogоворити да je za odlučivanje o svim pitanjima povezаним s nasljeđivanjem isključivo nadležan sud države članice čije je pravo ostavitelj izabrao (sporazum o izboru suda, čl. 5. Uredbe). Uz to, Uredba propisuje i mogućnost da stranke u postupku izričito ili prešutno prihvate nadležnosti suda države članice čije je pravo ostavitelj izabrao (čl. 7. c), čl. 9. Uredbe). S druge strane, ako ostavitelj izabere pravo treće države, uspostavljanje veze između izabranog, mjerodavnog prava i nadležnosti ne bi bila moguća budući da se Uredbom ne može utjecati na pravila o međunarodnoj nadležnosti trećih država. O prorogaciji nadležnosti u okviru Uredbe v. *supra ad II.C.3.*

Prema članku 22. stavku 2. Uredbe, ostavitelj mora izričito navesti izbor prava u izjavi danoj u obliku raspolaganja imovinom za slučaj smrti ili izbor mora jasno i nedvosmisleno proizlaziti iz odredbi takvog raspolaganja imovinom. Prema pravu koje ostavitelj izabere procjenjuje se materijalna valjanost takvog raspolaganja. Nadalje, svaka promjena ili opoziv izbora prava moraju ispunjavati zahtjeve u pogledu oblika promjene ili opoziva raspolaganja imovinom za slučaj smrti (čl. 22. st. 4. Uredbe).

U okviru projekta CISUR nastojala se ispitati praksa sporazuma o izboru mjerodavnog prava u kontekstu primjene Uredbe.

Temeljem dobivenih nalaza provedenog empirijskog istraživanja razvidno je da niti jedna skupina sudionika istraživanja u Hrvatskoj gotovo da i nema iskustava sa sporazumima o izboru mjerodavnog prava u kontekstu primjene Uredbe što je vrlo zanimljiv i indikativan pokazatelj stanja u neposrednoj praksi. Ipak, valja istaknuti zanimljivu kao i za širu, pravno laičku populaciju, edukativnu dimenziju opservacije sudionika istraživanja u svezi ove teme, gdje se apostrofira - “*...mislim da je pitanje s mjerodavnim pravom zapravo, možda jedno od najbitnijih pitanja Uredbe, zato što, odnosno izbor mjerodavnog prava jer kada ostavitelj izabere mjerodavno pravo on time omogućava nasljednicima da izaberu i nadležnost... kada razgovaramo ovako s ljudima koji imaju problem prekograničnog odlaska negdje drugdje u potrazi za poslom ja uvijek kažem da bi bilo pametno da naprave jednu izjavu kod javnog bilježnika kojom određuju za svoju ostavinu mjerodavno pravo Republike Hrvatske jer time*

oni olakšavaju cijelo nasljeđivanje, ako žele da se ono provede u Republici Hrvatskoj. Ali osobnog iskustva s tim nisam imala.” (S5_RH).

Većina sudaca, koji su sudjelovali u istraživanju u Sloveniji, nije imala iskustva sa slučajevima odabira prava koje se primjenjuje. Međutim, neki sući izrazili su zabrinutost u vezi primjene stranog prava: »*Kako uopće utvrditi takvo pravo, kome se obratiti [...] Već u slovenskom pravu, gdje sudska praksa nije službeni pravni izvor, mnogo toga riješeno je sa sudskom praksom. U nekim pravnim sustavima, gdje se to dodatno naglašava, imate problem ako vam na zahtjev proslijede samo zakon. [...] Tko je taj koji nudi to pravo kada ga sam tražim i koliko se mogu uopće pouzdati da je bilo to što su mi ponudili i proslijedili zaista ono što i sam tražim. Tako da se toga pomalo bojam, sasvim iskreno. [...] Već smo podnijeli zahtjev za strano pravo i proslijedili su nam ga iz Ministarstva pravosuđa. No, prva prepreka je ionako jezična. Izvorni tekst je na jeziku države koja je izdala prijepis. Ako mi pošalju na poljskom, ne pomaže mi puno. Osim prijevoda. U pravilu ne postoje službeni prijevodi ovih zakona.*« (S5_SI).

Međutim, jedna od uključenih sutkinja susrela se sa slučajem kada je bila sastavljena oporuka prije datuma stupanja na snagu Uredbe o nasljeđivanju: »*Oporuka je bila sastavljena na stranom jeziku u Njemačkoj, prije stupanja na snagu uredbe, što znači, u svjetlu prijelazne odredbe, da se u tom slučaju smatra da je ostavitelj odabrao pravo Njemačke. To za sobom povlači da stranka u postupku ima pravo osporiti odnosno zahtjevati prijenos nadležnosti u inozemstvo s načela ekonomičnosti. I to stranka (sada) također zahtijeva, pa će sada odlučivati o nadležnosti. [...] Ako stranke uspiju (sa zahtjevom) ... proglašit ćemo se nenadležnim. [...] Uobičajeno boravište u Sloveniji, barem prema mojoj procjeni, [...] ali ako se postupak bude vodio u Sloveniji, bit će potrebno primijeniti njemačko pravo [...] Relevantna će biti primjena njemačkog prava i u parničnim postupcima za koje već postoje naznake da će biti u tijeku. [...] U ovom konkretnom slučaju imam vanbračnu partnericu koja ima pravo nasljeđivanja u Sloveniji, ali ga nema u Njemačkoj.*« (S4_SI).

Jedna od odvjetnica se s pitanjem odabira prava susrela u okviru savjetovanja u vezi s oporučnim raspolaganjima i sastavljanjem oporuka: »*Imala sam nekoliko slučajeva kada sam savjetovala strankama [...] o tome kako na najbolji način racionalno sastaviti oporuku [...], koje pravo će primijeniti i koji će sud biti nadležan za vodenje ostavinskog postupka, kako optimizirati troškove, poreze povezane s njihovim željama i kako će biti s prijenosom imovine na nasljeđnike.*« (O2_SI).

Također, javni bilježnici: »*Mi imamo samo iskustva s oporukama koje su kod nas napravili slovenski državljeni koji žive u inozemstvu i nitko nije odabrao strano pravo.*« (N2_SI) i »*Već sam imala slučaj kada je pravo odabrala stranka sa slovenskim i njemačkim državljanstvom, odlučila se za slovensko pravo.*« (N5_SI). Javni bilježnici također su izrazili zabrinutost zbog primjene stranog prava: »*Slovenski državljanin živi u Francuskoj, sastavio je oporuku, ostavio sve supruzi i želi da se primjenjuje francusko pravo. Tu će sigurno biti problema. Kako će se to zapravo, kada dođe do suca, pred javnog bilježnika, kako će reagirati na to odnosno kako će to provesti? Ali to je pitanje o kojem treba razgovarati i koje bi valjalo doreći.*« (N3_SI).

5. Posebna kolizijska pravila

Opće kolizijsko pravilo – koje je u skladu s Uredbom odredba posljednjeg uobičajenog boravišta ostavitelja (ako nije izabrao pravo) – ne može odgovoriti na sva pitanja vezana za nasljeđivanje. Potrebna su posebna pravila kako bi se odgovorilo na pojedinačne aspekte nasljeđivanja (Dutta 2013: 15).

5.1. Raspolaganje za slučaj smrti i ugovori o nasljeđivanju

Kako bi se osigurala pravna sigurnost za osobe koje žele planirati svoje nasljeđivanje unaprijed, Uredba određuje posebna pravila u odnosu na dopustivost i materijalnu valjanost raspolaganja imovinom za slučaj smrti (t. 48. Preamble Uredbe). Uz to, kako bi se olakšalo prihvatanje nasljednih prava stečenih kao posljedica ugovora o nasljeđivanju u državama članicama, Uredba propisuje i koje bi pravo trebalo uređivati dopustivost takvih ugovora, njihovu materijalnu valjanost te njihove obvezujuće učinke na stranke, uključujući uvjete za njihov raskid. Dopustivost i prihvatanje ugovora o nasljeđivanju razlikuju se, naime, među državama članicama (t. 49. Preamble Uredbe).

Dopustivost i materijalnu valjanost raspolaganja imovinom za slučaj smrti uređuje pravo koje bi prema Uredbi bilo mjerodavno za nasljeđivanje osobe koja je raspologala da je ona umrla na dan kada je raspolaganje učinjeno (čl. 24. st. 1. Uredbe). U slučaju ugovora o nasljeđivanju, navedeno pravo uređuje i obvezujuće učinke za stranke ugovora o nasljeđivanju, uključujući uvjete za njegov raskid (čl. 25. st. 1. Uredbe). Također u slučaju raspolaganja imovinom za slučaj smrti i ugovora o nasljeđivanju, Uredba štiti autonomiju osobe koja je poduzela raspolaganje odnosno stranaka ugovora o nasljeđivanju jer mogu izabrati pravo koje bi osoba ili jedna od osoba čija je ostavina uključena u ugovor o

nasljeđivanju mogla izabрати у складу са члankом 22. Uredbe (čl. 24. st. 2., čl. 25. st. 3. Uredbe).⁴⁰

Radi osiguranja jednoobrazne primjene posebnih pravila, Uredbom su propisani elementi koji se odnose на materijalnu valjanost raspolaganja за slučaj smrti, uključujući i ugovora o nasljeđivanju (čl. 26. Uredbe). Provjera materijalne valjanosti raspolaganja imovinom za slučaj smrti može ukazivati da je raspolaganje imovinom za slučaj smrti nevažeće (t. 48. Preamble Uredbe). Ti elementi су:

- a) sposobnost osobe koja raspolaže imovinom за slučaj smrti za takvo raspolaganje;
- b) posebni razlozi koji zabranjuju osobi koja raspolaže raspolaganje u korist određenih osoba ili koji zabranjuju osobi stjecanje imovine за nasljeđivanje od osobe koja raspolaže;
- c) dopustivost zastupanja за potrebe raspolaganja imovinom za slučaj smrti;
- d) tumačenje raspolaganja;
- e) prijevara, prisila, zabluda i sva ostala pitanja koja se odnose na pristanak ili volju osobe koja raspolaže.

Članak 27. određuje pravila u odnosu на oblik pisanih raspolaganja imovinom за slučaj smrti. Pisano raspolaganje imovinom за slučaj smrti valjano je u pogledu oblika ako je njegov oblik у складу с правом:

- a) države u kojoj je izvršeno raspolaganje ili je sklopljen ugovor o nasljeđivanju;
- b) države čiji je državljanin bio oporučitelj ili barem jedna od osoba na čije se nasljeđivanje odnosi ugovor o nasljeđivanju, bilo u trenutku raspolaganja ili sklapanja ugovora, bilo u trenutku smrti;
- c) države u kojoj je oporučitelj ili barem jedna od osoba na čije se nasljeđivanje odnosi ugovor o nasljeđivanju imala domicil, bilo u trenutku raspolaganja ili sklapanja ugovora, bilo u trenutku smrti;
- d) države u kojoj je oporučitelj ili barem jedna od osoba na čije se nasljeđivanje odnosi ugovor o nasljeđivanju imala uobičajeno boravište, bilo u trenutku raspolaganja ili sklapanja ugovora, bilo u trenutku smrti;
- e) u odnosu на nepokretnu imovinu, države u kojoj se nalazi ta imovina.

---

⁴⁰ O izboru mjerodavnog prava v. *supra ad II.D.5.*

5.2. Valjanost oblika izjave o prihvaćanju ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela

Uredbom je određeno mjerodavno pravo prema kojemu treba cijeniti valjanost oblika izjave o prihvaćanju ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili izjava kojom se želi ograničiti odgovornost osobe koja daje izjavu (čl. 28. Uredbe). Te su izjave valjane u pogledu oblika ako ispunjava zahtjeve:

- a) prava mjerodavnog za nasljeđivanje prema članku 21. Uredbe (opće pravilo i odstupanje od opće poveznice) ili prava koje je ostavitelj izabrao (čl. 22. Uredbe); ili
- b) prava države u kojoj osoba koja daje izjavu ima svoje uobičajeno boravište.

O nadležnosti suda za davanje izjava o prihvaćanju ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela v. *supra ad II.C.6.2.*

5.3. Posebna pravila o imenovanju i ovlastima upravitelja ostavine u određenim situacijama

Članak 29. Uredbe sadrži pravila o imenovanju upravitelja ostavine kada je to obvezno ili obvezno na temelju zahtjeva po pravu države članice čiji su sudovi nadležni odlučivati o nasljeđivanju u skladu s ovom Uredbom, a pravo mjerodavno za nasljeđivanje je strano pravo. Sudovi mogu, u skladu sa svojim pravom i pod uvjetima iz Uredbe, imenovati jednog ili više upravitelja ostavine čija je zadaća izvršavanje oporuke ostavitelja i/ili upravljanje ostavinom po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje.

Ako pravo mjerodavno za nasljeđivanje ne određuje dovoljna ovlaštenja upravitelja, nadležni sud može odrediti dodatne mjere prema svom pravu (*lex fori*), ako je to potrebno za postizanje cilja. Takve dodatne ovlasti moguće bi uključivati, npr., utvrđivanje popisa imovine ostavine i dugova iz nasljedstva, obavješćivanje vjerovnika o otvaranju nasljedstva i njihovo pozivanje na iznošenje svojih zahtjeva te poduzimanje svih privremenih, uključujući zaštitnih mjera s ciljem očuvanja imovine ostavine (t. 44. Preamble Uredbe).

5.4. Posebna pravila o ograničenjima koja se odnose ili utječu na nasljeđivanje određene imovine

Neke države poznaju posebna pravila o nasljeđivanju određenih nekretnina, poduzeća ili drugih posebnih kategorija imovine koje se nalaze na njihovom teritoriju zbog ekonomskih, obiteljskih i socijalnih razloga, a koja pravila propisuju ograničenja koja se odnose ili utječu na nasljeđivanje te imovine. U skladu sa člankom 30. Uredbe, ta se posebna pravila

primjenjuju na nasljeđivanje u mjeri u kojoj su po pravu te države (*lex rei sitae*) primjenjiva neovisno o pravu mjerodavnom za nasljeđivanje.

Uredba, dakle, uzima u obzir posebna pravila *lex rei sitae*, međutim, treba istaknuti točku 54. Preamble Uredbe, u kojoj je izrijekom određeno da se ovo odstupanje od primjene prava mjerodavnog za nasljeđivanje mora tumačiti strogo kako ne bi bilo u suprotnosti s općim ciljem Uredbe. Stoga se niti kolizijska pravila koja kod nepokretne imovine upućuju na pravo različito od onog koje je mjerodavno za pokretnu imovinu, niti odredbe koje predviđaju nužni nasljedni dio veći od onog predviđenog u pravu mjerodavnom za nasljeđivanje prema Uredbi, ne bi smjeli smatrati posebnim pravilima koja nameću ograničenja koja se odnose ili utječu na nasljeđivanje u pogledu određene imovine (t. 54. Preamble Uredbe).

5.5. Prilagodba stvarnih prava

Uredba ne želi zadirati u pravila stvarnog prava pojedinih država članica. U točki 15. Preamble Uredbe navodi se da Uredba ne bi trebala „utjecati na ograničeni broj („*numerus clausus*“) stvarnih prava, poznatih u nacionalnim pravima nekih država članica.“ Ako se, dakle „osoba poziva na stvarno pravo koje ima po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje, a pravo države članice u kojoj se poziva na pravo ne poznaje odnosno stvarno pravo, to pravo se, ako je to potrebno i u mogućoj mjeri, prilagođava najsličnijem stvarnom pravu po pravu te države, uzimajući u obzir ciljeve i interese koje ostvaruje određeno stvarno pravo i učinke koji su s njim povezani.“ (čl. 31. Uredbe).

O prilagodbi stvarnog prava u kontekstu Presude Suda EU-a v. *supra ad II.B.1.*

5.6. Komorijenti

Radi osiguranja ujednačenog postupanja kod situacija u kojima nije sigurno kojim je redoslijedom umrlo dvije ili više osoba čije će nasljeđivanje uređivati različita prava, u Uredbi je sadržano pravilo prema kojemu nijedna od umrlih osoba nema bilo koja prava na nasljeđstvo druge ili drugih osoba (čl. 32. Uredbe).

5.7. Ošasna ostavina

U slučajevima kada nema ni nasljednika ni legatara prema mjerodavnom pravu za nasljeđivanje u skladu s Uredbom, odredbama članak 33. Uredbe propisano je pravo države članice ili subjekta kojeg za tu svrhu odredi ta država članica, prema *lex fori*, stjecanja

ostavine koja se nalazi na njezinom teritoriju, međutim, pod uvjetom da vjerovnici imaju pravo tražiti ispunjenje svojih tražbina iz imovine cijele ostavine.

5.8. Upućivanje na daljnje pravo ili uzvrat (*renvoi*)

Pravila o mjerodavnom pravu sadržana u Uredbi mogu dovesti do primjene prava treće države. U takvim slučajevima treba uzeti u obzir pravila međunarodnog privatnog prava te države. Ako ta pravila predviđaju upućivanje ili na pravo države članice ili na pravo treće države koja bi primijenila svoje pravo na nasljeđivanje, takvo upućivanje na daljnje pravo ili uzvrat trebali bi biti prihvaćeni radi osiguranja međunarodne usklađenosti. Međutim, upućivanje na daljnje pravo ili uzvrat trebali bi biti isključeni u situacijama kada je ostavitelj izabrao pravo treće države (t. 57. Preamble Uredbe; čl. 34. Uredbe). U takvom bi slučaju primjena kolizijskih pravila ugrozila prethodnu odluku stranaka i također bi predstavljala povredu načela predvidljivosti (Vassilakakis 2016: 229).

5.9. Javni poredak (*ordre public*)

U skladu sa člankom 35. Uredbe, primjena odredbe prava bilo koje države određene ovom Uredbom „može se odbiti samo ako je takva primjena očigledno nespojiva s javnim poretkom države suda“. Međutim, sudovi ne bi smjeli primijeniti iznimku javnog porekta kako bi odbili primjenu prava druge države ako bi takvo postupanje bilo u suprotnosti s Poveljom o temeljnim pravima Europske unije,⁴¹ a posebno njezinim člankom 21., koji zabranjuje sve oblike diskriminacije (t. 58. Preamble Uredbe).

5.10. Države s više od jednog pravnog sustava

Kada se pravila Uredbe odnose na primjenu prava države s više od jednog pravnog sustava, članak 36. propisuje da se odgovarajuće pravo određuje na temelju unutarnjih kolizijskih normi te države. U nedostatku takvih unutarnjih kolizijskih pravila, stavak 2. članka 36. Uredbe sadrži pravila o tumačenju upućivanja na pravo takve države.

U slučaju da su pravu mjerodavnom za nasljeđivanje poznate kolizije zakona povezane s kategorijama osoba, svako upućivanje na pravo te države se tumači kao upućivanje na pravni sustav ili skup pravila koje određuju pravila te države koja su na snazi. U nedostatku tih

---

⁴¹ Charter of fundamental rights of the European Union, SL EU, C 202, 7. 6. 2016., <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HR> (12. 9. 2019.) (u dalnjem tekstu: Povelja EU-a o temeljnim pravima).

pravila, primjenjuje se pravni sustav ili skup pravila s kojima je ostavitelj bio najbliže povezan (čl. 37. Uredbe).

Od države članice koja se sastoji od nekoliko teritorijalnih jedinica od kojih svaka ima svoja pravna pravila u pogledu nasljeđivanja ne zahtijeva se primjena ove Uredbe na sukob zakona do kojeg dolazi samo između tih teritorijalnih jedinica (čl. 38. Uredbe).

E. PRIZNANJE I IZVRŠENJE ODLUKA O NASLJEĐIVANJU

1. Priznanje odluka o nasljeđivanju

Različito od pojedinih europskih instrumenata koji su ukinuli sustav egzekvature, Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju uređuje pojednostavljeni postupak egzekvature te sadrži razlikovanje između priznanja te izvršenja odluke o nasljeđivanju. Odluka o nasljeđivanju donesena u jednoj državi članici priznat će se u drugoj državi članici bez provođenja ikakvog posebnog postupka (čl. 39. st. 1. Uredbe).

Pod pojmom „odлука“ Uredba podrazumijeva svaku odluku o nasljednoj stvari koju je donio sud države članice, neovisno kako se odluka zvala te je li donesena u parničnom ili izvanparničnom postupku (t. 59. Preamble Uredbe), uključujući odluku o troškovima ili izdacima službenika suda (čl. 3. st. 1. g) Uredbe). Prvo, mora se raditi o odluci koja je donesena u odnosu na (materijalno) područje primjene Uredbe (čl. 1. Uredbe). Drugo, mora se raditi o odluci „suda“ države članice (čl. 3. st. 2. Uredbe). Pod državom članicom podrazumijevaju se sve države članice Europske unije, osim Danske, Ujedinjenog Kraljevstva te Irske. Ako bi se radilo o odluci izvan područja primjene Uredbe o nasljeđivanju ili o odluci suda države u kojoj Uredba o nasljeđivanju nije obvezujuća, primjenjivale bi se možebitno druge uredbe (ako postoje na tom području) odnosno nacionalno pravo odnosne države.⁴²

O pojmu „sud“ u smislu članka 3. stavka 2. Uredbe o nasljeđivanju te nadležnosti javnih bilježnika v. *supra ad II.C.1.*

2. Država članica podrijetla

„Država članica podrijetla“ podrazumijeva državu članicu u kojoj je donesena odluka, odobrena ili sklopljena sudska nagodba, izrađena javna isprava ili izdana Europska potvrda o nasljeđivanju (čl. 3. st. 1. (e) Uredbe).

---

⁴² O području primjene Uredbe v. *supra ad II.B.*

3. Država članica izvršenja

„Država članica izvršenja” podrazumijeva državu članicu u kojoj se traži potvrda o izvršivosti ili izvršenje odluke, sudske nagodbe ili javne isprave (čl. 3. st. 1. (f) Uredbe).

4. Razlozi za odbijanje priznanja odluke o nasljeđivanju

Odluka o nasljeđivanju neće se priznati ako postoji koji od razloga za odbijanje priznanja propisanih u odredbama članka 40. Uredbe o nasljeđivanju:

- (a) ako je priznanje odluke u očitoj suprotnosti s javnim poretkom (*ordre public*) države članice u kojoj se priznanje traži:

Posebnu pozornost kao razlog za odbijanje priznanja odluke o nasljeđivanju zaslužuje odredba o javnom poretku (čl. 40. (a) Uredbe). Iako se koncept javnog porekta odnosno vrijednosti koje on obuhvaća razlikuju od države članice do države članice, on bi obuhvaćao zajedničku osnovu fundamentalnih ljudskih prava i načela europskog prava. Prema točki 58. Preamble Uredbe, sudovi odnosno druga nadležna tijela ne bi smjeli primijeniti iznimku javnog porekta kako bi odbili priznati odnosno prihvati ili izvršiti odluku o nasljeđivanju, javnu ispravu ili sudsку nagodbu u nasljednim stvarima iz druge države članice ako bi takvo postupanje bilo u suprotnosti s Poveljom EU-a o temeljnim pravima, a posebice odredbama čl. 21. o zabrani svakog oblika diskriminacije.⁴³ S druge strane, treba napomenuti da je zabranjeno preispitivanje odluka donesenih u (drugoj) državi s obzirom na njezin sadržaj (čl. 41. Uredbe) i onda kada se njezino određenje bitno razlikuje od onoga koje bi bilo prema pravu države članice priznanja odnosno prihvatanja. Sud EU-a izrijekom je zadržao mogućnost kontrole granica primjene mehanizma javnog porekta od strane država članica (iako može biti upitno do koje granice Sud može kontrolirati primjenu tog mehanizma) (predmet C-7/98: *Dieter Krombach v André Bamberski*: t. 23. i 37.;⁴⁴ predmet C-38/98:

---

⁴³ Zabranjuje se svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, etničko ili socijalno podrijetlo, genetske osobine, jezik, religija ili uvjerenje, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, invaliditet, dob ili spolna orijentacija (čl. 21. st. 1. Povelje EU-a o temeljnim pravima). Unutar područja primjene Ugovora i ne dovodeći u pitanje bilo koju njihovu posebnu odredbu, zabranjena je svaka diskriminacija na temelju državljanstva (čl. 21. st. 2. Povelje EU-a o temeljnim pravima).

⁴⁴ Predmet C-7/98, *Dieter Krombach v André Bamberski*, ECLI:EU:C:2000:164, od 28. ožujka 2000., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:61998CJ0007> (12. 9. 2019).

Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento: t. 27. et seq.;⁴⁵ usp. Köhler 2016: 187; usp. Popescu 2014: 98.).

Posebno problematične mogu biti odluke koje određuju nejednakosti između nasljednika na osnovi spola, rođenja ili vjere u odnosu na veličinu nasljednog dijela, ili odluke koje određuju naslijedno pravo drugovima/partnerima iz istospolnog braka/partnerstva ili pak ženi u slučaju poligamije (usp. Köhler 2016: 186-188; v. Popescu 2014: 98; v. Aras Kramar 2018: 192-193.).

U sklopu projekta CISUR provedeno je empirijsko istraživanje u odnosu na primjenu javnog poretku kao razloga za odbijanje priznanja odluke o nasljeđivanju.

Navedeno je posebno raspravljano sa súcima u Hrvatskoj, međutim, rezultati istraživanja su pokazali da iskustava u praksi nema te da se sudionici istraživanja u svojem radu do sada nisu susretali s takvim slučajevima. Dakako raspravljali su o tome na hipotetskoj razini pritom najčešće referirajući u takvim slučajevima na odredbe Ustava RH ili u širem kontekstu, načela europskog prava.

Suci, koji su također sudjelovali u istraživanju u Sloveniji, u praksi se nisu susretali sa sukobom s javnim poretkom, kao razlogom za nepriznavanje odluke donesene u drugoj državi članici. U intervjuima su prvenstveno razmišljali o slučajevima u kojima bi se pitanje suprotstavljanja javnom poretku moglo uzeti u obzir, ali ti se slučajevi nisu odnosili na priznavanje stranih odluka (posebice u vezi s poligamijom, odnosno pitanjem nastanka izvanbračne zajednice u vrijeme kada prethodno sklopljen brak nije bio razveden).

(b) ako je donesena u odsutnosti tuženika, a tuženiku koji se nije upustio u postupak nije pravodobno dostavljeno pismeno o pokretanju postupka ili drugo odgovarajuće pismo te na odgovarajući način, koji mu omogućuje da pripremi svoju obranu, uvažavajući odredbe Uredbe (EZ) br. 1393/2007 o dostavi pismena te HK-a iz 1965. o dostavi u inozemstvo, osim ako tuženik nije pokrenuo postupak za osporavanje odluke kada je za to imao mogućnost“:

Uzimajući u obzir posebice „odsutnost tuženika“ kao razlog za odbijanje priznanja, treba primijetiti da su razlozi za odbijanje priznanja, kao i postupak proglašenja izvršivosti, koncipirani imajući u vidu parnični, sporni postupak, odnosno ispuštajući iz vida da se kod ostavinskog postupka radi o nespornom postupku u kojem najčešće sudjeluje više stranaka.

---

⁴⁵ Predmet C-38/98, *Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ECLI:EU:C:2000:225, od 11. svibnja 2000., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A61998CJ0038_SUM (12. 9. 2019.).

Umjesto „tuženika“ bi bilo pravilnije govoriti o „zainteresiranoj stranci“ (usp. Dutta 2013: 19-20; v. Aras Kramar 2018: 193.).

„Odsutnost tuženika“ trebala bi se tumačiti u kontekstu prakse Suda EU-a u primjeni, u prvom redu, Briselske konvencije/Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima⁴⁶ (v. predmet C-474/93, *Hengst Import BV v Anna Maria Campese*⁴⁷).

(c) ako je odluka nespojiva s odlukom koja je donesena u postupku između istih stranaka u državi članici u kojoj se traži priznanje:

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju sadrži odredbe o „nespojivosti odluka“ kao razlog za odbijanje priznanja, a koje su inspirirane načelom *res iudicata*. Pojam „nespojivih odluka“ treba tumačiti u svjetlu prakse suda EU-a kao odluke koje obuhvaćaju pravne posljedice koje se međusobno isključuju (predmet C-145/86: *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*: t. 22.,⁴⁸ predmet C-80/00: *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*: t. 40⁴⁹). Uzimajući u obzir članak 17. Uredbe o načelu litispendencije, odnosno dužnosti zastajanja *ex officio* s postupkom sve dok se ne utvrdi nadležnost suda države članice pred kojim je prvo započeo postupak, mala je vjerojatnost postojanja dviju (nespojivih) odluka država članica između istih stranaka. Ako bi to ipak bio slučaj, Uredba o nasljeđivanju propisuje prednost odluke o nasljeđivanju države članice priznanja neovisno o tome je li ta odluka ranije donesena u odnosu na odluku druge države članice čije se priznanje traži (*arg ex* čl. 40. st. 1. (c) Uredbe) (v. Popescu 2014: 99.).

(d) ako je odluka nespojiva s prethodnom odlukom koja je donesena u drugoj državi članici ili u trećoj državi u postupku o istom predmetu i između istih stranaka, i to ako prethodna odluka ispunjava propisane uvjete za priznanje u državi članici u kojoj se traži priznanje:

U ovom slučaju „nespojivosti“ dviju odluka radi se o tome da je odluka čije se priznanje traži nespojiva s prethodno donesenom odlukom koja je donesena u drugoj državi članici (ne u onoj u kojoj se traži priznanje) ili u trećoj državi te se mora raditi o istom predmetu i istim

⁴⁶ SL EU, L 12, 16. 1. 2001., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32001R0044> (12. 9. 2019.).

⁴⁷ Predmet C-474/93, *Hengst Import BV v Anna Maria Campese*, ECLI:EU:C:1995:243, od 13. srpnja 1995., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0474> (12. 9. 2019.).

⁴⁸ Predmet C-145/86, *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*, ECLI:EU:C:1988:61, od 4. veljače 1988., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0145> (12. 9. 2019.).

⁴⁹ Predmet C-80/00, *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ECLI:EU:C:2002:342, od 6. lipnja 2002., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:62000CJ0080> (12. 9. 2019.).

strankama. U ovom slučaju, Uredba o nasljeđivanju primjenjuje načelo prema kojemu prednost ima ranije donesene odluke, uz uvjet da ta ranije donesena odluka ispunjava propisane uvjete za priznanje u državi članici u kojoj se traži priznanje. Nije, dakle, potrebno i da je ta prethodna odluka (već) priznata u državi članici u kojoj se traži priznanje (v. Popescu 2014: 99.).

Sud ne pazi po službenoj dužnosti na navedene razloge za odbijanje priznanja odluke o nasljeđivanju (*arg ex*: čl. 48., čl. 50., čl. 51. Uredbe). Drugi razlozi, poput nenađežnosti suda države podrijetla odluke, ne uzimaju se u obzir.

5. Zastajanje s postupkom priznanja odluke o nasljeđivanju

Sud države članice u kojoj se zahtjeva priznanje odluke donesene u drugoj državi članici može zastati s postupkom ako je u državi članici podrijetla protiv odluke uložen redovni pravni lijek (čl. 42. Uredbe). Sud države članice u kojoj se zahtjeva priznanje odluke ima, dakle, određeni stupanj diskrecije („*may stay*“) u cijenjenju prikladnosti te mjere, različito od slučaja kada je u tijeku postupak proglašenja izvršivosti odluke o nasljeđivanju (v. čl. 53. Uredbe).

6. Postupak za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju

Odluka donesena u državi članici i koja je izvršiva u toj državi članici izvršiva je i u drugoj državi članici kada je na zahtjev jedne od zainteresiranih stranaka tamo proglašena izvršivom (čl. 43. Uredbe). Treba primijetiti da Uredba o nasljeđivanju sadrži zahtjev izvršivosti odluke o nasljeđivanju, ne i pravomoćnosti (*final*) (Popescu 2014: 114.). Postupak za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju uređuje pravo države članice izvršenja (čl. 46. st. 1. Uredbe). Ako je potrebno odluku o nasljeđivanju izvršiti u više država članica, u svakoj od njih potrebno je provesti odgovarajući postupak proglašenja izvršivosti. Pritom podnositelj zahtjeva ne mora imati poštansku adresu niti punomoćnika u državi članici izvršenja (čl. 46. st. 2. Uredbe).

7. Mjesna nadležnost sudova

Zahtjev za proglašenje izvršivosti odluke podnosi se sudu ili nadležnomu tijelu države članice izvršenja o čemu ta država članica izvješćuje Komisiju u skladu sa člankom 78. Uredbe o nasljeđivanju (čl. 45. st. 1. Uredbe). Mjesna nadležnost utvrđuje se prema mjestu domicila stranke prema kojoj se zahtjeva izvršenje ili prema mjestu izvršenja (čl. 45. st. 2. Uredbe).

Pritom sud države članice izvršenja pred kojim je pokrenut postupak primjenjuje nacionalno pravo te države članice radi utvrđivanja ima li stranka domicil u državi članici za potrebe postupka proglašenja izvršnosti odluke (čl. 45. – čl. 58. Uredbe) (čl. 44. Uredbe).

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, o zahtjevu za priznanje odnosno za proglašenje ovršnosti (izvršivosti) odluke o nasljeđivanju (kao i javnih isprava i sudske nagodbi) odlučuje općinski sud (čl. 4. st. 1. i 2. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u, zahtjev za proglašenjem izvršivosti odluke, javne isprave i sudske nagodbe, donesene, sastavljene ili zaključene u drugoj državi članici i izvršive u toj državi, podnosi se okružnom судu (*okrožnem sodišču*) koji je mjesno nadležan u skladu sa člankom 45. Uredbe (čl. 227.h st. 1. SloZN).

8. Zahtjev za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju

Zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju prilaže se primjerak odluke koji ispunjava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine autentičnosti te ovjera koju izdaju sud ili nadležno tijelo države članice podrijetla na obrascu koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 46. st. 3. Uredbe).⁵⁰ Ako sud ili nadležno tijelo to zatraži, prilaže se prijevod tih isprava koji mora učiniti osoba kvalificirana za prevođenje u jednoj od država članica (čl. 47. st. 2. Uredbe).

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, nadležna tijela u Republici Hrvatskoj za izdavanje ovjere odluke o nasljeđivanju su općinski sud koji je odlučivao u prvom stupnju, odnosno javni bilježnik koji je donio odluku na koju se odnosi prijedlog za izdavanje ovjere (čl. 5. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe). Ako javni bilježnik utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za izdavanje ovjere, prijedlog zajedno s javnom ispravom i spisom predmeta dostaviti će radi odlučivanja općinskom судu na čijem se području nalazi njegovo sjedište. Pritom je javni bilježnik dužan pisano obrazložiti zašto smatra da nisu ispunjene pretpostavke za izdavanje ovjere te izvjestiti podnositelja prijedloga da je predmet upućen судu (čl. 5. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv rješenja općinskog суда kojim se odbija ili odbacuje prijedlog za izdavanje ovjere dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski sud (čl. 5. st. 4. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u, za izdavanje ovjere iz točke (b) stavka 3. članka 46. Uredbe u svrhu priznavanja ili proglašenja izvršivosti rješenja o nasljeđivanju u drugoj državi članici,

---

⁵⁰ V. Prilog 1. Provedbene uredbe br. 1329/2014.

nadležan je ostavinski sud (čl. 227.k SloZN). Stvarnu nadležnost SloZN ne određuje izravno, ali je određuje članak 99. Zakona o sudovima,⁵¹ u skladu s kojim su za nasljeđivanje nadležni općinski sudovi (*okrajna sudišča*).

Uredba posebno propisuje slučajeve kada ovjera odluke o nasljeđivanju nije podnesena (čl. 47. st. 1. Uredbe). Stoga je podnošenje ovjere na europskom obrascu fakultativno (Aras Kramar 2018: 193.). Ako ovjera odluke o nasljeđivanju na obrascu koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 nije podnesena, nadležni sud ili nadležno tijelo može odrediti rok za njezino podnošenje ili prihvati drugo odgovarajuće pismeno ili, ako smatra da ima dovoljno informacija, može oslobođiti stranku od njezina podnošenja (čl. 47. st. 1. Uredbe).

9. Odluka o zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju

Odluka o nasljeđivanju proglašava se izvršivom bez odgode, odmah po ispunjavanju formalnosti propisanih Uredbom (čl. 46., čl. 48. Uredbe). Prvi dio postupka je nekontradiktoran. U tom postupku proglašenja izvršivosti odluke, naime, ne ispituju se razlozi za odbijanje priznanja niti je stranka prema kojoj se zahtjeva izvršenje odluke u tom stadiju postupka ovlaštena podnosići ikakve prigovore odnosno podneske (čl. 48. Uredbe).

Uredba sadrži i odredbe o djelomičnom proglašenju izvršivosti odluke o nasljeđivanju (čl. 55. Uredbe). Tako ako je odlukom o nasljeđivanju odlučeno o više zahtjeva, a za sve zahtjeve ne može se proglašiti izvršivost, nadležni sud ili nadležno tijelo proglašavaju izvršivost odluke o nasljeđivanju za jedan ili više zahtjeva (čl. 55. st. 1. Uredbe). Pritom i podnositelj zahtjeva za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju može zahtijevati da se proglašenje izvršivosti ograniči na dijelove odluke o nasljeđivanju (čl. 55. st. 2. Uredbe).

Podnositelja zahtjeva odmah se obaveštava o odluci o zahtjevu za proglašenje izvršivosti u skladu s postupkom propisanim pravom države članice izvršenja (čl. 49. st. 1. Uredbe). Odluka o izvršivosti dostavlja se stranci prema kojoj se traži izvršenje, uz odluku o nasljeđivanju u prilogu ako odluka nije već prije dostavljena toj stranci (čl. 49. st. 2. Uredbe). U toj fazi postupak za proglašenje izvršivosti postaje kontradiktoran.

---

⁵¹ Zakon o sudiščih, Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDLS-A, 63/13, 17/15, 23/17 – ZSSve in 22/18 – ZSICT (u dalnjem tekstu: SloZS).

10. Žalba protiv odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju

Nakon što se strankama dostavi odluka o proglašenju izvršivosti odluke, svaka stranka može podnijeti žalbu protiv te odluke (čl. 50. st. 1. Uredbe). Žalba se podnosi sudu države članice izvršenja o kojem je ta država članica obavijestila Komisiju u skladu sa člankom 78. Uredbe (čl. 50. st. 2. Uredbe).

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, protiv rješenja o odbijanju ili odbačaju zahtjeva dopuštena je žalba podnositelja zahtjeva o kojoj odlučuje županijski sud (čl. 4. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe), dok je protiv rješenja kojim se prihvata zahtjev dopušten prigovor protustranke u roku od 30 odnosno 60 dana u skladu sa člankom 50. stavkom 5. Uredbe. O prigovoru odlučuje općinski sud koji je donio rješenje (čl. 4. st. 4. Zakona o provedbi Uredbe). Prije donošenja odluke o prigovoru mora se saslušati protustranka i podnositelj zahtjeva. Uz poziv za ročište podnositelju zahtjeva dostavlja se prigovor protustranke (čl. 4. st. 5. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv rješenja o prigovoru protustranke dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski sud (čl. 4. st. 6. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u, o žalbi na odluku o proglašenju izvršivosti prema članku 50. Uredbe odlučuje sud koji je donio odluku o proglašenju izvršivosti (mjesno nadležni okružni sud) u vijeću od tri suca (čl. 227.i st. 1. SloZN). SloZN ne propisuje izričito rok za podnošenje žalbe protiv odluke o proglašenju izvršivosti, već upućuje na članak 50. Uredbe koji, među ostalim, propisuje i rok. S druge strane, SloZN-om propisan je rok za odgovor na žalbu koji iznosi 30 dana od dana dostave žalbe. U trećem stavku članka 227.i SloZN-a propisano je da će sud odlučiti o žalbi nakon održavanja ročišta ako odluka o žalbi ovisi o spornim činjenicama.

Uredbom o nasljeđivanju propisan je rok od 30 dana od dostave odluke za podnošenje žalbe, a ako stranka protiv koje se zahtjeva izvršenje nema domicil u državi članici u kojoj je proglašena izvršivost odluke, nego u drugoj državi članici, rok za podnošenje žalbe je 60 dana i započinje teći od dana dostave odluke osobno stranci ili u mjestu njezina boravišta. Taj se rok ne može produljiti zbog udaljenosti (čl. 50. st. 5. Uredbe). Rok za podnošenje žalbe djeluje suspenzivno te dok on ne istekne i sve do donošenja odluke povodom tog pravnog lijeka ne mogu se poduzimati izvršne mjere, osim zaštitnih mjera, na imovini stranke protiv koje se zahtjeva izvršenje odluke (čl. 54. st. 3. Uredbe).

O žalbi se odlučuje prema pravilima kontradiktornog postupka (čl. 50. st. 3. Uredbe). Ako se stranka prema kojoj se zahtijeva izvršenje odluke ne pojavi pred sudom koji odlučuje o pravnom lijeku koji je uložio podnositelj zahtjeva, primjenjuju se odredbe članka 16. Uredbe, čak i u slučajevima u kojima stranka prema kojoj se zahtijeva izvršenje odluke nema domicil u jednoj od država članica (čl. 50. st. 4. Uredbe). Prema članku 16. stavku 1. Uredbe, ako se tuženik s uobičajenim boravištem u državi koja nije država članica, a u kojoj je pokrenut postupak ne upusti u postupak pred sudom, nadležni sud zastaje s postupkom sve dok se ne dokaže da je tuženiku pravodobno dostavljeno pismeno o pokretanju postupka, ili drugo odgovarajuće pismeno, tako da je mogao pripremiti svoju obranu ili da su u tom smislu poduzete sve potrebne mjere. Citirane odredbe Uredbe neće se primjenjivati ako pismeno o pokretanju postupka ili drugo odgovarajuće pismeno mora biti poslano iz jedne države članice u drugu. U tom potonjem slučaju primjenjuju se odredbe članka 19. Uredbe (EZ) br. 1393/2007 o dostavi pismena (čl. 16. st. 2. Uredbe). Ako nisu primjenjive odredbe Uredbe (EZ) br. 1393/2007 o dostavi pismena, a mora se dostaviti pismeno o pokretanju postupka ili drugo odgovarajuće pismeno u inozemstvu, primjenjuje se članak 15. HK-a iz 1965. o dostavi u inozemstvo (čl. 16. st. 3. Uredbe).

U povodu podnesenog pravnog lijeka, sud može odbiti zahtjev ili ukinuti odluku o izvršivosti samo zbog razloga navedenih u članku 40. Uredbe (razlozi za odbijanje priznanja; čl. 52. reč. 1. Uredbe). Odluku o pravnom lijeku sud donosi bez odgode (čl. 52. reč. 2. Uredbe). Odluka o žalbi može se osporavati samo u postupku o kojem je država članica obavijestila Komisiju u skladu sa člankom 78. Uredbe (čl. 51. Uredbe).

Izvršenje odluke o nasljeđivanju provodi se u skladu s nacionalnim pravilima države članice izvršenja.

11. Zastajanje s postupkom izvršenja odluke o nasljeđivanju

Sud države članice pred kojim je u tijeku postupak po žalbi protiv odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju (čl. 50. Uredbe) ili pak postupak u kojem se osporava odluka o toj žalbi (čl. 51. Uredbe), na zahtjev stranke protiv koje se zahtijeva izvršenje odluke, zastaje s postupkom ako je izvršenje odluke u državi članici podrijetla suspendirano zbog podnesene žalbe (čl. 53. Uredbe).

12. Privremene i zaštitne mjere

Radi osiguranja tražbine, podnositelj zahtjeva može uvjek zahtijevati privremene mjere, uključujući i zaštitne mjere, u skladu s pravom države članice izvršenja pa i kada nije tražio proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju (čl. 54. st. 1. Uredbe). Uz to, proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju uključuje *ex lege* i ovlast za određivanje zaštitnih mjer (čl. 54. st. 2. Uredbe). Također, i tijekom roka za podnošenje žalbe protiv odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju i sve do donošenja odluke povodom tog pravnog lijeka (čl. 50. st. 5. Uredbe) mogu se određivati zaštitne mjere na imovini stranke protiv koje se zahtjeva izvršenje odluke (čl. 54. st. 3. Uredbe).

13. Troškovi postupka i besplatna pravna pomoć

Uredba o nasljeđivanju sadrži odredbe o zabrani traženja osiguranja, jamstva ili pologa, bez obzira na njihov naziv, na temelju okolnosti stranog državljanstva stranke koja zahtjeva priznanje, proglašenje izvršivosti odnosno izvršenje odluke o nasljeđivanju donesene u drugoj državi članici ili okolnosti da nema domicil ili boravište u državi članici izvršenja (čl. 57. Uredbe).

Podnositelj zahtjeva za proglašenje izvršivosti odluke o nasljeđivanju kojemu je u državi članici podrijetla odobrena puna ili djelomična besplatna pravna pomoć ili oslobođenje plaćanja troškova postupka ima pravo u postupku za proglašenje izvršivosti na najširi mogući opseg pravne pomoći ili oslobođenja troškova predviđenih pravom države članice izvršenja (čl. 56. Uredbe). Pravo na besplatnu pravnu pomoć je jedno od općih principa zajamčeno u članku 47. Povelje EU-a o temeljnim pravima. Prema Uredbi o nasljeđivanju treba raditi razliku među slučajevima kada je podnositelju zahtjeva bila odobrena besplatna pravna pomoć u državi članici podrijetla te kada to nije bio slučaj (*arg. ex* čl. 56. Uredbe). U prvom slučaju, u literaturi se ističe da se načelo priznanja odnosi ne samo na stranu odluku već i na besplatnu pravnu pomoć tako da sud države članice izvršenja nije u mogućnosti ponovno ispitati imovinske i druge uvjete za ostvarivanje besplatne pravne pomoći (Popescu 2014: 117.). Budući da se opseg besplatne pravne pomoći razlikuje među državama članicama, podnositelju zahtjeva se jamči „najširi mogući opseg“ besplatne pravne pomoći. S druge strane, ističe se i da u kontekstu načela učinkovite pravne zaštite, sud države članice izvršenja je ovlašten provesti sumarnu ocjenu potrebe za besplatnom pravnom pomoći (Popescu 2014: 117.). Okolnost da podnositelju zahtjeva nije bila odobrena besplatna pravna pomoć u državi

članici podrijetla nije prepreka da on tu pomoć zahtijeva u državi članici izvršenja prema njezinu nacionalnom pravu (*arg. ex* čl. 56. Uredbe).

Prema članku 58. Uredbe, u državi članici izvršenja u postupku proglašenja izvršivosti odluke o nasljeđivanju nije dopušteno naplaćivati takse, pristojbe ili naknade izračunate prema vrijednosti konkretnog predmeta (čl. 58. Uredbe).

F. PRIHVAĆANJE I IZVRŠENJE JAVNIH ISPRAVA I SUDSKIH NAGODBI U NASLJEDNIM STVARIMA

1. Prihvaćanje javnih isprava u nasljednim stvarima

U cilju uvažavanja različitih sustava rješavanja nasljednopravnih stvari u državama članicama EU-a, Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju uzima u obzir i javne/autentične isprave⁵² (poput, npr., ugovora među strankama o podjeli ostavine, oporuka i ugovora o nasljeđivanju, izjava o prihvaćanju ili odricanju od nasljedstva). Posebna je, naime, vrijednost Uredbe u izjednačavanju javnih isprava sastavljenih u drugoj državi članici s javnim ispravama države članice foruma.

2. Javna isprava u nasljednim stvarima

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju sadrži autonomnu definiciju pojma javne isprave. Prema čl. 3. st. 1. (i) Uredbe, „javna isprava” podrazumijeva ispravu o nasljednoj stvari koja je službeno sastavljena ili registrirana kao javna isprava u državi članici i čija se autentičnost⁵³ odnosi na potpis i sadržaj javne isprave te koju je utvrdilo državno tijelo ili drugo tijelo koje je u tu svrhu ovlastila država članica podrijetla. Autentičnost javne isprave ne smije se miješati s materijalnom valjanošću akta kao pravnoga posla.

3. Dokazna snaga javne isprave u nasljednim stvarima

Javna isprava sastavljena u državi članici ima jednaku dokaznu snagu u drugoj državi članici kao što ima u državi članici podrijetla, ili učinak koji je tome najbliži, pod uvjetom da to nije očito u suprotnosti s javnim poretkom države članice u kojoj se traži prihvaćanje te isprave (čl. 59. st. 1. reč. 1. Uredbe). Tako prema hrvatskom pravu isprava koju je u propisanom

---

⁵² U službenom prijevodu Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju na hrvatskom jeziku koristi se i pojam javnih isprava i pojam autentičnih isprava (v. t. 58. – 66. Preamble Uredbe). V. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN> (5. 9. 2019.).

⁵³ U službenom prijevodu Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju na hrvatskom jeziku koristi se pojam „vjerodostojnost“ javne isprave (v. t. 62. Preamble Uredbe, čl. 3. st. 1. (i), čl. 59. st. 2. reč. 1. Uredbe). V. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN> (5. 9. 2019.).

obliku izdalo državno tijelo u granicama svoje nadležnosti te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje. Pritom je dopušteno dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena (čl. 230. Zakona o parničnom postupku⁵⁴). Opisana dokazna snaga javne isprave se u skladu sa člankom 59. stavkom 1. Uredbe proteže na druge države članice te se, među ostalim, njezin sadržaj može opisati odnosno dokazati korištenjem propisanih obrazaca.

Prilikom utvrđivanja dokazne snage javne isprave u drugoj državi članici trebalo bi uzeti u obzir prirodu i opseg dokazne snage te javne isprave u državi članici podrijetla (t. 61. Preamble Uredbe). Ako je u pravu države članice podrijetla propisan dokazni učinak javnoj ispravi koji ona nema prema pravu države članice prihvaćanja, budući da se u članku 59. stavku 1. rečenice 1. alternativno upućuje na „najsličniji učinak“ koji ta isprava može imati u državi članici podrijetla, trebalo bi uzeti da se ispravi ne može priznati jača dokazana snaga od one koja je predviđena u pravu države članice u kojoj se traži njezino prihvaćanje (usp. Dutta 2013: 20.).

Osoba koja želi koristiti javnu ispravu u drugoj državi članici može tražiti od tijela koje izdaje javnu ispravu u državi članici podrijetla ispunjavanje obrasca koji opisuje dokaznu snagu koju javna isprava ima u državi članici podrijetla, a koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 59. st. 1. reč. 2. Uredbe).⁵⁵

Empirijskim istraživanjem nastojalo se prikupiti iskustvene podatke od pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu u pogledu određivanja učinaka javne isprave, posebice „učinka koji je tome najbliži“ u kontekstu dokazne snage javne isprave.

Prilikom raspravljanja o ovom segmentu istraživanja praktičari u Hrvatskoj, u prvom redu javni bilježnici i suci, su uglavnom elaborirali u smjeru potrebnog praktičnog oprimjerjenja „učinka koji je tome najbliži“. Budući da se nitko od sudionika istraživanja u svojoj neposrednoj praksi nije susreo s konkretnim primjerom, iz dobivenih se nalaza dijelom

---

⁵⁴ Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske, Službeni list SFRJ, br. 4/77 – 35/91; Narodne novine RH, br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07 – v. Odluku USRH od 20. prosinca 2006., 84/08, 96/08 – v. Odluku USRH od 9. srpnja 2008., 123/08 – ispravak, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – v. Odluku USRH od 11. srpnja 2014., 70/19.

⁵⁵ V. Prilog 2. Provedbene uredbe br. 1329/2014, posebice t. 4. Obrasca II (Prilog 2.) Provedbene uredbe br. 1329/2014.

uočava i nepoznavanje ovoga učinka među sudionicima istraživanja. Ipak, neki od sudionika istraživanja obrazlažu u svojim odgovorima sljedeće: „*Pa ja mislim prema pravu države podrijetla. Ali kada bi se i pojavila takva jedna autentična isprava ili javna isprava nadležno tijelo bi moglo zatražiti i ovjeru, dakle, onaj obrazac da joj se pribavi. Obrazac iz Provedbene Uredbe uz Uredbu o nasljeđivanju u kojoj onda tijelo izdavatelj će u toj potvrdi odgovoriti na određena pitanja i koje se može iscrtati koja je to svrha i učinak u državi podrijetla.*“ (JB2_RH); „...ako isprave imaju jednaku pravnu snagu među državama članicama Europske unije onda ima jednaku snagu i u Hrvatskoj. To je isto jedno teoretsko pitanje, učinak koji je tome najbliži. Pa ako bih dvojila onda bih Uredbu Europske unije primijenila, ona je iznad nacionalnog prava. Ako bih dvojila.“ (S2_RH).

U Sloveniji također nitko od sudaca, javnih bilježnika i odvjetnika nije imao iskustva u slučajevima u kojima bi se trebao utvrditi »učinak koji je tome najbliži« javnih isprava. Prema mišljenju sudionika, takvi slučajevi nisu česti: »*Europski su kontinentalni sustavi toliko bliski da se još nisam susrela s javnim ispravama gdje bi se takav problem pojavio. U području zemljische knjige i nasljeđstva uopće ne, možda ponekad dvojba kod dokumenata u postupcima registracije, prava trgovačkih društava, ali koji nisu povezani s nasljeđivanjem.*« (N2_SI). Međutim, sudionici su većinom smatrali da sadržaj ovog učinka treba određivati pomoću prava države u kojoj se isprava izvršava: »*Zadaća slovenskog suda (u odnosu na stranu ispravu) bila bi ispitivanje prava i dopuna odluke tako da pronađe mogućnost provedbe na slovenskom području, na primjer u zemljischenoj knjizi. Da se pronađe neko usporedivo pravo.*« (N5_SI), kao i »*Obje (zemlje) moraju paziti. Država, koja prihvaca odnosno izdaje ovu ispravu, mora paziti hoće li uopće biti izvršiva. [...] Naravno, čini mi se da svaka država izvršiteljica mora tada preuzeti taj teret i nekako pokušati provesti odluku ... Iako pritom postoje problemi, u određenim postupcima bi se to moglo provući, ali u određenim postupcima, koji su kod nas više formalizirani, ne bi. Konkretno, zemljisna knjiga je vrlo formalizirana.*« (S4_SI).

4. Osporavanje autentičnosti javne isprave u nasljeđnim stvarima

Autentičnost⁵⁶ javne isprave može se osporavati samo pred sudovima države članice podrijetla, i to prema pravu te države (čl. 59. st. 2. reč. 1. Uredbe). Pritom je pojam „autentičnost“ autonomni koncept koji obuhvaća elemente poput istinitosti isprave, formalnih

---

⁵⁶ U službenom prijevodu Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju na hrvatskom jeziku koristi se pojam „vjerodostojnost“ javne isprave (v. t. 62. Preamble Uredbe, čl. 3. st. 1. (i), čl. 59. st. 2. reč. 1. Uredbe). V. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN> (5. 9. 2019.).

zahtjeva za ispravu, ovlasti tijela koja su sačinila ispravu i postupak u kojem je ona sačinjena (t. 62. Preambule Uredbe). Također, taj bi pojam obuhvaćao i činjenične elemente koje je u ispravi zabilježilo ovlašteno tijelo, poput činjenice da su se određene stranke pojavile pred tim tijelom određenog datuma te da su dale izjave koje su u ispravi zabilježene (t. 62. Preambule Uredbe). Javna isprava koja se osporava u državi članici podrijetla nema nikakvu dokaznu snagu u drugoj državi članici sve dok je postupak osporavanja pred nadležnim sudom u tijeku (čl. 59. st. 2. reč. 2. Uredbe). Javna isprava koja je kao posljedica spora proglašena nevaljanom trebala bi prestati imati bilo kakvu dokaznu snagu (t. 65. Preambule Uredbe).

5. Osporavanje pravnih akata ili pravnih odnosa utvrđenih javnom ispravom u nasljednim stvarima

Od osporavanja autentičnosti javne isprave, treba razlikovati osporavanje pravnih akata (poput, npr., ugovora o podjeli ostavine, oporuke ili ugovora o nasljeđivanju) ili pravnih odnosa (poput, npr., utvrđivanja nasljednika, njihovih dijelova ili drugih elemenata određenih prema mjerodavnom pravu za nasljeđivanje) koji su utvrđeni u javnoj ispravi (t. 63. Preambule Uredbe, čl. 59. st. 3. Uredbe). Pravni akti ili odnosi utvrđeni u javnoj ispravi osporavaju se pred nadležnim sudovima odnosno tijelima prema Uredbi i prema pravu mjerodavnom u skladu s poglavljem III. Uredbe (čl. 59. st. 3. reč. 1. Uredbe). Ako se pitanje koje se odnosi na pravne akte ili pravne odnose u nasljednim stvarima utvrđene u javnoj ispravi javi kao prethodno pitanje u postupku pred sudom (druge) države članice, tada je taj sud nadležan za to pitanje (t. 64. Preambule Uredbe, čl. 59. st. 4. Uredbe). Javna isprava koja se osporava nema u pogledu predmeta osporavanja (pravnog akta odnosno pravnog odnosa) dokaznu snagu u drugoj državi članici sve dok je postupak osporavanja pred nadležnim sudom u tijeku (čl. 59. st. 3. reč. 2. Uredbe).

6. Proglašenje izvršivosti javne isprave u nasljednim stvarima

U odnosu na sustav izvršenja odnosno proglašenja izvršivosti javne isprave, Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje primjenu istog sustava koji je uspostavljen za odluke o nasljeđivanju (čl. 60., čl. 45. – čl. 58. Uredbe). Posebnosti postoje u odnosu na razloge za pobijanje odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti javne isprave, a koje se sastoje u tome da je to moguće samo ako je izvršenje javne isprave u očitoj suprotnosti s javnim poretkom (*ordre public*) države članice izvršenja (čl. 60. st. 3. Uredbe).

Zahtjevu za proglašenje izvršivosti javne isprave u naslijednim stvarima prilaže se primjerak javne isprave koji ispunjava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine autentičnosti te ovjera koju izdaje nadležno tijelo države članice podrijetla koje sastavlja javnu ispravu, na zahtjev bilo koje zainteresirane stranke, na obrascu koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 60. st. 2. u vezi sa čl. 46. st. 3. Uredbe).⁵⁷

Za potrebe priznanja ili proglašenja ovršnosti (izvršivosti) javne isprave u drugoj državi članici, **prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe**, nadležna tijela u Republici Hrvatskoj za izdavanje ovjere su sud odnosno javni bilježnik koji je izdao javnu ispravu za koju se predlaže izdavanje ovjere (čl. 5. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe). Ako javni bilježnik utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za izdavanje ovjere, prijedlog zajedno s javnom ispravom i spisom predmeta dostaviti će radi odlučivanja općinskom судu na čijem se području nalazi njegovo sjedište. Pritom je javni bilježnik dužan pisano obrazložiti zašto smatra da nisu ispunjene pretpostavke za izdavanje ovjere te izvijestiti podnositelja prijedloga da je predmet upućen судu (čl. 5. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv rješenja općinskog судa kojim se odbija ili odbacuje prijedlog za izdavanje ovjere dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski суд (čl. 5. st. 4. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u, za izdavanje ovjere iz točke (b) stavka 3. članka 46. Uredbe u svrhu prihvaćanja ili proglašenja izvršivosti javne isprave u drugoj državi članici nadležan je ostavinski суд (čl. 227.k SloZN).

7. Sudska nagodba u naslijednim stvarima

U smislu Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju, „sudska nagodba” podrazumijeva nagodbu u naslijednoj stvari koju je prihvatio суд ili koja je sklopljena pred sudom tijekom postupka (čl. 3. st. 1. (h) Uredbe). Uredba sadrži, dakle, autonomno određenje sudske nagodbe u naslijednim stvarima.

8. Proglašenje izvršivosti sudske nagodbe u naslijednim stvarima

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje primjenu sustava koji je uspostavljen za odluke o nasljeđivanju na proglašenje izvršivosti sudske nagodbe u naslijednim stvarima (čl. 61., čl. 45. – čl. 58. Uredbe). Posebnosti postoje u odnosu na razloge za pobijanje odluke o zahtjevu za proglašenje izvršivosti sudske nagodbe, a koje se sastoje u tome da je to moguće samo ako

---

⁵⁷ V. Prilog 2. Provedbene uredbe br. 1329/2014.

je izvršenje sudske nagodbe u očitoj suprotnosti s javnim poretkom (*ordre public*) države članice izvršenja (čl. 61. st. 3. Uredbe).

Zahtjevu za proglašenje izvršivosti sudske nagodbe u naslijednim stvarima prilaže se primjerak sudske nagodbe koji ispunjava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine autentičnosti te ovjera koju izdaje sud države članice podrijetla koji je prihvatio nagodbu ili pred kojim je nagodba sklopljena, na zahtjev bilo koje zainteresirane stranke, na obrascu koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 61. st. 2. u vezi sa čl. 46. st. 3. Uredbe).⁵⁸

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, nadležno tijelo u Republici Hrvatskoj za izdavanje ovjere sudske nagodbe je sud pred kojim je sklopljena sudska nagodba (čl. 5. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv rješenja općinskog suda kojim se odbija ili odbacuje prijedlog za izdavanje ovjere dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski sud (čl. 5. st. 4. Zakona o provedbi Uredbe).

9. Nespojivost javnih isprava, sudske nagodbe te odluke o nasljeđivanju

Posebno je pitanje kako postupiti ako su nadležnom tijelu predočene dvije javne isprave koje su nespojive ili pak ako je javna isprava nespojiva s odlukom o nasljeđivanju. Ako bi u primjeni Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju tijelu bile predočene dvije nespojive javne isprave, tijelo bi trebalo riješiti pitanje kojoj ispravi, ako ikojoj, treba dati prednost, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja. Ako iz tih okolnosti nije jasno kojoj javnoj ispravi, ako ikojoj, treba dati prednost, o pitanju bi trebali odlučiti sudovi nadležni prema Uredbi, ili, ako se to pitanje pojavilo kao prethodno pitanje tijekom postupka, sud pred kojim je pokrenut taj postupak. U slučaju nespojivosti između javne isprave i odluke o nasljeđivanju, trebalo bi uzeti u obzir razloge za nepriznavanje odluka prema Uredbi (t. 66. Preamble Uredbe; *arg ex* čl. 40. st. 1. (c) i (d) Uredbe). Treba uzeti da bi to, također, vrijedilo i u slučaju nespojivosti sudske nagodbe te odluke o nasljeđivanju (*arg. ex:* čl. 40. st. 1. (c) i (d) u vezi sa čl. 61. st. 1. Uredbe).

Empirijskim istraživanjem nastojalo se prikupiti iskustvene podatke od pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu u pogledu nespojivosti javnih isprava, sudske nagodbe te odluka o nasljeđivanju.

Sudionici istraživanja u Hrvatskoj u pogledu nespojivosti javnih isprava raspravljaju najčešće na hipotetskoj osnovi i to na sljedeći način u skupini javnih bilježnika: „*Može se u praksi*

---

⁵⁸ V. Prilog 3. Provedbene uredbe br. 1329/2014.

dogoditi da imamo dvije javne isprave koje su na prvi pogled, između sebe kontradiktorne. Koje jedna isključuje drugu. Naravno da tada, osim o formi tih isprava, moramo obratiti pažnju i na sadržaj. Prvo što bi se potrudio učiniti je da uđem u sadržaj svake od tih isprava i da zapravo utvrdim koje su njihove namjene, koji je smisao te sudske nagodbe i na koji način se ona ima provesti, odnosno na koji način se ima provesti rješenje o nasljeđivanju. Sljedeće što bih, predočavajući te dokumente nasljednicima, upitao njih, da li oni imaju nekakav sporazumno pristup tim kontradiktornim ispravama i da li oni žele definirati na koji način uređiti i regulirati njihov odnos u kontekstu postupka gdje na stolu imamo prezentirane dvije, između sebe proturječne isprave. Kada i ako bi nasljednici iskazali sporazumno volju, da se žele pokoriti jednoj od tih isprava, onda bi ona meni bila mjerodavna. Ukoliko pak postoji spor, o tome koja je isprava primjenjiva, koja je mjerodavna, koja je ona prava, onda ne bih imao druge nego uputiti osobu, sudionike postupka na sudske postupak; unutar kojega bi se onda raspravila vjerodostojnost tih proturječnih javnih isprava i definiralo sudsakom presudom na koji način će se regulirati zapravo taj sporni odnos.“ (JB4_RH) odnosno u skupini sudaca: „Ako javna isprava nije spojiva s rješenjem o nasljeđivanju, nisam imala takvu situaciju, ali ja bih primijenila rješenje o nasljeđivanju. Svakako bih dala prednost rješenju o nasljeđivanju, primijenila bih ga, jer je rješenje o nasljeđivanju doneseno nakon provedenog ostavinskog postupka. To znači da se proveo ostavinski postupak i u tom ostavinskom postupku utvrđene su sve činjenice koje su potrebne. To bi me više, ukazalo na to rješenje. A sad, ja nisam imala takvu situaciju, to je isto taj praktični dio, ali bih svakako primijenila rješenje o nasljeđivanju.“ (S2_RH).

Suci, javni bilježnici i odvjetnici, koji su sudjelovali u istraživanju u Sloveniji, nisu imali praktično iskustvo s nespojivošću javnih isprava, sudske nagodbe i odluka o nasljeđivanju. O problemu su razmišljali hipotetski: »Problem je potrebno rješavati kod tijela koje se s time susreće. Kako to riješiti ... Ne znam, mislim da je potrebno najprije pogledati postoje li neka zadrška za izvršenje, ako nema zadrške ... [...] Ili pokrenuti neko preliminarno pitanje, možda je i to put ako postoje dilema na europskoj razini, odnosno pitanje primjene europskog prava ... Nekako iskoristiti mogućnost i tog puta.« (S4_SI) ili »Vjerojatno bi proveli dokazni postupak te bi se utvrdjivalo koja je činjenica vjerojatnija. Ako se radi o činjenici koja se može utvrditi u neparničnom postupku, izvodili bismo je mi, a ako je riječ o parničnoj (spornoj) stvari, uputili bismo na parnicu.« (S7_SI). Uključeni suci spomenuli su i mogućnost da tijelu ne bi istovremeno bili predočene nespojive isprave ili odluke, već bi prethodno jedna od isprava već bila izvršena: »Više se bojam da će i kod izvršavanja također doći do toga da će

prvi biti upisan, a drugi, koji će doći kasnije, morat će primijeniti institute koji mu budu dostupni. U zemljišnoj knjizi je to brisanje. Brisovna tužba. Tako da bi bila stvarna procjena te nespojivosti ... Pitanje je ne bi li prije ili kasnije došlo do parnice. Teško mogu zamisliti da bi obje isprave došle u isto vrijeme, da bi već zemljišna knjiga, kao ona koja upisuje pravo na nekretnini, otkrila koga bismo trebali (upisati). Prvog hoće. Drugi će, pak, morati doći do onoga što mu pripada nekim pravnim lijekom.« (S5_SI).

Pravnici kao i javni bilježnici izrazili su mišljenje da bi se bilo potrebno okrenuti izvoru isprave ili sudske odluke: »*Definitivno vam treba objašnjenje od tijela koje je izdalo ispravu i odatle najprije je potrebno dobiti kopiju originalne isprave, za koju tijelo potvrdi da je jednako originalu. To bi bio prvi korak..« (O2_SI) i »*Zasigurno se najlakše obratiti tamo gdje su bile izdane. U ovoj situaciji također zagovaram ono što i inače govorim, a to je da treba učiniti ispravno za ljude. Recimo, kao javni bilježnik pitati (stranog) javnog bilježnika što se može učiniti.« (N3_SI). Također su smatrali i da pojedinci trebaju koristiti odgovarajuće pravne lijekove: »*Postupak je u rukama nasljednika i oni imaju pravnu zaštitu. Onaj koji izvrši ne može snositi odgovornost. Od stranaka može zatražiti dopunu. Uvjereni sam da bi strankama pružio informacije i uputio ih na pravne lijekove.« (N5_SI).***

G. EUROPSKA POTVRDA O NASLJEĐIVANJU

1. Uspostava i svrha Europske potvrde o nasljeđivanju

Uvođenje Europske potvrde o nasljeđivanju predstavlja kvalitativni iskorak na području međunarodnog privatnog i postupovnog prava. Svrha je uvođenja Potvrde u olakšavanju pravnog položaja nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavine. Njome se, naime, mogu koristiti nasljednici, legatari, izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine (čl. 63. st. 1. Uredbe).

Prema članku 63. stavku 2. Uredbe, Potvrda se može koristiti za dokazivanje jedne ili više sljedećih stvari:

- a) status i/ili prava svakog nasljednika ili, ovisno o slučaju, svakog legatara navedenih u Potvrdi i njihove ostavinske/nasljedne dijelove;
- b) pripadnost određene imovine koja čini dio ostavine nasljednicima ili, ovisno o slučaju, legatarima navedenima u Potvrdi; te
- c) ovlasti osobe navedene u Potvrdi za izvršavanje oporuke ili upravljanje ostavinom.

Europska potvrda o nasljeđivanju ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama koriste za slične svrhe (t. 67. Preamble Uredbe, čl. 62. st. 3. reč. 1. Uredbe; v. Ivanc, Kraljić 2016: 256-257, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law 2010: 118-119.). Stoga korištenje Potvrde nije obvezno (čl. 62. st. 2. Uredbe). Ako je predočena Potvrda izdana u drugoj državi članici, tijelo kojem je ona predočena nije ovlašteno zahtijevati podnošenje odluke o nasljeđivanju, odnosno javnih isprava ili sudske nagodbe u naslijednim stvarima (t. 69. Preamble Uredbe). Problematični, stoga, mogu biti slučajevi u kojima su odluka o nasljeđivanju te Potvrda sadržajno proturječne budući da Uredba ne propisuje kojoj od njih dati prednost, posebice da bi (eventualno) Potvrda imala prednost u primjeni (usp. Popescu 2014: 103.).

U okviru projekta CISUR nastojalo se prikupiti podatke od pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu o pitanjima obvezatnosti Potvrde te odnosa Potvrde i odluke o nasljeđivanju.

U svezi izdavanje EPN-a kao i njezine uporabe temeljem rezultata istraživanja razvidno je da bitno iskustvenije raspravljuju javni bilježnici od sudaca u Hrvatskoj. U tom smislu pronalaze se slučajevi različitih iskustva, od onih javnih bilježnika koji uopće nisu imali iskustva s Potvrdom do onih koji elaboriraju svoja iskustvena zapažanja – „*U principu, svih pet puta zahtjev je podnio nasljednik, jedan od nasljednika, bio je ujedno i nositelj nekih prava.*“ (JB1_RH); „...za sada imam samo primjer da je nasljednika tražio izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju jer je naslijedio stan u Austriji i ja sam stranci pomogla, uputila ju na, znači, zahtjev za izdavanje Europske potvrde na propisanome obrascu iz Provedbene Uredbe, iako je tu važno za napomenuti da je Europski sud donio jednu odluku u kojoj je rekao da taj obrazac iz provedbene Uredbe zahtjeva nije obvezatan, bitno je ono što kaže sam članak Uredbe o zahtjevu za izdavanje Europske potvrde ali obrazac možda olakšava stvari jer je strukturiran i lakše prepoznatljiv.“ (JB2_RH); „*U svim našim postupcima izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju su to bili samo nasljednici, njima je trebala ta potvrda da bi ostvarili svoja nasljedna prava u drugoj državi članici EU. Tako da nismo imali situaciju da, vjerovnike ili eventualno druge osobe koje bi tražile.*“ (JB4_RH).

Za istaknuti je da suci u Hrvatskoj uglavnom imaju malo iskustva s primjenom te posebno je zanimljivo istaknuti primjere nesnalaženja u praksi – „*Ja sam imala jedan spis, osim onog rješenja, gdje je nasljednik tražio europsku potvrdu o nasljeđivanju. Iskustvo, pa kad je došao takav zahtjev na sud mi smo proslijedili da tu potvrdu izda javni bilježnik.*“ (S2_RH); „*Imala*

sam dosad znači samo jedno, jedno izdavanje europske potvrde o nasljeđivanju. I iskreno rečeno kad se uopće stranka pojavila da nam to traže, mi smo ovdje bili u čudu. Šta sad? Gdje to traži? Kod nas? Kod JB? Kako će se spis oformiti? Tko će voditi taj upisnik? Onaj popis izdanih potvrda? Vremensko važenje. tih šest mjeseci? Evo tu, baš, jedno dva, tri dana smo stranku takoreći ostavili na čekanju, dok se mi ovdje uopće zbrojimo i pobrojimo kako će se ta potvrda izdati. I to je bila jedna jedina koja je izdana od strane suda. I to je bio nasljednik naravno.“ (S1_RH).

Sudionici u slovenskom istraživanju imali su sva iskustva vezana uz izdavanje odnosno uporabu EPN. Najviše iskustva imali su suci koji su u skladu sa Zakonom o nasljeđivanju nadležni izdati potvrdu. Kao što se očekivalo, suci većih sudova imali su više iskustva. Suci su se složili da EPN nije obvezan za upis u odgovarajuće registre: »*Također jasno (strankama) kažemo da je prema uredbi dovoljno naše pravomoćno rješenje o nasljeđivanju, prevedeno od strane stalnog sudskog tumača. [...] Samo jedna stranka do sada, naime, kojoj se žurilo, rekla je 'u redu, ne želim, radije ćemo ići u to i podmiriti troškove, izdajte nam europsku potvrdu o nasljeđivanju i izdali smo ju« (S2_SI); i »*U osnovi ih mi zatim već na raspravi, ako se razmatra strana imovina, upozorimo da imaju mogućnost ostvarivati prava temeljem naše odluke na dva načina; ili priznanjem strane odluke u inozemstvu da naša odluka nije izravno izvršiva ili s Europskom potvrdom o nasljeđivanju. I u pravilu već na raspravi stranke podnose na zapisnik prijedlog u kojem navode izdavanje Europske potvrde. Da, uglavnom (se odlučuju za EPN). Vrlo malo ih se uključuje u postupak priznanja« (S5_SI). Citati također prikazuju kako način, na koji sud upućuje o mogućnosti izdavanja EPN, utječe na odluku stranaka kako će pristupiti izvršavanju prava u drugim državama članicama.**

Unatoč činjenici da EPN nije obvezan u skladu s Uredbom i da suci to znaju, neki imaju povratne informacije stranaka da tijela drugih država članica zahtijevaju EPN i da ne uzimaju u obzir nacionalne odluke o nasljeđivanju: »*Jedan primjer, mislim da je bio, ne znam je li iz Austrije ili Njemačke, kada je stranka zatražila europsku potvrdu o nasljeđivanju, ali ... Mi ju uvjek izdajemo, otkad vodimo ostavinske postupke, tako da ... Naravno, na njihov zahtjev, ali za nekretnine mislim da je sada već praksa i također mislim da im je jasno da rješenje o nasljeđivanju neće biti dovoljno.« (S6_SI) i »*Kako bi izbjegle eventualne komplikacije, stranke se najprije moraju raspitati kod nadležnog tijela, a gdje im glatko i do sada u svim slučajevima, unatoč tome da bi stvari trebale biti jasne, i dalje kažu da ako ne podnesu**

europsku potvrdu o nasljeđivanju, neće niti uzeti zahtjev, a kamoli da će ga razmatrati. To su izjave stranaka koje sam nisam provjeravao.« (S2_SI).

Odvjetnici su bili skloniji obveznoj prirodi EPN-a, na što je utjecalo i iskustvo drugih država članica, koje su zahtijevale potvrdu kao obveznu: »*Pa i namijenjeno je tome. Sa samim rješenjem, ne znam ... Ako dodete na njemački sud ili odete u banku sa slovenskim rješenjem o nasljeđivanju, reći će vam da odete po europsku potvrdu o nasljeđivanju, to nam treba, jer je prema uredbi to sada obrazac. ... Uredba je uredba i moraju je primjenjivati svi. Cilj je da bude jedan obrazac za sve i da ga razumijemo i znamo čemu je namijenjen te da ga se izdaje.*« (O1_SI) i »*Ne, ne (ukoliko bi stranka donijela rješenje o nasljeđivanju). U zemljivoj knjizi [...] u Hrvatskoj rečeno mi je da je uredbom tako propisano da to mora biti potvrda, obrazac, ali preveden, ovjeren, izvorno na hrvatski jezik.*« (O2_SI).

Javni bilježnici smatrali su da EPN nije obvezna i također su potvrdili da nije potrebna za upis u zemljivoj knjigu u Sloveniji: »*Potvrda zasigurno nije obvezna, dovoljna je nacionalna odluka. Mislim da u zemljivim knjigama to znaju i s time nema problema.*« (FSN_SI) ili »*Mislim da sam se susrela s jednim ili dva slučaja u kojima su rješenja o nasljeđivanju imala dovoljno identifikacijskih podataka za izravnu provedbu te su se stvari i uspješno provele.*« (N2_SI). Tijekom rasprave fokus grupe javni su bilježnici istaknuli jednu od mogućih okolnosti koja utječe na stajalište tijela o tome kojemu od instrumenata će dati prednost prilikom odlučivanja u naslijednim stvarima, nacionalnoj odluci o nasljeđivanju ili EPN-u: »*(Ako je) u nacionalnom rješenju o nasljeđivanju tarifa povezana s vrijednošću imovine, u europskoj potvrdi o nasljeđivanju postoji neka mala stalna vrijednost. [...] Tarifa bi trebala biti jednaka za oba instrumenta jer ako je negdje povezana s (vrijednošću) imovine, a negdje je stalna, oni koji je provode, namjerno ili nenamjerno, počet će a priori navoditi na skuplje rješenje. Stoga bi zakonodavac trebao pristupiti tako da ima isti sustav pristojbi za obje potvrde (instrumenta). Pa vjerojatno do toga ne bi dolazilo.*« (FSN_SI).

Europska potvrda o nasljeđivanju može se izdati dok je ostavinski postupak u tijeku ili nakon njegova okončanja.

2. Nadležno tijelo

Potvrdu izdaju sudovi u smislu Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju (čl. 3. st. 2. Uredbe) ili druga tijela odnosno osobe koje su nadležne u naslijednim stvarima (poput javnih bilježnika) u državi članici izdavanja, a čija se nadležnost određuje prema odredbama Poglavlja II. Uredbe

(čl. 64. Uredbe). Prepušteno je, dakle, državi članici da odredi nacionalnim zakonodavstvom koja su tijela nadležna za izdavanje Potvrde. To pritom ne moraju biti sudovi u smislu odredaba članka 3. stavka 2. Uredbe.

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, nadležna tijela za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju su općinski sud, odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda (čl. 6. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe). Sud povjerava provođenje postupka i odlučivanje o zahtjevu za izdavanje Potvrde javnom bilježniku pred kojim je u tijeku ili je pravomoćno okončan ostavinski postupak. Iznimno, sud će provesti postupak i odlučiti o zahtjevu za izdavanje Potvrde ako je pred sudom u tijeku ili je pravomoćno okončan ostavinski postupak (čl. 6. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u, zahtjev za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju iz članka 65. Uredbe podnosi se ostavinskom sudu (koji je, u skladu sa SloZS-om, mjesno nadležan općinski sud), a koji također odlučuje o zahtjevu za izdavanje Potvrde (čl. 227. st. 1. i 2. SloZN).

Budući da u Uredbi o nasljeđivanju nije upućeno na primjenu članka 17. Uredbe o litispendenciji, otvoreno je pitanje kako postupiti u slučaju kada je zahtjev za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju podnesen nadležnim tijelima različitih država članica (usp. Popescu 2014: 103; usp. Max Planck Institute for Comparative and International Private Law 2010: 139-140.).

U okviru projekta CISUR nastojalo se prikupiti podatke od pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu o tome kako postupiti ako je u više država članica podnesen zahtjev za izdavanje Potvrde.

O ovim primjerima javni bilježnici i suci u Hrvatskoj imaju dijelom različita promišljanja. Budući da se i u okviru istih skupina sudionika istraživanja pronalaze različita mišljenja i interpretacije iznosi se više različitih - „*Ako je u više država podnesen prijedlog za izdavanje potvrde, u Njemačkoj i Hrvatskoj, ne znam kako u praksi to zapravo funkcioniра, ali zastati i čekati zapravo dok ona država, tj. ono tijelo koje je prvo primilo zahtjev ne odluči o svojoj nadležnosti. I ako odluči da je nadležno, to prvo tijelo, onda ću se ja oglasiti nenadležnim. Ne znam kako bih to izvela, kojim odlukama, ali otprilike tako bi trebalo.*“ (JB1_RH); „*U načelu Europska potvrda o nasljeđivanju će se izdati nakon što je ostavinski postupak završen, ne bi se smjelo dešavati da se postupci u istom predmetu vode u više država članica. Ali tijelo koje*

*je prvo započelo trebalo bi imati primat, onda i u donošenju Europske potvrde o nasljeđivanju. Naravno, situacija će se dodatno komplikirati ako je tijelo koje je provodilo ostavinski postupak odlučilo samo o imovini na području države u kojoj se nalazi jer tada ne vidim, ustvari, način na koji se to može ispraviti.“ (JB2_RH); „...trebalo bi vidjeti tko je prvi, tko je prvi pokrenuo.“ (JB3_RH); „Pa moram reći da mi je malo nezamislivo da se istovremeno, odnosno u više država članica traži Europska potvrda. Dakle, krenimo od početka. Prije svega moramo definirati koje je tijelo nadležno za provedbu Europskog postupka. A tu je ono uobičajeno boravište kriterij, koji nam definira, nakon utvrđivanja svih potrebnih činjenica, dakle definira tijelo države članice u kojoj je pokojnik imao uobičajeno boravište, koje tijelo će provesti ostavinski postupak i samim time biti nadležno izdavati Europsku potvrdu o nasljeđivanju. Dakle, ako smo mi precizno i definitivno utvrdili uobičajeno boravište pokojnika, samim time imamo i definirano tijelo izdavatelja Europske potvrde, pa se samim time i ne može dogoditi istovremeno zahtijevanje takve potvrde u više država članica. Eventualno, hipotetski, samo u nekakvim neobičnim okolnostima kada ne bi bilo jasno koje je istinsko uobičajeno prebiva... uobičajeno boravište, mogli bi se hipotetski dogoditi da se ostavinski postupak započne u više država članica. Ali, to je po meni samo hipotetska mogućnost. U praksi, teško moguće da se dogoditi. Uostalom, moramo znati... uzet u obzir i onu odredbu Uredbe koja navodi da čak i kada bi neko tijelo koje, po kriteriju uobičajenog boravišta ne bi bilo nadležno provoditi postupak i samim time izdavati Europsku potvrdu, započne s postupkom i izda, dakle Europsku potvrdu, tu se ta nadležnost uspostavlja *questio facti*, samom tom činjenicom. Tako da ja ne mislim da će se u praksi događati zahtijevanja Europske potvrde u više država članica.“ (JB4_RH).*

Slično je i sa mišljenjima i interpretacijama sudaca u Hrvatskoj, od onih koji predlažu moguća rješenja – „Ja bih mu izdala potvrdu o onome što smo mi odlučili.“ (S1_RH); „Ja bih tražila od stranke da mi dade neki dokaz, dokument da ja vidim da je to zatraženo u nekoj drugoj državi i datum kad je zatraženo. Prvi datum unazad, tad treba riješiti zahtjev stranke. Dakle, onaj tko je prvi zaprimio zahtjev treba riješiti taj zahtjev.“ (S2_RH); „Mislim, taj zahtjev za izdavanje potvrde se može podnijeti samo u državi članici di je ta odluka donesena, nigdje drugdje. Potvrda izvršnosti. Znači, ako je rješenje o nasljeđivanju ili neka druga odluka vezana uz Uredbu, donesena u Republici Hrvatskoj, u, na našem sudu, onda se može samo kod nas podnijeti zahtjev za tu Potvrdu.“ (S3_RH), do onih koji propituju takvu mogućnost u praksi uopće - „Kako može uopće biti, potvrda o nasljeđivanju se izdaje u državi, gdje je doneseno rješenje o nasljeđivanju, a to rješenje o nasljeđivanju može biti doneseno samo u

jednoj državi. Znači, kako je uopće moguće da bude podneseno u više? Tipa, ako nama dođe netko da mu izdamo potvrdu o nasljeđivanju, a rješenje je doneseno u Austriji, mislim da tu taj zahtjev treba odbaciti. “ (S5_RH).

U istraživanju u Sloveniji o tom su pitanju uglavnom raspravljadi suci. Razmišljanja su bila usmjerena prvenstveno prema odredbama Uredbe o nadležnosti za odluke o nasljeđivanju i da samo sud, koji je odlučivao o nasljeđivanju, može izdati EPN: »*Mislim da je potvrda posljedica postupka. Dakle, ako mi netko samo podnese zahtjev za izdavanje potvrde, poslat će ga tamo gdje je bio postupak. Ne mogu potvrđivati ako ne znam što je bilo. [...] Ne mogu si zamisliti kako bi mogao netko realizirati izdavanje potvrde negdje drugdje osim tamo gdje se vodio postupak. Osim ako je to neka posebnost u vezi s nečim drugim.*« (S5_SI). Također se ističe razmišljanje da bi u praksi teško nastupio takav slučaj: »*Ali zapravo i ne može (doći do toga). [...] odnosno, za izdavanje europske potvrde o nasljeđivanju nadležan je sud koji je odlučivao o tom pitanju [...] no dobro, osim ako nije neka situacija u kojoj pojedina državna tijela ne bi znala za odluke drugog suda te bi svako izdalo svoje rješenje o nasljeđivanju [...] problem je što ne postoji neki jedinstveni portal na kojem bi sudovi provjeravali je li neki drugi sud već donio odluku.*« (S2_SI) i »*Ne može doći do toga da se provedu oba postupka, a da se za to ne zna, jer su naslijednici isti, možda da ne znaju jedni za druge. Trebalo bi pouzdano utvrditi tko je bio nadležan i u skladu s tim stranke na odgovarajući način uputiti da dokument koji, po našoj procjeni, nije izdalo nadležno tijelo, bude eliminiran.*« (S7_SI). Neki su smatrali da se pravilo članka 17. Uredbe o litispendenciji primjenjuje na cijeli postupak, a samim tim i na EPN: »*Ovaj se članak izričito odnosi na ostavinske postupke, dok je europska potvrda o nasljeđivanju samo provedba u smislu izdavanja te potvrde u nekom postupku koji se već odvijao. Naravno, smisleno bi (vrijedio taj članak). Ako bi sud zatim saznao da je rješenje izdano, vjerojatno bi bilo potrebno pokrenuti i neke druge postupke u vezi s već izdanim rješenjima o nasljeđivanju.*« (S2_SI) i »*Mislim da (taj članak) vrijedi za cijeli postupak. [...] Potrebno je nekako pratiti, iako je u početku bila pogrešna (nadležnost), ali nekako se ustalila i mislim da nema smisla nadležnost mijenjati u završnoj fazi.*« (S4_SI).

3. Zahtjev za Potvrdu

Potvrda se izdaje na zahtjev ovlaštene osobe (čl. 63. st. 1., čl. 65. st. 1. Uredbe), a obrazac na kojem se može podnijeti zahtjev kao i obrazac Potvrde sastavni su dijelovi Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 65. st. 2., čl. 67. st. 1. Uredbe).⁵⁹

Kao ovlaštene osobe da zahtijevaju izdavanje Europske potvrde o naslijđivanju u Uredbi su navedeni: nasljednici, legatari, izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuke ili upravitelji ostavine (čl. 63. st. 1., čl. 65. st. 1. Uredbe). Otvoreno je pitanje bi li i vjerovnici ostavine pripadali krugu osoba koje su ovlaštene zahtijevati izdavanje Potvrde u svrhu dokazivanja svojeg položaja te izvršavanja svojih prava (Ivanc, Kraljić 2016: 259; Aras Kramar 2018: 196).

U okviru projekta CISUR nastojalo se prikupiti podatke od pravnih praktičara koji primjenjuju Uredbu o tome bilježe li se u praksi slučajevi da je vjerovnik ostavine zahtijeva izdavanje Potvrde.

Rezultati istraživanja upućuju da su sudionici u Hrvatskoj suglasni u svezi pitanja zahtjeva za Potvrdu u smislu da primjenjuju odredbu Uredbe te ističu većinom nasljednike, a zatim i ostale uključene (legatare, izvšitelje oporuke ili upravitelje ostavine) kao one koji su ovlašteni zahtijevati izdavanje Potvrde. Svega jedan sudionik istraživanja – odvjetnik, spominje primjer vjerovnika te pritom ističe - „*Dakle, po meni nema tu praktično rješenje, oni koji su sudjelovali, koji su to i tražili to će i dobiti. A sad što se tiče vjerovnika, mislim da bi im se trebala, ali bi sad tu trebalo gledati ne uredbu i to po meni sad ne dolazi po domaćaju uredbe kao takve, nego trebalo bi gledati pravo po kojem vjerovnik ima tražbinu i na koji način on nju može ostvarivati u drugim državama. To bi bile druge uredbe ili nacionalno pravo, a ne sama uredba o naslijđivanju, oni koji su sudjelovali će dobiti, ali sami vjerovnici, jer i vjerovnici mogu biti iz trećih država, ako su oni dovoljno umiješani da saznaju da takvo što postoji, da to mogu s pravnim interesom ostvariti pa ako ništa drugo, mogu barem putem pravne pomoći, sudskim putem to ishoditi.*“ (O2_RH).

Uključeni u istraživanje u Sloveniji nisu se susretali sa slučajem da vjerovnik ostavitelja zahtijeva izdavanje potvrde o naslijđivanju: »*Nasljednici su obično ti koji to zahtijevaju. Vjerovnici su vrlo, vrlo oprezni u pogledu imovine u inozemstvu. Doista bi*

---

⁵⁹ V. Prilog 4. i 5. Provedbene uredbe br. 1329/2014.

morala biti ekstremna situacija, očito skrivanje imovine da bismo pokretali inozemne ovršne postupke. Svi se radije drže domaćih ovršnih postupaka. Imamo slučajeva gdje postoje europske potvrde i gdje se vjerovnici raspituju o imovini, ali vidimo da su fokusirani na slovenske postupke» (S5_SI). Među sucima je bilo različitih mišljenja o tome ima li vjerovnik pravo na izdavanje EPN-a. Neki su smatrali da ima pravo: »Da, naravno, izdala bih. Ali trebao bi pokazati interes, a u tom slučaju uvijek pokazuju interes, barem dosad. Podnesu zahtjev, prilažu čak i rješenje o ovrsi, ponekad i ugovor, kojim dokazuju dospjelu tražbinu. To se, naravno, pogleda i ako je stvar na mjestu...« (S4_SI). Drugi su bili suprotnog mišljenja: »Mislim da nema prava, jer bi ta pitanja trebao rješavati drugim putem [...] Trenutno ne vidim situaciju u kojoj bi to koristilo vjerovniku, jer ako se izda rješenje o nasljeđivanju i u njemu je naveden dužnik, onda se stvar može riješiti na drugi način, a ne sa samom europskom potvrdom o nasljeđivanju.« (S2_SI).

Ni odvjetnici nisu imali iskustva s vjerovnicima koji bi željeli EPN. Smatrali su da vjerovnik na to nema niti pravo: »A: Sa stajališta literature, kako sam čitao, ne. U literaturi se navodi da na temelju interpretacije uredbe vjerovnik ne bi imao pravo zahtijevati europsku potvrdu. Zanima me ako postavimo hipotetički ... Što on može napraviti s tom potvrdom? Hoće li ga poslati u zemljische knjige kako bi mogao sjesti na nekretninu? B: Ne može, jer je to zapravo namijenjeno nasljeđniku, da on dokaže. Vjerovnik nema nikakve veze s tim. Međutim, ako zna da neka nekretnina postoji, neka provede ovru nakon što se ona upiše.« (FSO_SI).

Slično su smatrali i javni bilježnici: »Zasigurno europska potvrda o nasljeđivanju nije namijenjena prvenstveno vjerovniku, već vjerojatno osobama iz članka 63. Uredbe. Dakle, nasljeđnicima, zapisovnicima, izvršiteljima oporuke, upraviteljima ostavine. Vjerojatno moraju vjerovnici, prema nacionalnom pravu tih država, poduzeti određene korake tamo gdje budu htjeli iz ostavine naplatiti svoja prava.« (FSN_SI).

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje sadržaj zahtjeva za izdavanje Potvrde (čl. 65. st. 3. Uredbe). Za podnošenje zahtjeva za izdavanje Potvrde može se koristiti i obrazac koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 65. st. 2. Uredbe; V. Prilog 4. Provedbene uredbe br. 1329/2014). To također određuje i hrvatski Zakon o provedbi Uredbe (čl. 7. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe). Obrazac zahtjeva iz Provedbene uredbe, dakle, nije obvezatan.

Prema članku 65. stavku 3. Uredbe br. 650/2012 o nasljeđivanju (prema službeno objavljenom prijevodu Uredbe na hrvatski jezik):

„Zahtjev mora sadržavati podatke navedene u nastavku, u mjeri u kojoj su ti podaci poznati podnositelju zahtjeva i nužni tijelu izdavanja za potvrđivanje elemenata za koje podnositelj zahtjeva želi potvrdu, i moraju joj biti priložene sve relevantne isprave u izvorniku ili preslikama koje ispunjavaju uvjete za utvrđivanje njezine autentičnosti, ne dovodeći u pitanje članak 66. stavak 2.:

- a) podatke o umrlome: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj (ako postoji), adresa u trenutku smrti, datum i mjesto smrti;
- b) podatke o podnositelju zahtjeva: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj (ako postoji), adresa i veza s umrlim, ako postoji;
- c) podatke o zastupniku podnositelja zahtjeva, ako ga ima: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, adresa i ovlasti zastupanja;
- d) podatke o bračnom ili izvanbračnom drugu umrlog i, ako postoje, o bivši bračnim ili izvanbračnim drugovima: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj (ako postoji) i adresa;
- e) podatke o drugim mogućim korisnicima na temelju raspolaganja imovinom zbog smrti i/ili po samom zakonu: prezime i osobno ime ili više njih ili naziv organizacije, identifikacijski broj (ako postoji) i adresa;
- f) planiranu namjenu Potvrde u skladu s člankom 63.;
- g) kontaktne podatke suda ili drugog nadležnog tijela koje se bavi ili se bavilo nasljeđivanjem kao takvim, ako je potrebno;
- h) elemente na kojima podnositelj zahtjeva, kako smatra prikladno, temelji svoje pravo na imovinu za nasljeđivanje kao korisnik i/ili svoje pravo izvršavanja oporuke umrlog i/ili pravo upravljanja ostavinom umrlog;
- i) naznaku o tome je li umrli izvršio raspolaganje imovinom zbog smrti; ako nisu priloženi ni izvornik ni preslika, naznaka o tome gdje se nalazi izvornik;
- j) naznaku o tome je li umrli sklopio bračni ugovor ili ugovor u pogledu odnosa koji može imati usporedive učinke s brakom; ako nisu priloženi ni izvornik ni preslika ugovora, naznaka o tome gdje se nalazi izvornik;
- k) naznaku o tome je li neki korisnik dao izjavu o prihvatu ili odricanju od nasljedstva;

- l) izjavu o tome da prema saznanjima podnositelja zahtjeva nije u tijeku spor o elementima za koje se traži potvrda;
- m) bilo koje druge podatke koje podnositelj zahtjeva smatra korisnim za potrebe izdavanja Potvrde.“

Budući da je propisani sadržaj zahtjeva za izdavanje Potvrde, kao i sam obrazac, kompleksan u praksi bi njegovo popunjavanje od strane korisnika moglo biti problematično, a na što ukazuju i podaci prikupljeni tijekom empirijskog istraživanja.

Rezultati istraživanja potvrđuju ovu teorijsku pretpostavku gdje su javni bilježnici u Hrvatskoj uglavnom isticali izazove svojih stranaka u ispunjavanju obrasca zahtjeva za izdavanje Potvrde, dok su suci navodili potrebu pomoći pojedinim strankama specifičnih skupina (stariji, osobe s nižom razinom obrazovanja i slično) prilikom njegova ispunjavanja. Međutim, sudionici istraživanja suglasni su oko problematičnosti njegova ispunjavanja. Ističu se pritom i primjeri da javni bilježnici unaprijed ispunjavaju obrazac za svoje klijente - „*Unaprijed sam pripremila i ispunila onaj unificirani obrazac*“ (JB1_RH).

Osim toga, rezultati istraživanja upućuju i na različite prakse popunjavanja obrasca Potvrde, gdje se pronalaze primjeri pojedinih sudova u Hrvatskoj koji zahtijevaju njegovo cjelovito popunjavanje kao i prijevod dok pojedini priznaju samo određene neophodne stavke.

U slovenskom istraživanju suci su također istaknuli složenost obrazaca i, prema tome, poteškoće za stranke koje zahtijevaju EPN: »*Naime, treba imati na umu da ovaj obrazac nije tako lako ispunjavati. Ovdje ima puno podataka, uključujući osobne podatke, koje mora zatim nasljednik, odnosno stranka koja zahtijeva te potvrde, također ispuniti. Ne ide na način da stranka dođe i kaže: 'željela bih europsku potvrdu o nasljeđivanju, iako smo imali i takvih slučajeva ... već treba ispuniti i dosta formalnosti. Te formalnosti nisu tako jednostavne za jednu prosječnu stranku. Za stranke također sumnjam da bi u većini slučajeva znale same ispuniti taj obrazac. Dakle, to je dosta zahtjevna stvar.*« (S2_SI).

4. Postupak i izdavanje Potvrde

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje postupanje nadležnog tijela za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju nakon što ono primi zahtjev za izdavanje Potvrde, kao i ovlasti nadležnog tijela. Nakon primitka zahtjeva za izdavanje Potvrde tijelo izdavanja provjerava podatke i izjave te isprave i druge dokaze koje je dostavio podnositelj zahtjeva, i pritom koristi svoje oficijelne (službene) ovlasti ako je to propisano njegovim (nacionalnim)

pravom ili pak poziva podnositelja zahtjeva na pružanje bilo kakvih dodatnih podataka koje smatra potrebnima (čl. 66. st. 1. Uredbe). Ako podnositelj zahtjeva nije priložio preslike relevantnih isprava koje zadovoljavaju uvjete nužne za utvrđivanje njihove autentičnosti, tijelo izdavanja Potvrde može prihvati druge dokaze (čl. 66. st. 2. Uredbe). Uz to, ako je to propisano pravom tijela izdavanja Potvrde i uz ispunjavanje pretpostavaka određenih *lex fori*, tijelo izdavanja može tražiti davanje izjave pod prisegom ili izjave na zapisnik (čl. 66. st. 3. Uredbe).

Tijelo izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju poduzima sve potrebne korake u obavljanju korisnika o zahtjevu za Potvrdu. Ako je to potrebno za utvrđivanje elemenata koji se trebaju potvrditi, ono saslušava bilo koju zainteresiranu osobu i bilo kojeg izvršitelja ili upravitelja te određuje javne objave radi davanja prilike drugim mogućim korisnicima da se pozovu na svoja prava (čl. 66. st. 4. Uredbe). Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe propisano je da se na obavljanje i pozivanje stranaka javnom objavom na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o nasljeđivanju⁶⁰ koje se odnose na pozivanje oglasom, a rok za javljanje sudu, odnosno javnom bilježniku je dva mjeseca od objave oglasa u Narodnim novinama (čl. 7. st. 2. Zakona o provedbi Uredbe). Upravo bi pozivanje i obavljanje stranaka oglasom u Narodnim novinama u praksi moglo biti problematično.

Također, i prikupljeni podaci u okviru empirijskog istraživanja ukazuju na otvorena pitanja u pogledu toga je li potrebno održavati ročište u povodu zahtjeva za izdavanje Potvrde, kao i u pogledu pitanja dostave poziva na ročište.

Tako u istraživanju provedenom u Hrvatskoj sudionici ističu: «*Ja sam imala samo slučaj, mislim, nemam problema s uručenjem potvrde, jer to u pravilu pokreće jedan od nasljednika koji je zainteresiran i njemu se to uručuje, a ovdje smo za ročište imali problema sa dostavom nasljednicima koji su sudjelovali u ostavinskom postupku, ali nisu primili poziv za ročište radi izdavanja europske potvrde o nasljeđivanju. Ja sam ga tada odgodila, jer je čovjek bio na godišnjem odmoru pa sam znala da će čovjek prije, ili poslije primiti poziv. Tada sam odredila novo kad sam bila sigurna da je poziv primljen. To mi je bilo malo dvojbeno da li, mislim, ta dostava poziva za samo ročište mora biti uredna kako bismo mi mogli izdati potvrdu, jer mislim, već smo donijeli rješenje o nasljeđivanju, a ne može u potvrdi biti ništa drugačije raspoređena. Evo kažem, nisam u praksi imala, na kraju taj slučaj*

---

⁶⁰ Narodne novine RH, br. 48/03, 163/03, 35/05 – v. čl. 1164. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, 127/13, 33/15, 14/19 (u dalnjem tekstu: HrZN).

da sam se morala susretati.“ (FGJB_RH); „Rješenje je bilo pravomoćno, nasljednica je podnijela zahtjev za izdavanje europske potvrde o nasljeđivanju i onda nakon toga je jedna od nasljednica zvala i rekla da ona ne namjerava preuzeti taj poziv za ročište i da ona s tim ne želi imati nikakve veze. Tu je onda nastao problem za nasljednicu, jer se onda dostava morala obaviti putem oglasne ploče, ali tu je jedan vremenski period koji onda mora proći dok se svi ti rokovi ispoštuju. Nismo imali drugog izbora, mi smo čak imali i kontakt od te gospođe i slali smo taj poziv, slali smo joj običnom poštom, molim vas dostaviti čemo vam preporučenom poštom. Međutim, kad je tu vrijeme počelo već odmicati, onda smo odlučili da ide na oglasnu ploču da gospodi možemo omogućiti. Jer ta nasljednica, morali smo ju zvati, iako ona nije naslijedila ovaj dio koji se tiče tog nekakvog novčanog, odnosno potraživanja od banke u inozemstvu. To je isto taj jedan moment, u kojem kad bi se moglo bilo bi dobro za korisnike da se tu nekako skrati taj, ne znam kako bi se sad to uopće moglo izvesti. „(FGJB_RH); „Bilo bi idealno kad bi na tom ročištu, kad se doneše (rješenje o nasljeđivanju – dodali autori) pa da se istovremeno izdaje i potvrda. „, (FGJB_RH); „Kad ljudima ti objasniš da oni moraju ponovno doći samo zbog toga da se ta forma zadovolji, onda stvarno to su komentari ono. ... Trudimo se dogоворити onda s tim ljudima da, objasnimo im da će dobiti poziv, da ne moraju svi dolaziti i da si ne trebaju raditi dodatne troškove ako zaista nemaju ništa protiv. Napravili smo si posebnu šprancu tog poziva gdje smo sve članke unutra naveli tako da znaju i onda obično dode taj koji je korisnik, koji je nasljednik i njemu se uručuju. Konstatiramo onda u zapisnik da ovi koji nisu došli da se ne protive, ako je uredna bila dostava, a bila je. „,(FGJB_RH).

U slovenskom istraživanju nisu navedena nikakva iskustva o ovom pitanju.

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju općenito određuje komunikaciju između nadležnih tijela za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju te nadležnih tijela drugih država članica bez da detaljnije propiše uvjete te suradnje. Tako nadležno tijelo države članice dostavlja na zahtjev tijelu izdavanja Potvrde druge države članice podatke iz zemljišnih knjiga, matičnih knjiga i upisnika u koji se upisuju isprave i činjenice od važnosti za nasljeđivanje ili za režim bračne stečevine ili ekvivalentni imovinski režim umrlog, ako bi to nadležno tijelo po nacionalnom pravu bilo ovlašteno dostaviti takve podatke drugom nacionalnom tijelu (čl. 66. st. 5. Uredbe).

Pravni praktičari u Hrvatskoj u okviru empirijskog istraživanja ocjenjuju takvu suradnju u razmjeni podataka potrebnih za izdavanje Potvrde iznimno važnom i potrebnom u rješavanju predmeta. Ističe se tako primjer - *“Ja bih skrenuo pozornost na točku 68 koja kaže da tijelo*

koje izdaju potvrdu, treba uzeti u obzir formalnosti koje se zahtijevaju za registraciju nepokretne imovine u državi članici u kojoj se vodi upisnik. U tu svrhu bi ova Uredba trebala previdjeti razmjenu podataka. Tada bih ja ukazao javnom bilježniku na to da se europska potvrda treba upisati u Hrvatskoj i uzme u obzir postupak i formalnosti u državi upisa zato jer je absolutno normalno da mi tražimo da bude sve opisano. Kad bi naš sud odbio upisati, iz razloga što nekretnine nisu ispravno označene, ili nedostaje OIB, po meni bi to bio legitiman razlog za odbijanje upisa. Ono što nije legitimno, evo već skoro dvije godine dolje u Dalmaciji čekam uknjižbu temeljem europske potvrde o nasljeđivanju i nije riješeno, ali mislim da to nema veze s europskom potvrdom o nasljeđivanju.” (O1_RH); “Problem je da ta isprava mora imati sve elemente koji naš Zakon o zemljišnim knjigama zahtjeva za uknjižbu. Po meni ako se radi o Sloveniji. Između nas i Slovenije. Oni imaju rješenje o nasljeđivanju, imaju zemljišnoknjižni sustav. Po meni bi trebala biti međusobna fleksibilnost, i ona razmjena podataka koju sam prije rekao. I po meni nema zapreke da uz prijevod pravomoćno rješenja o nasljeđivanju, ukoliko su točno naznačene nekretnine, čestice, ima sve elemente – da se knjiži izravno temeljem rješenja slovenskih ovdje i obrnuto, hrvatskih tamo.” (FGMJ_RH).

Suci, koji su sudjelovali u istraživanju u Sloveniji, naglasili su važnost učinkovite suradnje i razmjene informacija s tijelima drugih država članica. Rekli su da su, posebice na početku, kada se Uredba tek počela primjenjivati, postojale velike poteškoće u suradnji s tijelima drugih država članica. U međuvremenu su neki problemi riješeni, drugi ne: »*Početni problem bio je i pribavljanje informacija o imovini iz inozemstva. Taj problem i dalje postoji. Zato jer su vrlo različiti pravni sustavi. U Hrvatskoj je prva prepreka bila što su nam naplaćivali izvatke iz zemljišne knjige, ali onda su s tim prestali. Tako da sada dobivamo informacije. Veći je problem što države imaju vrlo različite baze podataka i vrlo različite osnove po kojima to pribavljamo. [...] Kod nas je utvrđenje imovine bitna komponenta ostavinskog postupka. Moramo utvrditi što nasljeđujemo. Postojanje imovine jedan je od uvjeta nasljeđivanja, dok to nije nužno slučaj u inozemstvu.*« (S5_SI) ili »*U Hrvatskoj su u početku stvari bile malo složenije [...] tako da smo imali problema s pribavljanjem podataka o nekretninama [...] Kako bismo to riješili, potrebni su nam podaci o nekretninama, a koje stranke obično ne znaju same. Hrvatska, poput Slovenije, ima također elektroničku bazu zemljišne knjige, ali je naravno, kao i kod nas, njeno pretraživanje moguće samo ako znamo broj katastarske čestice. Zbog toga smo se obratili nadležnim sudovima u Republici Hrvatskoj te od njih zatražili, sukladno uredbi o prikupljanju dokaza u građanskim i trgovackim stvarima, prosljeđivanje podataka o nekretninama ostavitelja. Rokovi, utvrđeni ovom*

Uredbom, u početku se nisu poštivali. Sada, kada surađujemo, stvari su se pokrenule, stabilizirale i stvari sada nekako funkcioniraju.« (S2_SI) te »Dok je dobivanje podataka iz inozemstva vrlo teško, a ponekad i dugotrajno, što se Njemačke tiče, to nekako ide brže. Problem je Austrija, stvari se vuku. [...] (obraćamo se) izravno bankama, gruntovnici tamo gdje je ostavitelj neko vrijeme živio, ukoliko taj podatak pronađemo u Sloveniji. Dakle, postoje problemi, trudimo se kako najbolje znamo, kada ne ide, kada se stvari zaustave, angažiramo i same stranke, jer znaju više o tome gdje je ostavitelj imao neku imovinu. U osnovi je to nesređeno. Jednostavno se moramo angažirati i snaći. Moramo biti snalažljivi, da tako kažem.« (S4_SI).

Kao što je naznačeno prethodnim citatom, sudovi se uvelike oslanjaju na podatke koje im prosljede stranke: "U tom smo, dakle, slučaju ovisimo o informacijama koje nam dostavljaju stranke jer ne postoji jedinstvena evidencija na europskoj razini.« (S4_SI) i »Stranke su nam i same dostavile podatke o nekretninama« (S2_SI).

Nedostaju im neki ustaljeni načini komunikacije, jer se to u svakom slučaju odvija drugačije: »Možda bi bilo prikladno da u Hrvatskoj postoji određena osoba ili tijelo koje je središnje samo za ostavinska pitanja budući da ima puno ostavinskih postupaka. Upravo s Hrvatskom. Mnogi Slovenci posjeduju nekretninu u Hrvatskoj. Da postoji jedna kontaktna točka za vođenje registra odnosno... Evidentirala ostavinske postupke koji su u tijeku nakon određenih pokojnika.« (S4_SI).

Tijelo izdavanja izdaje Europsku potvrdu o nasljeđivanju bez odgode, a pritom koristi obrazac Potvrde koji je sastavni dio Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 67. st. 1. reč. 1 i 2. Uredbe; Prilog 5. Provedbene uredbe br. 1329/2014.). Pritom propisani slučajevi kada tijelo izdavanja posebno neće izdati Potvrdu. Tijelo izdavanja ne izdaje Potvrdu posebno ako:

- a) se elementi koji se trebaju potvrditi osporavaju; ili
- b) Potvrda ne bi bila u skladu s odlukom koja obuhvaća iste elemente (čl. 67. st. 1. reč. 3. Uredbe).

Tijelo izdavanja Potvrde poduzima sve potrebne korake u obavještavanju korisnika o izdavanju Potvrde (čl. 67. st. 2. Uredbe).

Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe propisano je da općinski sud, odnosno javni bilježnik izdaje Potvrdu na propisanom obrascu te dostavlja strankama ovjerenu presliku potvrde (čl. 7. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe). Upitno je, uzimajući u obzir određenje osoba

koje mogu zahtijevati izdavanje Potvrde kao stranaka postupka (čl. 63. st. 1. Uredbe, čl. 7. st. 2. Zakona o provedbi Uredbe), kojim se sve osobama mora dostaviti ovjerena preslika Potvrde, posebice uzimajući u obzir da je Zakonom određeno da se rok valjanosti potvrde od šest mjeseci u smislu članka 70. stavka 3. Uredbe računa od trenutka izdavanja Potvrde (čl. 7. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe). Rok valjanosti Potvrde, naime, može proteći dok se pokušava s dostavama Potvrde „svim“ strankama.

Podatci prikupljeni u okviru empirijskog istraživanja pokazuju da hrvatski pravni praktičari koji primjenjuju Uredbu Potvrdu dostavljaju najčešće nasljednicima te još navode kao moguće i legatare, izvšitelje oporuke ili upravitelje ostavine. U svezi roka valjanosti najviše se raspravljalio u okviru provedenih fokus grupa gdje su sudionici isticali sljedeće – *“Ja sam imao taj slučaj o kome će vam govoriti, to je gospodin iz Minhena, čija valjanost potvrde temeljem koje je pokušao ostvariti svoje pravo je istekla. Nakon čega se obratio meni s upitom i onda sam ga zamolio da mi donesene ovjerenu presliku te iste potvrde. Jer minhenski sud je artikulirao taj dokument da se radi o preslici već ranije nastale potvrde. Zašto? Jer ako je potvrda istekla u svojoj valjanosti, za očekivati je da će registar odbaciti zahtjev za uknjižbu, jer je uvidom u tu potvrdu video da je njezino trajanje isteklo.”* (FGJB_RH); *“Mi tretiramo tu EPN kao i domaću odluku i tu nema nikakve razlike. Naravno s rokom valjanosti koju ona ima kao takva. To znači ono što je nama ključno prilikom provedbe. Tako da ne tretiramo odluke na drugačiji način, jednako im pristupamo?”* (FGS_RH); *“Ja sam imao slučaj da istekla njemačka europska potvrda o nasljeđivanju, izdata po njemačkom sudu, upravo zbog okolnosti što se pred hrvatskim sudom vodio postupak uknjižbe po toj invalidnoj potvrdi. I hrvatski su sudovi odbijali zahtjev odvjetnika koji se pozivao na tu europsku potvrdu o nasljeđivanju i samim time je protekao je rok njezina važenja. I kada se klijent obratio meni, tražeći da mu ja pokušam riješiti taj gordijski čvor, ne mogavši upisati svoje pravo po toj invalidnoj potvrdi, zamolio sam ga da mi doneše aktualnu potvrdu, da se obrati sudu radi izdavanja. Nisam tada znao hoće li mu izdati novu ili će mu produljiti tu već izdatu i onda mi se vratio sa praktički produljenjem roka te već izdate potvrde. Tako da iz toga slijedi, u principu je zaključak, da njemački sudovi produljivanju valjanost već izdate potvrde. I ta je potvrda je bila jednako tako invalidna, odnosno produljena valjanost te potvrde nije popravila ovaj nedostatak pa je to bio profesionalni izazov.”* (FGMJ_RH).

Slovenski suci EPN također dostavljaju prvenstveno nasljednicima. U intervjuima su se pojavljivala malo drugačija mišljenja u vezi postupanju kada ima više nasljednika, a EPN zahtijeva samo jedan od njih: »*Postoje tri nasljednika. Jedan predlaže izdavanje EPN-a, a*

preostala dva trebaju biti obaviještena. Međutim, praksa je takva da je samo onaj koji predlaže zainteresiran za dobivanje potvrde. Također ne znam zašto bi ju svi trebali dobiti, jer se, na kraju krajeva, tiče samo osobe koja je u rješenju navedena, odnosno osobe kojoj je potvrda potrebna.« (S1_SI).

»Najprije je potrebno pribaviti sve podatke, mora biti placena sudska pristojba, za ispunjavanje potvrde potrebni su podaci koji su u principu u spisu, a ako ih nema, od stranke se zahtijeva dopuna. Zatim se izdaje rješenje u kojem se izdaje potvrda i prilog tog rješenja je taj obrazac. U kompletu. Postoje dva akta. Da (oba se dostavljaju svim strankama).« (S4_SI)

»Mi ju dostavljamo samo osobi koja ju zatraži. Međutim, zapravo izdajemo potvrde s rješenjem. Rješenje da je izdana potvrda dostavljamo svim strankama. Zato da budu upoznate da je netko primio potvrdu. Ta se dilema obično uopće ne pojavljuje, jer se na ročištu dogovorimo kome treba potvrda i zašto. Dakle, nema nekih elemenata iznenađenja. Ponekad zahtijevaju svi, ali niti ne bi trebali svi. Ponekad zahtijeva samo jedan, a svi se slože s tim da to bude samo jedan. Dosta potvrda izdano je samo za rezervu jer to nije neki trošak. Mislim da je pristojba negdje oko trideset eura.« (S5_SI).

Slovenski ZN određuje samo tijelo nadležno za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju (općinski sud kao ostavinski sud). Dodatno sadrži odredbe o pravnim lijekovima protiv rješenja kojim sud odlučuje o zahtjevu za izdavanje Potvrde i privremenoj odgodi učinaka te Potvrde. Što se tiče preostalih pitanja, odredbe Uredbe izravno se primjenjuju.

5. Sadržaj Potvrde

Obrazac Europske potvrde o nasljeđivanju je sastavni dio Priloga 5. Provedbene uredbe br. 1329/2014 (čl. 67. st. 1. reč. 1 i 2. Uredbe).

Prema članku 68. Uredbe (prema službeno objavljenom prijevodu Uredbe na hrvatski jezik):

„Potvrda mora sadržavati sljedeće podatke, u mjeri potrebnoj za svrhu za koje se izdaje:

- a) naziv i adresu tijela izdavanja;
- b) referentni broj predmeta;
- c) elemente na temelju kojih se tijelo izdavanja smatra nadležnim za izdavanje Potvrde;
- d) datum izdavanja;

- e) podatke o podnositelju zahtjeva: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj (ako postoji), adresa i veza s umrlim, ako postoji;
- f) podatke o umrlom: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj (ako postoji), adresa u trenutku smrti, datum i mjesto smrti;
- g) podatke o korisnicima: prezime (prezime prilikom rođenja, ako postoji), osobno ime ili više njih te identifikacijski broj (ako postoji);
- h) podatke o bračnom ugovoru koji je sklopio umrli ili, ako postoji, o ugovoru koji je sklopio umrli u kontekstu odnosa za koji se po pravu mjerodavnog za takav odnos smatra da ima usporedive učinke s brakom te podatke o režimu bračne stećevine ili ekvivalentnom imovinskom režimu;
- i) pravo mjerodavno za nasljeđivanje te elemente na temelju kojih je to pravo utvrđeno;
- j) podatke o tome je li nasljeđivanje oporučno ili zakonsko, uključujući podatke o elementima iz kojih proizlaze prava i/ili ovlasti nasljednika, legatara, izvršitelja oporuka ili upravitelja ostavinom;
- k) ako je potrebno, podatke o svakom korisniku u pogledu načina prihvata ili odricanja od nasljeđstva;
- l) dio svakog nasljednika te, ako je potrebno, popis prava i/ili imovine za svakog nasljednika;
- m) popis prava i/ili imovine za svakog legatara;
- n) ograničenja prava nasljednika i, prema potrebi, legatara po pravu mjerodavnog za nasljeđivanje i/ili po raspolaganju imovinom zbog smrti;
- o) ovlasti izvršitelja oporuke i/ili upravitelja ostavinom i ograničenja tih ovlasti po pravu mjerodavnog za nasljeđivanje i/ili po raspolaganju imovinom zbog smrti.“

Hrvatski pravni praktičari koji su sudjelovali u empirijskom istraživanju ocjenjuju obrazac Europske potvrde o nasljeđivanju, na sljedeći način: „*Malo imam tu neku kritiku na tu EPN, jer to je po meni suvišno da to bude ovako veliki obrazac na dvadeset, dvadeset dvije stranice. Da se o sve mora prevoditi na naš jezik, da bi se to provelo i stranke su u nekoliko slučaja negodovale da to košta jako puno, to je skoro dve hiljade kuna i ja sam čak u onom intervju rekla, da bi se to moglo nekako po državama napraviti ili izvod iz te potvrde. Da oni to malo promjene, jer ovo mi se čini dosta neprimjereno da stranke toliko plaćaju. Može biti da su oni imali ideju da će naši sudovi prihvati samo potvrdu, bez prijevoda, da će to direktno ići. A*

mi to ne možemo podnijeti kao prijedlog za upis pa ta potvrda pa mi još pišemo zapisnik o posvjedočenju činjenica. Pa to nekako opišemo sudu, šta zapravo on treba napraviti...“ (FGMJ_RH).

Sudionici u slovenskom dijelu istraživanja također su bili kritični prema duljini i složenosti obrasca, posebno u pogledu prevodenja obrasca na jezik države članice u kojoj bi se trebao koristiti i troškova koji time nastanu za stranku: »*Moje je osobno mišljenje, to nije mišljenje suda, da je to složenije i za stranku, usuđujem se reći da je i skuplje.*« (S2_SI) ili »*Dakle, prije svega, obrazac Europske potvrde o nasljeđivanju izuzetno je nespretan, nepregledan i ... neugodan.*« (S5_SI). Pojavljivala su se i razmišljanja u vezi s oblikom EPN-a: »*Nigdje, čak ni formalno, nije bilo točno određeno koji bi oblik trebala imati. Moramo li mi to uvezati, treba li se pečatirati, po stranicama ili kako pružiti neki formalni oblik koji bi ukazivao na ozbiljnost onoga što predajemo, iskreno govoreći. Dakle, to je na neki način otvoreno pitanje.*« (S5_SI)

Mnogi su smatrali da su zahtjevi tijela za prijevodom EPN-a neutemeljeni i opterećuju stranku: »*U početku bi za nekretnine u Hrvatskoj došli nasljeđnici te smo im izdali europsku potvrdu, rekli su da mora biti prevedena, što se ne čini logičnim [...] izdajemo im ovu europsku potvrdu, koja je unutar jedinstvenog obrasca, u Hrvatskoj također imaju isti obrazac i ne vidim razlog zašto su to morali činiti. [...] Neka se radije prevodi rješenje o nasljeđivanju, ako se već mora jer je na dvije stranice, a ne 16 stranica europske potvrde.*« (S3_SI) i »*Ovo je, na kraju krajeva, obrazac, a sud bi ga trebao pročitati. Ali oni su to odbili i sud nije dopustio upis temeljem Europske potvrde o nasljeđivanju na stranom jeziku. Zatim smo pitali stranku hoće li se žaliti, sama bih se, naravno, žalila, ali je stranka rekla da neće. Zbog toga smo preveli samo ovaj dio obrasca koji govori tko je ostavitelj, tko je nasljeđnik i što se nasljeđuje. Sve ostalo nismo. Sada imamo prijevod na tri stranice, to nije preveliki trošak i to bi trebalo biti dovoljno za sud.*« (FSMJ_SI).

Intervjui sa sucima pokazuju da je pristup rješavanju pitanja jezika na kojem se izdaje EPN vrlo različit, na primjer:

- »*Zato što ga ispunjavamo ručno. Na oba jezika, jer države ponovno zahtijevaju prijevod. Smatram da nije opravданo zahtijevati prijevod europske potvrde o nasljeđivanju, iako je na nekom drugom jeziku ... U konačnici obrazac je standardiziran i lako se može utvrditi kakav je sadržaj, ali zahtijevaju prijevode.*« (S4_SI);

- »Obrazac se odmah pretvori u hrvatski jezik, ali ono što je napisano mora biti na hrvatskom jeziku jer ako nije, ostaje na slovenskom jeziku. Da (napišemo na hrvatskom jeziku). Kod nas je praksa da to ispunjavaju stručni suradnici, a zatim obrazac prosljedimo na ispunjavanje. Zadnji put je napisala na slovenskom jeziku, odnosno 'nepremičnina' je napisala »nekretnina«, vidjet ćemo ..« (S6_SI); ili

- „Recimo, velika dilema na početku bila je na kojem se jeziku provodi. Posebice zato što su suci uz granicu rekli, 'da, jer ti treba za ostvarivanje prava u Italiji, u Austriji, u Hrvatskoj, naravno da im treba na tom jeziku'. U Ljubljani smo malo odmaknuti od toga i ne čini mi se samo po sebi razumljivo da sudac treba znati njemački, talijanski ili hrvatski kao neposredni susjedi ili mađarski, jer više nismo na području dvojezičnih zajednica i više zauzimamo stajalište da je pretežni jezik slovenski te se stoga mora napraviti prijevod za koji se dužna stranka pobrinuti sama. No, to ni nije neki problem, jer su obrasci već isti i postoje na svim jezicima. Mogli bismo popunjavati obrazac koji ima neku njemačku osnovu, englesku osnovu, portugalsku osnovu, problem je u tome što je u njega potrebno napisati i neki sadržaj. Sam kao sudac potvrđujem slovenski sadržaj.« (S5_SI).

Odvjetnici su također smatrali da je prevođenje EPN-a financijski opterećujuće za stranke: »Nakon uredbe je bilo rečeno će sada sve biti lakše i ugodnije za stranke, ali ... Utvrdila sam da strankama nije lakše, već je samo skuplje... To je na slovenskom, naše tijelo, izdavatelj potvrde je slovenski sud, a slovenski sud posluje na slovenskom. Ne može mi izdati hrvatsku potvrdu.« (O2_SI).

Kod javnih bilježnika, s druge strane, prevladavalo je mišljenje da duljina EPN-a ne bi trebala negativno utjecati na stranku i ne bi trebala odvraćati od upotrebe obrasca, jer: »Svaki prevoditelj uzima kao osnovu obrazac na nacionalnom jeziku i prevodi samo one tekstualne dijelove, koji su važni. To je minimalno, mislim da je manje od pola stranice. Prevedeš da su predmet nasljeđivanja te i te nekretnine... Uglavnom, u ovoj potvrdi nema neki strašnih tekstova, a prijevod je dostupan na web stranicama. Mislim da nema prevoditelja koji bi zahtijevao za jedan obrazac, koji već postoji, cijenu za prijevod. I da su te cijene male. Upravo radim za odvjetnicu, koja je ujedno i sudski tumač, neku njemačku potvrdu ... I rekla je da je sudskim tumačima jasno da prevodiš samo to, a ne sam tekst obrasca.« (FSN_SI).

6. Učinci Potvrde

Europska potvrda o nasljeđivanju ima učinke u svim državama članicama te za to nije potreban poseban postupak njezina prihvaćanja (čl. 69. st. 1. Uredbe). Posebno se ne zahtijeva legalizacija ni bilo koja druga formalnost u pogledu prihvaćanja učinaka Potvrde u drugim državama članicama (čl. 74. Uredbe). Osim toga, nije dopuštena niti kontrola Europske potvrde o nasljeđivanju s aspekta javnog poretku (*ordre public*), ili nadležnosti tijela izdavanja ili pak njezine sukladnosti s odredbama Uredbe o sadržaju Potvrde (čl. 68. Uredbe) u državi članici u kojoj se Potvrda koristi (državi članici njezina „prihvaćanja“) (*arg ex*: čl. 69. st. 1., čl. 71. Uredbe).

Ona nije javna isprava u smislu kako je određuje Uredba, ali ima dokaznu snagu te se predmijeva da istinito dokazuje elemente koji su utvrđeni prema mjerodavnom pravu za nasljeđivanje ili prema bilo kojem drugom mjerodavnom pravu za određene elemente (čl. 69. st. 2. reč. 1. Uredbe). Uz to, predmijeva se da osoba koja je u Potvrdi navedena kao nasljednik, legatar, izvršitelj oporuke ili upravitelj ostavine ima status naveden u Potvrdi i/ili prava ili ovlasti navedene u Potvrdi, bez ikakvih uvjeta i/ili ograničenja prava ili ovlasti, osim onih navedenih u Potvrdi (čl. 69. st. 2. reč. 2. Uredbe). Dokazna snaga Potvrde, međutim, ne odnosi se na elemente koji nisu propisani Uredbom, poput pitanja srodstva ili pitanja je li određena imovina pripadala ostavitelju (t. 71. Preamble Uredbe).

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje položaj i zaštitu trećih osoba u dobroj vjeri. Svaka osoba koja postupajući na temelju podataka iz Potvrde izvrši plaćanja ili prenese imovinu osobi navedenoj u Potvrdi kao ovlaštenoj prihvatiti plaćanja ili imovinu smatra se da je izvršila transakciju s osobom ovlaštenom prihvatiti plaćanja ili imovinu, osim ako zna da sadržaj Potvrde nije istinit ili nije svjesna te neistinitosti zbog krajnje nepažnje (čl. 69. st. 3. Uredbe). Osim toga, ako osoba navedena u Potvrdi kao ovlaštena za raspolaganje ostavinom raspolaze tom imovinom u korist druge osobe, za tu drugu osobu se smatra, ako postupa na temelju podataka iz Potvrde, da je izvršila transakciju s osobom ovlaštenom za raspolaganje odnosnom imovinom, osim ako zna da sadržaj Potvrde nije istinit ili je nesvesna te neistinitosti zbog krajnje nepažnje (čl. 69. st. 4. Uredbe).

Zaštitu bi trebalo osigurati ako su predočeni ovjereni primjeri Potvrde koji su još uvijek valjni (t. 71. Preamble Uredbe, čl. 70. Uredbe). Pritom Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju ne određuje pitanje učinaka takvog stjecanja imovine od strane treće osobe (t. 71. Preamble Uredbe).

Posebice treba istaknuti da je Potvrda valjana isprava za upis prijenosa imovine na temelju nasljeđivanja u upisnike države članice, poput zemljišnih knjiga. Međutim, budući da je postupak upisa propisan nacionalnim pravom države članice registra, država članica koja izdaje Potvrdu trebala bi voditi računa o formalnim zahtjevima za upis propisanim pravom te države članice (čl. 69. st. 5., čl. 1. st. 2. (k) i (l); t. 68. Preamble Uredbe). Pritom bi tijela nadležna za upis imovine u odgovarajuće upisnike mogla tražiti od osobe koja zahtijeva upis i dodatne podatke ili dodatne isprave koje su potrebne prema pravu države članice u kojoj se vodi upisnik (poput, npr., isprave o plaćanju poreza) (t. 18. Preamble Uredbe).

Zahtjevi za upis u upisnik prava na pokretnoj i nepokretnoj imovini isključeni su iz materijalnog područja primjene Uredbe (čl. 1. st. 2. (l) Uredbe). Pravo države članice u kojoj se nalazi upisnik (poput zemljišnih knjiga za nekretnine) mjerodavno je za određivanje nadležnih tijela te pretpostavaka i postupka upisa (t. 18. Preamble Uredbe). Učinci upisa prava u upisnik – poput njegove deklaratorne ili konstitutivne naravi – isključeni su, također, iz područja primjene Uredbe (t. 19. Preamble Uredbe).

Pravni praktičari koji su sudjelovali u empirijskom istraživanju ukazuju na različitu praksu postupanja sudova u provedbi upisa u zemljišne knjige u slučaju Potvrda (posebice Potvrda izdanih u Njemačkoj) koje ne sadrže točan opis nekretnine, već se navodi da osoba nasljeđuje „svu imovinu ostavitelja“.

Sudionici istraživanja u Hrvatskoj u svojim naracijama detaljno obrazlažu takve primjere, bogatim iskustvima i primjerima. Stoga se navode različiti primjeri dobiveni kroz intervjuje i fokus grupe:

„Iako smo sad rekli da imamo direktnu nadležnost prema Uredbi, postavlja se pitanje kako će naši sudovi i sudska praksa to provoditi. Uredba se treba primjenjivati direktno, međutim, provedba u zemljišnim knjigama ostavlja se propisima nacionalnih prava, tako da postoje tu neki problemi. Naime, Zakonom o zemljišnim knjigama je rečeno, regulirano da se isprave na temelju kojih se provodi upis u zemljišnim knjigama, javne ili privatne isprave, a europska potvrda o nasljeđivanju nije niti jedno niti drugo, ona je nekakav novi institut međunarodnog prava, svojevrsni sui generis.“ (JB1_RH);

„Dobra su iskustva, oni to provode. Dakle, kažem Vam, imam Europsku potvrdu, ona nije dovoljna prema nama, Tako su naši sudovi zauzeli stav. Nego, onda da im bude lakše, mi pišemo zapisnik o posvjedočenju činjenica i onda u kontekstu našeg zakona, upisujemo onu

naredbu za upis, znači šta se nalaže zemljišnoknjižnom da provede tu ostavinu. Tada je njima lakše, tako da imaju tu Europsku potvrdu, prijevod i naš dokument. Jer oni po samoj potvrdi nisu postupali. Nismo znali kak' će to ići, smo poslali potvrdu, evo i to je prijevod, i nisu htjeli provest. E onda smo se mi dogovorili, da bi to moglo biti taj jedan, institut koji mi imamo prema Zakonu o javnom bilježništvu, i oni su s tim bili zadovoljni. Mislim, sud.“ (JB3_RH);

„Prvo ću istaknuti da u mojoj praksi sam isključivo se bavio provedbom Europskih potvrda o nasljeđivanju koje su nastale u drugim državama članicama, pretežito Slovenija, Italija, nešto manje Austrija i Njemačka. Tu praksa nije ujednačena. Naime, krenut ću od stava našega Zemljišnoknjižnog suda. Dakle, hrvatska gruntovnica ili hrvatski registar nekretnina inzistira da se u tim prekograničnim predmetima upravo prezentira Europska potvrda o nasljeđivanju kao titulus za uknjižbu prava nasljednika u hrvatskom registru nekretnina. Iz čega slijedi zaključak da je hrvatska praksa, hrvatski sudovi, su uredbu počeli tumačiti na način da zahtijevaju predočenje Europske potvrde o nasljeđivanju, kao uvjet za uknjižbu prava vlasništva na ime nasljednika. Imao sam baš konkretan primjer gdje sam sa nasljednicima iz Austrije, koji su se pozivali na moguću praksu u Austriji, da nije nužno imati Europsku potvrdu o nasljeđivanju, već da je dovoljno imati rješenje austrijskoga notara, prevedeno na hrvatski jezik, s namjernom da se u hrvatskom registru upišu prava tih nasljednika, navedena u rješenje o nasljeđivanju austrijskog notara, dobio izričiti odgovor u našoj gruntovnici da, pored tog rješenja se traži i Europska potvrda o nasljeđivanju. Pa sam dakle, u tom konkretnom slučaju, moram zamoliti nasljednike da se potrude pribaviti i Europsku potvrdu o nasljeđivanju. I, kad su oni to učini, tada smo vrlo elegantno i brzo ishodili upis njihovih prava u hrvatskom registru. Što se tiče prakse sa Slovenskim sudovima, koji su izdavatelji Europskih potvrda, tu nikakvih problema nema. Uvijek se nasljednici pojave i sa rješenjem nadležnoga suda, koje je uvijek popraćeno s Europskom potvrdom, i tu je praksa vrlo uhodana. Ono što bih ovdje imalo smisla istaknuti kao problem u praksi, jer se doista jedino s njemačkim Potvrdama, Europskim potvrdama o nasljeđivanju nastalima u Njemačkoj, nailazimo na taj problem. Jest da u te Potvrde njemački sudovi, ustrajno ne žele opisati nekretnine na onaj način kako je to propisano hrvatskim pravom. Dakle, ne navodeći podatke o katastarskoj čestici i katastarskoj općini, koji su bitni sastojci po našem nacionalnom zakonu, Njemački sudovi ustraju na formulaciji da cjelokupna imovina ima se naslijediti. Dakle, oni ne navode, ne upisuju čak ni imovinu u Njemačkoj, niti imovinu izvan Njemačke, konkretno u Hrvatskoj. Prepuštajući nasljedniku da s takvom, nepotpunom, neusklađenom

Europskom potvrdom provedu u hrvatskom registru svoja prava. Što je nemoguće.“ (JB4_RH);

„To bi bio primjer iz Savezne Republike Njemačke gdje oni imaju, onaj, koji određuju nasljednik i omjere, tako da je to pitanje za naše zemljišnoknjižne odjele kad tako nešto dobiju. Ja mislim da bi oni trebali provesti, bez obzira što nije opisano, jer je nedvojbeno da zemljišnoknjižni odjel ima alat da pronađe svu imovinu, pa ako nešto ne pronađe će nasljednik sam kasije naći. Ali mislim da ne bi mogli reći da nije po hrvatskom zemljišnoknjižnim pravu: čestica, opis nekretnine, uložak. Ali kolko ja malo komuniciram sa sudovima, već se oni pripremaju na ta pitanju i očekuju da bi takva isprava možda već negdje došla i provedena. Ali to vam bilježnik neće znati, to je pitanje više za ZK odjel.“ (JB6_RH);

„To Vam mogu najbolje reći, s obzirom da najviše radim zemljišnoknjižne predmete, a ovo sve drugo što ste me pitali malo manje. U zemljišnoknjižnim postupcima zapravo, su dosta uredni prijedlozi, što se tiče dostavljanja te potvrde. Zna se dogoditi jedino da, kako moraju biti isprave dostavljene na hrvatskom jeziku, da to rješenje nije prevedeno, pa se tu poziva na dopunu, da se to rješenje prevede. Ali, i ono što sam prije isto spominjala, da rješenja nemaju oznaku katastarske čestice i katastarske općine, a to je našim Zakonom o zemljišnim knjigama propisano da je nužno za provedbu. Međutim, ako podnositelj to otkloni, na način da je opis nekretnina točno bude naznačen u Europskoj potvrdi, pa se, u pravilu to provodi kroz zemljišne knjige. Problem je jedino di se prijedlog odbija, ukoliko se dostavi samo odluka druge države članice, bez Europske potvrde o nasljeđivanju, ili ukoliko se dostavi odluka ili Europska potvrda bez naznake katastarskih čestic. Onda se u tom slučaju prijedlog odbija. I u ostalim slučajevima se to uredno provodi, u većini.“ (S3_RH);

„Što se tiče provedbe u zemljišnim knjigama, moram reći da zemljišnoknjižni sud procjenjuje dvije stvari prilikom provedbe i to da li je rješenje o nasljeđivanju donijelo nadležno tijelo i da li je upis provediv. Znači mi ne ulazimo i ne ispitujemo odluku kao takvu u pogledu primjene materijalnog prava jer bi to značilo da smo mi neki žalbeni sud u odnosu na tijelo koje je donijelo rješenje o nasljeđivanju. Tako da tu mi te ingerencije nemamo. Mi samo gledamo da li je doneseno od strane nadležnog tijela i da li je upis provediv sukladno po našim pretpostavkama u odnosu na osobu koja je umrla. Da ne može npr. biti upisan netko drugi od onoga koji je upisan kao vlasnik u zemljišnim knjigama. Evo to su neke osnovne stvari koje gledam, tako da svakako bi rješenje o nasljeđivanju koje je pravomoćno bilo provedivo u zemljišnim knjigama.“ (FGS_RH);

„Ja sam imao takav primjer europske potvrde o nasljeđivanju bez opisa nekretnine. Svaki put mi je bio odbijen upis.“ (FGO_RH).

Sudionici istraživanja u Sloveniji izvijestili su da su u prošlosti postojali problemi s upisom njemačkih EPN-a u zemljišnu knjigu: »Imala sam jedan slučaj kada je stranka bila vrlo loše volje jer je ranije bila kod drugih javnih bilježnika. Radilo se, naime, o nekretnini u Njemačkoj. Tamo u potvrdi o nasljeđivanju, koju je stranka zatražila, nisu htjeli naznačiti konkretni broj katastarske čestice.« (N4_SI). Javni bilježnici, koji su sudjelovali u istraživanju, izvještavaju da je ovaj problem u velikoj mjeri riješen, također pomoću sudske prakse, budući da je Viši sud u Kopru (odluka CDn 196/2018 od 23.4.2019.) prihvatio žalbu protiv odluke prvostupanjskog suda koji je odbio upis u zemljišnu knjigu na temelju njemačke EPN: »Kada smo EPN podnijeli zemljišnim knjigama, dodatno smo naveli katastarske čestice, ID oznake. Dakle, mi smo u našoj zemljišnoj knjizi pronašli što je stranka naslijedila te smo predložili da se upiše. Ali sud je rekao ne, jer u Europskoj potvrdi o nasljeđivanju nisu navedene nekretnine. Viši sud je tada rekao da to nije smisao Europske potvrde i da je stranka učinila sve što je mogla i što je bila dužna napraviti da bi se mogla upisati. A iz zemljišne knjige je jasno proizlazilo da je bila pokojnica vlasnica te tri nekretnine. Bilo je evidentno da je zemljišnoknjžno stanje takvo da odgovara Europskoj potvrdi o nasljeđivanju.« (FSMJ_SI) i »Bilo je dosta problema u početnoj fazi zbog premalo preciznih potvrda koje nisu identificirale nekretnine, ali to je naš sud riješio. Od tada nadalje nemamo nikakvih problema s reguliranjem. Osjećam da stranke s tim u vezi dolaze relativno dobro informirane.« (N2_SI). Također naglašavaju mogućnost da stranka dodatno zatraži od izdavatelja dopunu potvrde: »Molimo stranke da zatraže od izdavatelja da dopune potvrdu ako nešto nije dovoljno jasno. Na primjer, njemački obrasci su vrlo specifični. Oni EPN ispunjavaju vrlo općenito, a identifikacija imovine mora biti dovoljno precizna. Izdavatelj potvrde zatim dopuni EPN, te nismo zabilježili nikakve probleme. Na primjer, u izravnoj komunikaciji s javnim bilježnikom to je zatim razjašnjeno. Komunikacija između javnih bilježnika je, naime, lakša nego ako sud komunicira s inozemnim javnim bilježnikom.« (N5_SI).

Mišljenja sudaca bila su različita. Neki su istaknuli nacionalna zakonska pravila koja reguliraju upise u zemljišnu knjigu koja takve upise ne dopuštaju: »Mislim da naša zemljišna knjiga ne bi napravila upis jer mora biti na dokumentu, koji je osnova za upis, nekretnina označena s identifikacijskim podacima, u skladu s našim zakonodavstvom.« (S4_SI). Ostali su bili upoznati s gore citiranom odlukom višeg suda, ali su bili sumnjičavi glede posljedica koje

bi takvo tumačenje moglo donijeti: »*Sud je na neki način zauzeo stav, ako sam pravilno upoznat, da nije potrebno točno numerički navesti svaki pojedinačni broj (nekretnine). Mislim da je to vrlo vrlo široko objašnjenje. Moglo bi se dogoditi da damo nasljednicima i nešto više od onoga što im pripada [...] Pozovemo tijelo koje je nadležno za upravljanje tim nekretninama u toj zemlji da nam dostavi izvadak, koji ćemo potom koristiti. Do sada smo tako radili za Italiju, za Hrvatsku, a s drugima se još nismo susretali. Kažem da je izvorna evidencija ona koju je potrebno primijeniti i u rješenju o nasljeđivanju.*« (S2_SI). Mišljenje postoji li potreba tražiti dopune i podatke u izvornim evidencijama pojavilo se u više navrata: »*Ali ja moram imati podatak (o nekretnini). Morate zatražiti od njemačkog tijela. Ili možete zatražiti od nasljednika dodatne dokumente, dokaze.*« (S7_SI). Međutim, pojavljivalo se i mišljenje da puka činjenica da potvrda ne sadrži oznaku nekretnina ne smije biti razlog za neupisivanje: »*Trebalo bi biti (sada to već raščišćeno). Ne možemo reći, 'aha, njemačko rješenje je takvo, a mi ga ne poznajemo, pa ga nećemo ni izvršiti'. To nije u skladu s Uredbom.*« (FSS_SI).

Odvjetnici su se također susreli s problemima prilikom upisivanja njemačkih potvrda u zemljišnu knjigu, koje su rješavali na opisani način: »*C: Poslali smo točno njemačkom odyjetniku što da napiše, ID oznake. I napisali su. A: Da, zapravo u ovom obrascu postoji prostor za te dodatne stvari. I mi to radimo, a što je u osnovi pogrešno, jer zapravo mi time ugađamo sudovima koji zahtijevaju ono što oni ne bi smjeli... I opet mi odyjetnici tražimo od inozemnih tijela, koja su fleksibilnija i manje kruta, da nam zapisuju dodatne stvari, po njihovom nahodenju. Mi u Austriji također kažemo javnim bilježnicima da nam još neke stvari unesu, unatoč tome što to ne moraju činiti, i udjele i te ID oznake. [...] Ali radi stranaka trudimo se izbjegći rješenje zemljišne knjige da se prijedlog odbaci.*« (FSO_SI).

7. Ovjereni preslici Potvrde

Izvornik Europske potvrde o nasljeđivanju ostaje kod tijela koje ju je izdalo. Tijelo pritom izdaje jednu ili više ovjerenih preslika Potvrde podnositelju zahtjeva i svakoj drugoj osobi koja dokaže pravni interes te vodi popis osoba kojima su izdani ovjereni preslici Potvrde (čl. 70. st. 1. i 2. Uredbe). To ne sprječava državu članicu da dopusti javnu objavu preslike Potvrde, a u skladu s nacionalnim pravilima o javnom pristupu informacijama (t. 72. Preamble Uredbe).

Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe propisano je da općinski sud za područje svoje mjesne nadležnosti vodi popis izdanih Europskih potvrda o nasljeđivanju i osoba kojima su

izdani ovjereni preslici potvrda (čl. 8. st. 1. Zakon o provedbi Uredbe). Javni bilježnik odmah po izdavanju dostavlja Potvrdu općinskom sudu na čijem području se nalazi njegovo sjedište radi upisa u popis izdanih Potvrda (čl. 8. st. 1. Zakon o provedbi Uredbe). U tom smislu upitno je ostaje li izvornik Europske potvrde o nasljeđivanju kod javnog bilježnika ili pak javni bilježnik dostavlja sudu i izvornik Potvrde zajedno sa spisom predmeta.

Treba istaknuti da ovjerene preslike Europske potvrde o nasljeđivanju vrijede u ograničenom razdoblju od šest mjeseci, a što se naznačuje u ovjerenom presliku određivanjem datuma isteka. **Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe** izrijekom je određeno da se rok valjanosti Potvrde od šest mjeseci u smislu članka 70. stavka 3. Uredbe računa od trenutka izdavanja Potvrde (čl. 7. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe). U iznimnim i opravdanim slučajevima, tijelo izdavanja može iznimno odrediti dulje razdoblje važenja ovjerene preslike Potvrde. Kada to razdoblje istekne, svaka osoba koja posjeduje ovjereni preslik Potvrde mora, kako bi mogla koristiti Potvrdu za propisane svrhe, zatražiti produljenje razdoblja važenja ovjerenog preslika ili zatražiti novi ovjereni preslik Potvrde od tijela izdavanja (čl. 70. st. 3. Uredbe).

Slovenski ZN ne sadrži posebne odredbe za primjenu članka 70. Uredbe.

Pravni praktičari koji su sudjelovali u empirijskom istraživanju ukazuju na problematiku ograničenog razdoblja važenja Potvrde od šest mjeseci, kao i na pitanje treba li nakon isteka razdoblja od šest mjeseci izdavati novu Potvrdu ili produljiti razdoblje važenja već izdane Potvrde.

U ovom dijelu istraživanja dobivena su iskustva putem intervjeta i fokus grupe od svih skupina sudionika istraživanja u Hrvatskoj. Pritom naglašavaju sljedeće:

„To je recimo jedna zamjerka to ročište, ono, zašto moramo zvati sve nasljeđnike, a EPN se odnosi eventualno samo na jednog nasljeđnika koji je stekao pravo nasljeđstva tako je bilo rečeno da moramo zvati opet sve nasljeđnike. Normalno da drugi nisu zainteresirani, to je samo jedan dodatni trošak i kratki rok primjene. Samo šest mjeseci, neki put nasljeđnici zbog određenih osobnih razloga ne stignu to iskoristiti EPN pa onda postoji potreba za dodatnim, još jedanput moramo izdavati nakon šest mjeseci, nakon što rok prođe.“ (JB5_RH);

„Ja sam imao taj slučaj o kome će vam govoriti, to je gospodin iz Minhena, čija valjanost potvrde temeljem koje je pokušao ostvariti svoje pravo je istekla. Nakon čega se obratio meni s upitom i onda sam ga zamolio da mi donesene ovjerenu presliku te iste potvrde. Jer minhenski sud je artikulirao taj dokument da se radi o preslici već ranije nastale potvrde.

Zašto? Jer ako je potvrda istekla u svojoj valjanosti, za očekivati je da će registar odbaciti zahtjev za uknjižbu, jer je uvidom u tu potvrdu video da je njezino trajanje isteklo.“ (FGJB_RH);

„Tu je bio i dodatni problem što je ova potvrda istekla u onom šestomjesečnom razdoblju, i kad sam obavio konzultacije, napišem ja njemu, imamo sve razloge da zatražite ponovno, novu, jer ja nisam htio riskirati s isteklom potvrdom. On je to učinio, jer sam ga ja kao profesionalac umirio i rekao gledajte, ja ču učiniti ono što meni zakon dozvoljava da učinim. Ja ču učiniti jedan zapisnik gdje ču povezati ovu invalidnu potvrdu, prezentirati te činjenice koje su neupitne, pa Vaša supruga je neupitno vlasnica, Vi ste neupitno jedini nasljednik. Pa to je paradoksalno da Vi u godinu i pol dana šećete po sudskim hodnicima. I tako je nastao zapisnik o posvjedočenju gdje sam ja konstatirao da je on određenog dana pristupio, osobni podaci, on postavlja zahtjev da se, prezentirajući mi ovu europsku potvrdu, sastavi taj zapisnik, on objašnjava da je jedini nasljednik temeljem oporuke, da se prihvatio cjelokupnog nasljedstva, kako onu u Njemačkoj, tako i onu koja se nalazi u Hrvatskoj pa pobliže, prezentirajući vlasničke listove navodi koje su to nekretnine u Hrvatskoj ,pa se ja onda osvrćem na odgovarajuće članke Uredbe o nasljeđivanju, od kojih je i onaj što sam prije pročitao, pozivam se i na ovu provedbenu.“ (FGJB_RH);

„Mi smo više puta morali za ovaj isti predmet, s bankama, to je trajalo toliko dugo. Produljivali smo, odnosno ne produljivali izdavali smo novo.“ (FGO_RH);

„Mi smo dosta promišljali o tom roku od šest mjeseci, upravo zato što se može desiti ova situacija koju si malo prije objašnjavala, ako je nešto nepotpuno pa da se treba tražiti dopuna, obično se radi o drugim državama, gdje osoba treba opet ići i tako dalje. I mislim da bi taj rok od 6 mjeseci mogao biti dulji.“ (FGS_RH).

Neki suci, koji su sudjelovali u istraživanju u Sloveniji, već su se susreli sa slučajevima produljenja valjanosti EPN-a: »Vraćaju se nazad za produljenje. Zašto, ne znam ... Možda odgađaju, pa ne odlaze odmah rješavati stvari ili uopće ne obraćaju pažnju na rok trajanja, a kada stvar žele riješiti, događa se da je valjanost istekla. Događa se da se vraćaju nazad. Praksa je različita. Znam da u jednom slučaju ... Jedan je drugi sud rekao da su brže bolje izdali novu potvrdu o nasljeđivanju, moglo se izdati samo rješenje, ali sada imamo opet rješenje koje treba ponovno prevesti. Nije do kraja dosljedno odnosno nije dobro definirano. [...] Možda bi bilo smislenije sastaviti obrazac za produljenje potvrde, za produljenje valjanosti potvrde, jer je to nekako nepoznato .... Uredba predviđa produljenje

valjanosti, ali ne znamo točno kako će se produljenje provesti. Bilo bi primjereno imati standardizirani obrazac.« (S4_SI).

Neki su javni bilježnici također rekli: „*Imala sam stranku koja je imala imovinu u mnogim zemljama, [...] naravno da to nije mogla istovremeno realizirati u više država, pa se zato žalila da je to skupo. Kolika je cijena europskih potvrda odnosno produljenja, stvar je svakog nacionalnog zakonodavstva, koje vjerojatno nema nikakve veze s EU-om. Ne znam, kod nas je trideset eura i smatram to smiješno jestinim. Vjerojatno ni produljenje ne može biti skuplje.«* (FSN_SI); i »*Stranke kažu da je rok trajanja potvrde 6 mjeseci, a neki nemaju vremena sve obaviti, moraju produljiti valjanost, ali čini mi se da uredba sve postavlja vrlo jasno i da je bolje nego prije.«* (N1_SI).

Odvjetnici se još nisu susretali sa slučajevima u kojima bi njihove stranke trebale produljenje valjanosti. Tijekom fokus grupe, sudionici su istaknuli da Uredba govori o ograničenoj valjanosti ovjerene kopije EPN-a, a ne same potvrde.

8. Ispravak, izmjena ili opoziv Potvrde

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju sadrži odredbe o ispravku, izmjeni ili opozivu Europske potvrde o nasljeđivanju. Tijelo izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju na zahtjev bilo koje osobe koja dokaže pravni interes ili po službenoj dužnosti ispravlja Potvrdu u slučaju administrativne pogreške („*clerical error*“), poput očitih pogrešaka u pisanju (prezimena stranaka, datuma ili identifikacijskog broja) (čl. 71. st. 1. Uredbe; Popescu 2014: 105.). Uz to, tijelo izdavanja na zahtjev bilo koje osobe koja dokaže pravni interes ili, ako je to moguće po nacionalnom pravu (*lex fori*), po službenoj dužnosti, mijenja ili opoziva Potvrdu ako je utvrđeno da Potvrda ili pojedini elementi u njoj nisu točni („*are not accurate*“) (kao u slučaju pronalaska novih nasljednika ili oporuke) (čl. 71. st. 2. Uredbe; Popescu 2014: 105.).

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, ispravak, izmjenu ili opoziv Potvrde provodi općinski sud, odnosno javni bilježnik koji je izdao Potvrdu, po službenoj dužnosti ili na zahtjev osobe koja dokaže pravni interes (čl. 9. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u o zahtjevu za ispravak, izmjenu ili opoziv Europske potvrde o nasljeđivanju iz članka 71. Uredbe odlučuje ostavinski sud (čl. 227.c SloZN).

Provedeno empirijsko istraživanje je pokazalo iskustva pravnih praktičara s izmjenom, ispravkom ili opozivom Potvrde gdje su sudionici istraživanja u Hrvatskoj isticali svoje neposredna iskustva iz prakse:

„Trebalo bi se sudu obratiti, ne znam što bi drugo. Oba dvije isprave su velite nespojive. Da, pa sudu, ne meni više, ja mislim da sudu. Mislim, meni možda se može obratiti za ispravak, to isto nisam imala, ali Uredba je rekla o ispravku. Da, isprava, izmjena ili opoziv europske potvrde o nasljeđivanju. Ali stranka se može sudu obratiti ako više nema povjerenja u mene. Pitanje je o kojoj greški odnosno proturječnosti se radi.“ (JB1_RH);

„Pa tražila bi ispravak, upravo zbog toga što takva isprava nije podobna za, jer s njom ne možete barem, ne mogu zamisliti situaciju da bi hrvatski sud, gruntovnica, provela takvu potvrdu da se koja piše nasljeđuje svu imovinu i sad vi dođete, mislim radi pravne sigurnosti, da bi to trebalo biti, trebalo bi tako staviti da se upisuje. Da, ali onda je to samo papir s kojim ne možete provesti, jer gledajte dakle, koji učinak ima u redu, ali opet ima učinak u Hrvatskom pravu, jer se to pojavilo pred hrvatskim sudom, u parnici kao dokazna snaga u pogledu sadržaja, u gruntovnici, jer ne mogu zamisliti da se poslovni udio u nekom društvu s ograničenom odgovornošću prenosi na temelju potvrde u kojoj piše svu imovinu. Kako? Tako da bi tu bila odgovornost nadležnih tijela koje donose da takvo što uzmu u obzir.“ (O2_RH);

„Izmjena da, ovo kad su trebali ubacivati još dodatne ovaj, banke, čestice i slično. S bankom u Luksemburgu nije bilo problema, ali Njemačka neće unijeti ništa.“ (FGO_RH);

„Znači, ostavina u kojoj je bilo 20 nasljeđnika. Radilo se o računu u Austriji i naravno da se desila greška. Ne znam kad. Nismo primijetili smo da smo zapravo zamijenili datume, datum izdavanja i datum važenja. I otisli oni u Austriji, i vratili su se naravno. Napravili smo novu, konstatirala sam kroz službenu bilješku da stranke mole ispravak europske potvrde o nasljeđivanju, jednostavno smo, opet smo printali s ispravljenim datumom i nismo naplatili. 20 nasljeđnika, to je toliko toga bilo, svatko od njih je dobio svoj primjerak, strašno nešto.“ (FGJB_RH).

U Sloveniji su u fokus grupama o pitanju raspravljali suci i odvjetnici:

»U jednom predmetu došlo je do pogreške jer je nasljeđnica u ime sunasljeđnice predložila izdavanje europske potvrde, koju smo mi naslovili na nju - predlagateljicu, umjesto na tu sunasljeđnicu. Pogrešku smo ispravili izdavanjem nove potvrde. [...] Budući da ne postoji takav obrazac za izmjenu ili ispravak potvrde.« (FSS_SI).

»Također se može uložiti žalba na europsku potvrdu, odnosno rješenje kojim sud izdaje tu europsku potvrdu. To smo već imali. Viši sud rješava osim ako se radi o slučaju koji prvi stupanj može sam ispraviti, budući da prema Zakonu o nasljeđivanju, u određenim slučajevima možemo čak i sami ispravljati.« (FSS_SI).

»Evo jednog vrlo dobrog razmišljanja koje sam pročitao, a tice se izdavanja: "Budući da osobe, kojima je izdana potvrda, nije uvijek moguće obavijestiti, događa se da će biti u opticaju do isteka valjanosti njihove netočno ovjerene kopije potvrde.« Što ako se dogodi lapsus... A vi možete raspolagati ostavinom. Dakle, što će se dogoditi kada netko na temelju lapsusa dođe do ostavine. Prije ili kasnije će se to dogoditi, zasigurno će doći do pogreške. Netko će s time raspolagati, što ćemo učiniti kada ... (Onaj koji bude tada imao) ispravnu potvrdu (imat će) osnovu za podnošenje izvršenja brisovne tužbe, ako govorimo o zemljišnoknjižnom slučaju... To će biti zanimljiv primjer, kada se dogodi.« (FSO_SI).

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju propisuje privremenu obustavu učinaka Europske potvrde o nasljeđivanju ako je u tijeku izmjena ili opoziv Potvrde, a u povodu zahtjeva osobe koja dokaže pravni interes (čl. 73. st. 1. (a) Uredbe). Odluku tijela izdavanja o privremenoj obustavi učinaka Potvrde može osporavati osoba koja dokaže pravni interes podnošenjem pravnog lijeka pravosudnom tijelu države članice tijela izdavanja u skladu s pravom te države (čl. 72. st. 1. reč. 2. i reč. 3. Uredbe). O iskustvu pravnih praktičara s privremenom obustavom učinaka Potvrde u okviru provedenog empirijskog istraživanja v. *infra ad II.G.10.*

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka Potvrde odlučuje općinski sud, odnosno javni bilježnik pred kojim je u tijeku postupak izmjene ili opoziva Potvrde (čl. 10. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv rješenja javnog bilježnika o privremenoj obustavi učinaka Potvrde dopušten je prigovor o kojem odlučuje općinski sud. Prilikom odlučivanja o prigovoru na odgovarajući način se primjenjuju odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o prigovoru protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 10. st. 2. Zakona o provedbi Uredbe). Ako javni bilježnik utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za privremenu obustavu učinaka Potvrde, zahtjev zajedno sa spisom predmeta dostaviti će radi odlučivanja općinskom судu na čijem se području nalazi njegovo sjedište. Javni bilježnik dužan je pisano obrazložiti zašto smatra da nisu ispunjene pretpostavke za privremenu obustavu učinaka Potvrde te izvijestiti podnositelja zahtjeva da je predmet upućen судu (čl. 10. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv rješenja općinskog судa o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka Potvrde dopuštena je žalba o kojoj odlučuje

županijski sud. Na postupak i odlučivanje o žalbi protiv rješenja općinskog suda na odgovarajući način primjenjuju se odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o žalbi protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 10. st. 5. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka Europske potvrde o nasljeđivanju iz članka 73. Uredbe odlučuje ostavinski sud (čl. 227.d st. 1. SloZN). Zakonom je propisano da je postupak za podnošenje zahtjeva za privremenu obustavu učinaka Europske potvrde nužan i prioritetan. Žalbu protiv rješenja kojim sud odlučuje o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka ostavinskom суду mogu podnijeti osobe koje na to imaju pravo u skladu sa člankom 72. Uredbe (čl. 227.d st. 2. SloZN). Rok za žalbu je 30 dana od dana dostave rješenja (čl. 227.d st. 3. SloZN). Žalba ne odgađa izvršenje rješenja (čl. 227.d st. 4. SloZN).

Ako je Potvrda ispravljena, izmijenjena ili opozvana, tijelo izdavanja bi trebalo obavijestiti osobe kojima su izdani ovjereni preslici kako bi se izbjeglo nezakonito korištenje takvih preslika (t. 72. Preamble Uredbe, čl. 71. st. 3. Uredbe).

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju predviđa pravne lijekove protiv odluka tijela izdavanja u postupku ispravka, izmjene ili opoziva Europske potvrde o nasljeđivanju. Odluke koje donese tijelo izdavanja Potvrde u postupku njezina ispravka, izmjene ili opoziva može osporavati osoba koja dokaže pravni interes (čl. 72. st. 1. reč. 2. Uredbe). Pravni lijek se podnosi pravosudnom tijelu države članice tijela izdavanja u skladu s pravom te države (čl. 72. st. 1. reč. 3. Uredbe). Ako se u povodu pravnog lijeka utvrdi da izdana Potvrda nije točna, nadležno pravosudno tijelo ispravlja, mijenja ili opoziva Potvrdu ili osigurava njezin ispravak, izmjenu ili opoziv od strane tijela izdavanja (čl. 72. st. 2. reč. 1. Uredbe). Dok je u tijeku osporavanje odluke o ispravku, izmjeni ili opozivu Potvrde u povodu pravnog lijeka, pravosudno tijelo na zahtjev osobe koja ima pravo osporavati odluku koju je donijelo tijelo izdavanja, može privremeno obustaviti učinke Potvrde (čl. 73. st. 1. (b) Uredbe).

Prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe, protiv rješenja javnog bilježnika o ispravku, izmijeni ili opozivu Potvrde dopušten je prigovor o kojem odlučuje općinski sud. Prilikom odlučivanja o prigovoru na odgovarajući način se primjenjuju odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o prigovoru protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 9. st. 2. Zakona o provedbi Uredbe).

Ako javni bilježnik utvrdi da nisu ispunjene prepostavke za ispravak, izmjenu ili opoziv Potvrde, zahtjev zajedno sa spisom predmeta dostaviti će radi odlučivanja općinskom суду na

čijem se području nalazi njegovo sjedište. Javni bilježnik dužan je pisano obrazložiti zašto smatra da nisu ispunjene prepostavke za ispravak, izmjenu ili opoziv potvrde te izvijestiti podnositelja zahtjeva da je predmet upućen суду (čl. 9. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe).

Protiv rješenja općinskog suda o ispravku, izmjeni ili opozivu Potvrde dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski sud. Na postupak i odlučivanje o žalbi protiv rješenja općinskog suda na odgovarajući način primjenjuju se odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o žalbi protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 9. st. 4. Zakona o provedbi Uredbe).

9. Pravni lijekovi protiv odluke tijela izdavanja Potvrde

Uredba br. 650/2012 o nasljeđivanju predviđa pravne lijekove protiv odluke tijela izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju, uključujući odluke kojom se odbija izdavanje te Potvrde (t. 72. Preamble Uredbe). Odluke koje donese tijelo izdavanja Potvrde u povodu zahtjeva za njezinim izdavanjem može osporavati osoba ovlaštena za podnošenje zahtjeva za Potvrdu (čl. 72. st. 1. reč. 1. Uredbe).

Pravni lijek se podnosi pravosudnom tijelu države članice tijela izdavanja u skladu s pravom te države (čl. 72. st. 1. reč. 3. Uredbe). Ako se u povodu pravnog lijeka utvrdi da odbijanje izdavanja Potvrde nije bilo opravданo, nadležno pravosudno tijelo izdaje Potvrdu ili osigurava da tijelo izdavanja ponovno razmotri predmet i donese novu odluku (čl. 72. st. 2. reč. 2. Uredbe).

Hrvatskim Zakonom o provedbi Uredbe propisan je prigovor protiv Potvrde koju je izdao javni bilježnik o kojem odlučuje općinski sud. Na postupak i odlučivanje o prigovoru na odgovarajući način se primjenjuju odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o prigovoru protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 7. st. 4. Zakona o provedbi Uredbe). Ako javni bilježnik, međutim, utvrdi da nisu ispunjene prepostavke za izdavanje Potvrde, zahtjev zajedno sa spisom predmeta dostaviti će radi odlučivanja općinskom суду na čijem se području nalazi njegovo sjedište. Javni bilježnik dužan je pisano obrazložiti zašto smatra da nisu ispunjene prepostavke za izdavanje Potvrde te izvijestiti podnositelja zahtjeva da je predmet upućen суду (čl. 7. st. 5. Zakona o provedbi Uredbe). Rješenje općinskog suda o odbačaju ili odbijanju zahtjeva za izdavanje Potvrde dostavlja se strankama (čl. 7. st. 6. Zakona o provedbi Uredbe). Protiv Potvrde koju je izdao općinski sud, odnosno rješenja općinskog suda o odbačaju ili odbijanju zahtjeva za izdavanje Potvrde dopuštena je žalba o

kojoj odlučuje županijski sud. Na postupak i odlučivanje o žalbi protiv rješenja općinskog suda na odgovarajući način primjenjuju se odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o žalbi protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 7. st. 7. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u protiv rješenja kojim sud odlučuje o zahtjevu za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju u skladu sa člankom 67. Uredbe, protiv rješenja o ispravku Europske potvrde o nasljeđivanju, o izmjeni Europske potvrde o nasljeđivanju i o ukidanju Europske potvrde o nasljeđivanju u skladu sa člankom 71. Uredbe, osobe iz članka 72. Uredbe koje na to imaju pravo mogu uložiti žalbu (čl. 227.č st. 1. SloZN). Rok za žalbu je 30 dana od dana dostave rješenja (čl. 227.č st. 2. SloZN). Žalba ne odgađa izvršenje rješenja (čl. 227.č st. 3. SloZN).

10. Privremena obustava učinaka Potvrde

Dok je u tijeku osporavanje odluke o zahtjevu za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju odnosno o ispravku, izmjeni ili opozivu Potvrde u povodu pravnog lijeka, pravosudno tijelo na zahtjev osobe koja ima pravo osporavati odluku koju je donijelo tijelo izdavanja, može privremeno obustaviti učinke Potvrde (čl. 73. st. 1. (b) Uredbe). O zahtjevu za privremenu obustavu učinaka Potvrde, **prema hrvatskom Zakonu o provedbi Uredbe**, odlučuje općinski sud koji je izdao Potvrdu, odnosno na čijem području se nalazi sjedište javnog bilježnika koji je izdao Potvrdu na koju se zahtjev odnosi (čl. 10. st. 4. Zakon o provedbi Uredbe). Protiv rješenja općinskog suda o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka Potvrde dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski sud. Na postupak i odlučivanje o žalbi protiv rješenja općinskog suda na odgovarajući način primjenjuju se odredbe hrvatskog ZN-a koje se odnose na postupak i odluke o žalbi protiv rješenja o nasljeđivanju (čl. 10. st. 5. Zakona o provedbi Uredbe).

Prema slovenskom ZN-u o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka Europske potvrde o nasljeđivanju iz članka 73. Uredbe odlučuje ostavinski sud (čl. 227.d st. 1. SloZN). Zakonom je propisano da je postupak za podnošenje zahtjeva za privremenu obustavu učinaka Europske potvrde nužan i prioritetan. Žalba protiv rješenja kojim sud odlučuje o zahtjevu za privremenu obustavu učinaka mogu podnijeti osobe iz članka 72. Uredbe koje na to imaju pravo (čl. 227.d st. 2. SloZN). Rok za žalbu je 30 dana od dana dostave rješenja (čl. 227.d st. 3. SloZN). Žalba ne odgađa izvršenje rješenja (čl. 227.d st. 4. SloZN).

O privremenoj obustavi učinaka Potvrde tijelo izdavanja ili, ovisno o slučaju, pravosudno tijelo bez odgode obavještava sve osobe kojima su izdane ovjerene preslike Potvrde (čl. 73. st. 2. reč 1. Uredbe). Za vrijeme privremene obustave učinaka Potvrde ne smiju se izdavati nove ovjerene preslike Potvrde (čl. 73. st. 2. reč. 2. Uredbe).

Provđeno empirijsko istraživanje je pokazalo da pravni praktičari u Hrvatskoj i Sloveniji nemaju iskustva s privremenom obustavom učinaka Potvrde u skladu s Uredbom.

H. SURADNJA I RAZMJENA PODATAKA

Provđeno je empirijsko istraživanje rezultiralo dodatnim istraživačkim nalazima koje smatramo važnim istaknuti i dodatno apostrofirati. U skladu s navedenim sudionici istraživanja posebno su istaknuli važnost suradnje i razmjene podataka u okviru Uredbe.

Učinkoviti pravni promet odluka, javnih isprava i sudske nagodbe u nasljednim stvarima, kao i izdavanje te pravni promet Europskih potvrda o nasljedivanju, podrazumijeva i učinkovitu razmjenu podataka među državama članicama. U cilju dostupnosti podataka u okviru, među ostalim, Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovackim stvarima države članice dostavljaju Europskoj komisiji kratki sažetak svojeg nacionalnog zakonodavstva i postupaka koji se odnose na nasljedivanje, uključujući podatke o vrsti tijela koje ima nadležnost u nasljednim stvarima i podatke o vrsti tijela nadležnog za primanje izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela. Također, države članice dostavljaju popise svih isprava i/ili podataka koji se obično zahtijevaju za potrebe upisa nepokretne imovine koja se nalazi na njihovom području (čl. 77. reč 1. i 2. Uredbe).

O nasljednom pravu, ostavinskom postupku, nadležnim tijelima država članica, uključujući nadležna tijela te postupke prema Uredbi br. 650/2012 o nasljedivanju vidi na: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-hr.do i https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-hr.do?clang=hr (12. 9. 2019.).

I. EDUCIRANOST PRAVNIH PRAKTIČARA I GRAĐANA U HRVATSKOJ I SLOVENIJI

Provđeno je empirijsko istraživanje rezultiralo i dodatnim istraživačkim nalazima koje smatramo važnim istaknuti i dodatno apostrofirati. U skladu s navedenim sudionici istraživanja posebno su istaknuli potrebu za dodatnom edukacijom pravnih praktičara i građana u Hrvatskoj po pitanju Uredbe i njezinih pravnih posljedica. Sudionici istraživanja, i to u prvom redu suci posebno ističu potrebu vlastite dodatne informiranosti i stjecanja novih

znanja i informacija po pitanju provedbe. Ovdje posebno valja istaknuti isticanje potrebe zajedničkih edukacija – javnih bilježnika, sudaca i odvjetnika koje bi ujedno poslužile i kao mjesta razmjene različitih iskustava iz prakse.

Tako se prilikom rasprave u mješovitoj fokus grupi istaknulo: „*Ja mislim da prostora za edukaciju uvijek ima. Jedan od prostora u kojem smo se sastajali radi edukacije, je upravo ovaj prostor odvjetničkog zbora i hvala kolegama odvjetnicima na to. Gdje smo bili bilježnici sa odvjetnicima pa i sa sucima. Možda bi trebalo na tu temu proširiti sudionike, kada govorimo o ovoj materiji, sa zaposlenicima zemljiskoknjizičnog odjela. Dakle onim osobama koje neposredno postupaju u zakonom propisanom postupku, temeljem neke prethodne procedure, bilo po odvjetniku ili bilježniku. Dakle tu prostora apsolutno ima. Koristim priliku, predsjednica zbora javnobilježničkog, siguran sam zajedno s kolegom predsjednikom odvjetničkog zbora bi mogli organizirati neku zajedničku edukaciju pa da se onda kolege sa sudova pridruže, uz, zašto ne, profesore, odnosno docente. Ja mislim da to ima smisla uvijek raditi.*“ (FGMJ_RH) ili primjerice – „*Slabo su informirani i kolege pravnici, odvjetnici, koji se bave tim stvarima i bilježnici, a kamoli ne građani.*“ (FGMJ_RH).

U intervjuiima su suci u Sloveniji rekli su da su se educirali kada se Uredba počela primjenjivati, te su naglasili potrebu za edukacijom koja će ponuditi odgovore na praktične dileme s kojima su se susretali u svom radu:

»*Na tim smo sastancima prošle godine imali edukaciju na konkretnoj razini u vezi primjene ove uredbe, ali nekako edukacija izgleda više tako da sudionici razmjenjuju svoja iskustva te zatim razgovaramo odnosno razmjenjujmo mišljenja o tome kako se može postupiti u određenom slučaju. Nije .... Da vas netko usmjerava, od strane predavača ili nekoga tko vodi edukaciju, da se nude određena rješenja. Više se zasniva na razmjeni informacija, što je također nešto, u osnovi puno, ako ništa drugo barem se povežemo i upoznamo te zatim zajedno rješavamo ono što je važno jer mi se čini da onda trebamo raditi na isti način, a ne svatko na svoj. Iako je uredba otvorena, dopušta različita tumačenja i ... Praksa je vrlo različita ... [...] Svi to želimo. Imamo puno edukacija mnogo puta smo razočarani jer se ponekad dogodi ... Održi se edukacija samo da se kaže ono što ionako piše u uredbi ili zakonu, a zatim na neko konkretno pitanje dobijemo odgovor: »Da, sudska praksa će pokazati...«. Da, hvala lijepa, to smo mi ... Nisam došla na edukaciju zato da mi netko pročita, to znam i sama, već se radujem konkretnim primjerima.*« (S4_SI).

»Edukacija je u osnovi bila organizirana u tom smjeru, ali više na tu temu, na teorijskoj osnovi, jer to su nam objašnjavali oni koji nemaju izravnu praksu, koji ne znaju kako to izgleda u pojedinom slučaju. [...] Trebao bi postojati neki obrazovni modul na način: situacija poput ove, koja su rješenja, zašto su takva rješenja, što je netko već negdje napravio i bilo je prepoznato kao dobro. Prije svega, primjena dobrih praksi, ne toliko pogrešnih, već dobrih praksi. To bi bilo vrlo korisno. Znam da se informacije prikupljaju u različitim zemljama. Najvažnije su one o nasljeđivanju, o pribavljanju informacija o imovini. To znam jer smo i mi pisali za slovenski dio. Ali kada naiđete na konkretnu stvar, iznova razmišljate. Nema ih toliko da bih bio» verziran.«« (S5_SI).

U organizaciji Odvjetničke komore također je provedena edukacije za odvjetnike. Nedostaju im prije svega zajedničke edukacije s drugim profesijama koje provode Uredbu: »*Jer ako imate edukaciju za odvjetnike s predavačem iz sudstva kao i iz javnog bilježništva ... mislim da biste time mogli ubiti tri muhe odjednom jer ćete imati seminar koji će obuhvatiti sve dionike koji su prisutni u jednom postupku prema uredbi, budući da su prisutni odvjetnik, javni bilježnik kao i sudstvo. A ako bude svatko imao svoju edukaciju, svatko u svom smjeru, te ako se to ne razmjenjuje...« (FSO_SI).*

Javni bilježnici su smatrali da je Javnobilježnička komora osigurala kvalitetne edukacije, ali je na javnim bilježnicima da odluče hoće li pohađati edukaciju.

U smislu poznavanja i provedbe uredbe od strane struke, izrečene su neke kritike:

»Slovenski državljanin radio je u Njemačkoj, tamo se oženio i tamo preminuo. On i njegova supruga napisali su uzajamnu oporuku. Supruga se htjela odreći svog nasljedstva po pitanju imovine u Sloveniji. Zajedno su otišli kod slovenskog javnog bilježnika koji je bez problema napisao nasljedni sporazum, iako bi trebali znati da isti nema valjanost jer će se, dakako, primjenjivati njemačko pravo, nasljeđivanje će se provesti sukladno njemačkom pravu pred njemačkim sudom. Mislim da uredba još nije dobro poznata ni među strukom.« (O1_SI)

»U svojim slučajevima imam iskustva da je to zaista na sudu ležalo i po nekoliko mjeseci, ali ne znam je li to zaista potrebno, s obzirom da imaju podatke da je ostavinski postupak proveden u Sloveniji, da je to obrazac koji jednostavno popuniš na nekoliko stranica ... Ali jednostavno sam vido da ne znaju kako pristupiti stvari. Postojaо je neki otpor ili nešto, predmet je stajao, pa smo praktički u svim predmetima morali napisati barem jednu, ako ne i dvije požurnice da to dobijemo. Već i sam ostavinski postupak u Sloveniji nije brz, a nakon

dovršetka postupka željeli bismo riješiti stvari u inozemstvu. Recimo, rješenje o nasljeđivanju u Sloveniji postane pravomoćno, a zatim se gotovo pola godine čeka da se stvari riješe u inozemstvu, što je onda zaista jedno produljenje agonije koje prema mojem mišljenju nije potrebno nasljednicima.« (FSO_SI)

Spomenut je i nedostatak poznавања Uredbe u bankama pri izvršавању EPN, односно rješenja o nasljeđivanju: »*Sjećam se da smo i mi imali probleme s jednom bankom ... Ne razumiju, vjerojatno je to za njih novost. Neki njihovi protokoli ne sadrže tu europsku potvrdu i uglavnom uvijek nastupi problem kako tome pristupiti. Je li to valjani dokument ili nije ... Ne znam, na takav način. [...] Banke imaju vrlo kruta pravila i ovaj Zakon o bankama interpretiraju vrlo doslovno.« (FSO_SI)*

Slovenski sudionici istraživanja informiranost stanovništva o Uredbi i njezinim institutima općenito ocjenjuju kao vrlo lošu:

»*Stranke nisu uvijek niti upoznate s tom Uredbom o nasljeđivanju i tim pravnim regulacijama, tako da sudac mora biti sam upoznat s njenom primjenom kao i što mora zatražiti.« (FSS_SI).*

»*Kod nas javni bilježnici postoje već dvadeset godina, odnosno sljedeće će godine biti dvadeset pet, ali neki ljudi još uvijek ne znaju što uopće znači biti javni bilježnik, kakve funkcije i kakve ovlasti ima javni bilježnik. A kamoli o takvoj uredbi koja je na snazi samo četiri godine.« (N4_SI).*

»*Neki još uvijek žele pokretati postupke (u vezi s nekretninama) u Sloveniji bez stranih potvrda, ali tih je vrlo malo. Ne znaju da se u Sloveniji nasljeđivanje regulira izravno na temelju EPN kod javnog bilježnika. Imala sam dvije stranke kod kojih sam vidjela uputu suca da se obrate javnom bilježniku i EPN dostave javnom bilježniku. Recimo za nekretnine u Sloveniji. Ali mislim da se informiranost poboljšava.« (N2_SI).*

»*Čini mi se da vrlo malo ljudi u Sloveniji zna da ta Uredba zapravo i postoji. Čak i pravnici. Ljudi općenito vrlo malo znaju o nasljeđivanju jer je to još uvijek neka tabu tema. Rijetko razgovaraš o tome, odnosno barem mlađa generacija prema starijoj teško započinje tu temu, jer vjerojatno ima osjećaj »aha, već mi želite uzeti«, a ja sam još uvijek živ. I sigurno o tome premalo razgovaraju.« (FSO_SI).*

III. LITERATURA

1. Aras Kramar, Slađana, *Uredba (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju: o priznanju odnosno prihvaćanju i izvršenju odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi te Europskoj potvrdi o nasljeđivanju*, u: Huseinbegović, Alena; Ponjavić, Zoran; Hlača Nenad; Pürner, Stefan; Duraković, Anita; Demirović, Ramajana (ur.), *Zbornik radova, Šesti međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava, Imovinskopravni aspekti porodičnih odnosa*, Mostar: Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, 2018, str. 185-199.
2. Commission of the European Communities, *Commission Staff Working Document, Accompanying the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of successions and of the introduction of a European Certificate of Succession, Summary of the Impact Assessment*, SEC(2009) 411 final, Brussels, 14. 10. 2009., [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2009/0411/COM_SEC\(2009\)0411_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2009/0411/COM_SEC(2009)0411_EN.pdf) (5. 9. 2019.).
3. Dutta, A., *Novo međunarodno nasljeđeno pravo Evropske unije – prvo čitanje Uredbe o nasljeđnom pravu*, Nova pravna revija, 2013, 2, <http://nova-pravna-revija.info/bhs/NPR/Journal/Article/9206ceaf-8311-4278-9a84-6094090513fd> (9. 9. 2019.), str. 9-22.
4. Green Paper on Succession and Wills, COM(2005) 65 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52005DC0065> (6. 9. 2019.).
5. Ivanc, T., *Vpliv evropske uredbe o dedovanju na slovensko dedno pravo - nič novega ali leži kaj pod površino?*, Pravna praksa, 2014, 9, str. 22.
6. Ivanc, T.; Kraljić, S., *European certificate of succession – Was there a need for a European intervention?*, Analisi Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 9(2016), 18, <http://www.prf.unze.ba/Docs/Analisi/Analibr18god9/13.pdf> (6. 9. 2019.), str. 249-273.
7. Köhler, A., *General private international law institutes in the EU Succession Regulation – Some remarks*, Analisi Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 9(2016), 18, <http://www.prf.unze.ba/Docs/Analisi/Analibr18god9/9.pdf> (9. 9. 2018.), str. 169-191.
8. Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, *Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the*

Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession, Hamburg, 26. 3. 2010., <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201005/20100526ATT75035/20100526ATT75035EN.pdf> (6. 9. 2019.).

9. Popescu, D. A., *Guide on international private law in successions matters*, Magic Print, Alina Chițeală – Onești, 2014, <http://old.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=Sr4HhCRh6zU%3D&tabid=2980> (6. 9. 2019.).

10. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of successions and the creation of a European Certificate of Succession, COM(2009) 154 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009PC0154> (6. 9. 2019.).

11. Smjernice Europske komisije za primjenu „uobičajenog boravišta“, 13. siječnja 2014., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-13_sl.htm (11. 9. 2019.).

12. The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union, SL EU, C 53, 3. 3. 2005., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52005XG0303%2801%29> (6. 9. 2019.).

13. The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens, SL EU, C 115, 4. 5. 2010., <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/EU-framework/EUframeworkgeneral/The%20Stockholm%20Programme%202010/Stockholm-Programme-2010-EN.pdf> (6. 9. 2019.).

14. Vassilakakis, E., *The Choice of the Law Applicable to The Succession Under Regulation 650/2012 – An Outline*, Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici, 9(2016), 18, <https://www.prf.unze.ba/Docs/Analisi/Analibr18god9/11.pdf> (13. 9. 2019.), str. 221-234.

15. Vienna Action Plan od 3. prosinca 1998., SL EU, C 19, 23. 1. 1999., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31999Y0123%2801%29> (6. 9. 2019.).

16. Vodopija Čengić, Lj., *Iskustva javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj u primjeni Uredbe o nasljeđivanju (EU) br. 650/2012 te izazovi u praksi*, Informator, Prilog uz br. 6568, od 1. 4. 2019., str. 3-15.

Popis pravnih izvora

17. Brисеске конвеније/Уредбе Вijećа (EZ) бр. 44/2001 од 22. prosinca 2000. о надлеžnosti, признавању и извршењу судских одлука у грађанским и прговаčkim стварима, SL EU, L 12, 16. 1. 2001., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32001R0044> (12. 9. 2019.).
18. Charter of fundamental rights of the European Union, SL EU, C 202, 7. 6. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HR> (12. 9. 2019.).
19. Commission Implementing Regulation (EU) No 1329/2014 of 9 December 2014 establishing the Forms referred to in Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, SL EU, L 359, 16. 12. 2014., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32014R1329> (6. 9. 2019.).
20. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, Protocol (No 21) on the Position of the United Kingdom and Ireland in Respect of the Area of Freedom, Security and Justice, SL EU, C 202, 7. 6. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E%2FPRO%2F21> (9. 9. 2019.).
21. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, Protocol (No 22) on the Position of Denmark, SL EU, C 326, 26. 10. 2012., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FPRO%2F22> (9. 9. 2019.).
22. Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters,
<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=17> (11. 9. 2019.).
23. Council Regulation (EU) 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes, SL EU, L 183, 8. 7. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R1103&from=HR> (9. 9. 2019.).

24. Haška konvencija od 1. kolovoza 1989. o mjerodavnom pravu za nasljeđivanje imovine umrlih osoba, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=62> (6. 9. 2019.).
25. Haška konvencija od 1. srpnja 1985. o mjerodavnom pravu za *trust* i o njegovu priznanju, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=59> (6. 9. 2019.).
26. Haška konvencija od 2. listopada 1973. o međunarodnom upravljanju imovinom umrlih osoba, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=83> (6. 9. 2019.).
27. Haška konvencija od 5. listopada 1961. o mjerodavnom pravu za oblik oporučnih raspolaganja, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=40> (6. 9. 2019.).
28. Odluka Vijeća (EU) 2016/954 od 9. lipnja 2016. o odobrenju pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka o imovinskim režimima međunarodnih parova, što obuhvaća stvari koje se odnose na bračnoimovinske režime i imovinske posljedice registriranih partnerstava, SL EU, L 159, 16. 6. 2016., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016D0954&from=HR> (9. 9. 2019.).
29. Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000, SL EU, L 324, 10. 12. 2007., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007R1393&from=hr> (11. 9. 2019.).
30. Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of successions and on the creation of a European Certificate of Succession, SL EU, L 201, 27. 7. 2012., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012R0650> (5. 9. 2019.).
31. Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL EU,

L 201, 27. 7. 2012., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN> (5. 9. 2019.).

32. Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju, SL EU, L 201, 27. 7. 2012., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN> (5. 9. 2019.).

33. Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu, SL EU, L 343, 29. 12. 2010., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010R1259&from=HR> (9. 9. 2019.).

34. Zakon o dedovanju, Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16.

35. Zakon o nasljeđivanju Republike Hrvatske, Narodne novine RH, br. 48/03, 163/03, 35/05 – v. čl. 1164. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, 127/13, 33/15, 14/19.

36. Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske, Službeni list SFRJ, br. 4/77 – 35/91; Narodne novine RH, br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07 – v. Odluku USRH od 20. prosinca 2006., 84/08, 96/08 – v. Odluku USRH od 9. srpnja 2008., 123/08 – ispravak, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – v. Odluku USRH od 11. srpnja 2014., 70/19.

37. Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnem pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 152/14.

38. Zakon o sodiščih, Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15, 23/17 – ZSSve in 22/18 – ZSICT.

Sudska praksa

Sud Europske unije:

39. Predmet C-145/86, *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*, ECLI:EU:C:1988:61, od 4. veljače 1988., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0145> (12. 9. 2019.).
40. Predmet C-20/17, *Oberle*, ECLI:EU:C:2018:485, od 21. lipnja 2018., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=203223&pageIndex=0&docLang=HR&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12872265> (11. 9. 2019.).
41. Predmet C-218/16, *Kubicka*, ECLI:EU:C:2017:755, od 12. listopada 2017., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=195430&pageIndex=0&docLang=hr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12699966> (9. 9. 2019.).
42. Predmet C-38/98, *Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ECLI:EU:C:2000:225, od 11. svibnja 2000., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A61998CJ0038_SUM (12. 9. 2019.).
43. Predmet C-404/14, *Matoušková*, ECLI:EU:C:2015:653, od 6. listopada 2015., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=169198&pageIndex=0&docLang=HR&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12711558> (9. 9. 2019.).
44. Predmet C-474/93, *Hengst Import BV v Anna Maria Campese*, ECLI:EU:C:1995:243, od 13. srpnja 1995., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0474> (12. 9. 2019.).
45. Predmet C-497/10 PPU, *Mercredi v. Chaffea*, ECLI:EU:C:2010:829, od 22. prosinca 2010., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83470&pageIndex=0&docLang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=814531> (11. 9. 2019.).
46. Predmet C-523/07, A, ECLI:EU:C:2009:225, od 2. travnja 2009., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=73639&pageIndex=0&docLang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=814531> (11. 9. 2019.).

47. Predmet C-558/16, *Mahnkopf*, ECLI:EU:C:2018:138, od 1. ožujka 2018., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199805&pageIndex=0&doclang=hr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12722100> (9. 9. 2019.).

48. Predmet C-7/98, *Dieter Krombach v André Bamberski*, ECLI:EU:C:2000:164, od 28. ožujka 2000., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:61998CJ0007> (12. 9. 2019.).

49. Predmet C-80/00, *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ECLI:EU:C:2002:342, od 6. lipnja 2002., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:62000CJ0080> (12. 9. 2019.).

Internet izvori

50. Europski portal e-pravosuđa, https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_remedies-486-hr.do (9. 9. 2019.).

51. Nasljedno pravo, ostavinski postupak, nadležna tijela država članica, uključujući nadležna tijela te postupke prema Uredbi br. 650/2012 o nasljeđivanju, https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-hr.do; https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-hr.do?clang=hr (12. 9. 2019.).

52. Popis tijela odnosno pravnih stručnjaka koji se smatraju „sudom“ pojedinih država članica, https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-hr.do?clang=hr (11. 9. 2019.).